Berenschot

EVALUATIE

Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid

Evaluatie

Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid

Annette de Boer
Holmer Doornbos
Thomas Wesselink

30 oktober 2014

Content

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

De Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) voert voor het Ministerie van Economische Zaken (EZ) en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) een aantal taken uit waarmee de overheid voorzien wordt van kennis, expertise, methoden en faciliteiten die nodig zijn voor onder andere de uitvoering van nationale en internationale wet- en regelgeving. Deze taken worden geschaard onder de Wettelijke OnderzoeksTaken (WOT), ondergebracht in zes programma's. Eén van deze programma's betreft Voedselveiligheid, dat binnen DLO uitgevoerd wordt door het RIKILT.

In 2007 is de WOT Voedselveiligheid geëvalueerd; het rapport verscheen in 2008. Nu, zes jaar later, dient de WOT Voedselveiligheid opnieuw geëvalueerd worden. Om te beginnen als verplichting richting de Tweede Kamer, en daarnaast zullen de uitkomsten van de evaluatie een bouwsteen vormen voor de ontwikkeling van een nieuwe Uitvoeringsovereenkomst met het RIKILT voor de periode 2015 – 2019 en de vormgeving van de samenwerkingsrelatie met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). In dit rapport zijn de uitkomsten van deze evaluatie weergegeven.

1.2 Doel- en vraagstelling

De centrale vraag van de evaluatie is of er sprake is van een doelmatige en correcte uitvoering van de wettelijke onderzoekstaken conform de eisen van het WDT-statuut en de Uitvoeringsovereenkomst WOT Voedselveiligheid. De evaluatie beslaat de periode vanaf de vorige midterm evaluatie, met andere woorden vanaf 2008, tot heden.

De vraagstelling van deze evaluatie is als volgt:

1. Is sprake van een ***efficiënte en effectieve opzet en uitvoering*** van de WOT taken, in het bijzonder om de crisisparaatheid, de functie als Nationaal Referentielaboratorium (NRL) en instandhouding van expertise te borgen?

2. Is de ***kwaliteit en onafhankelijke uitvoering*** van het WOT-programma voldoende geborgd?

3. Is sprake van een ***effectieve en efficiënte aansturing, besluitvorming en verantwoording*** van het WOT-programma?

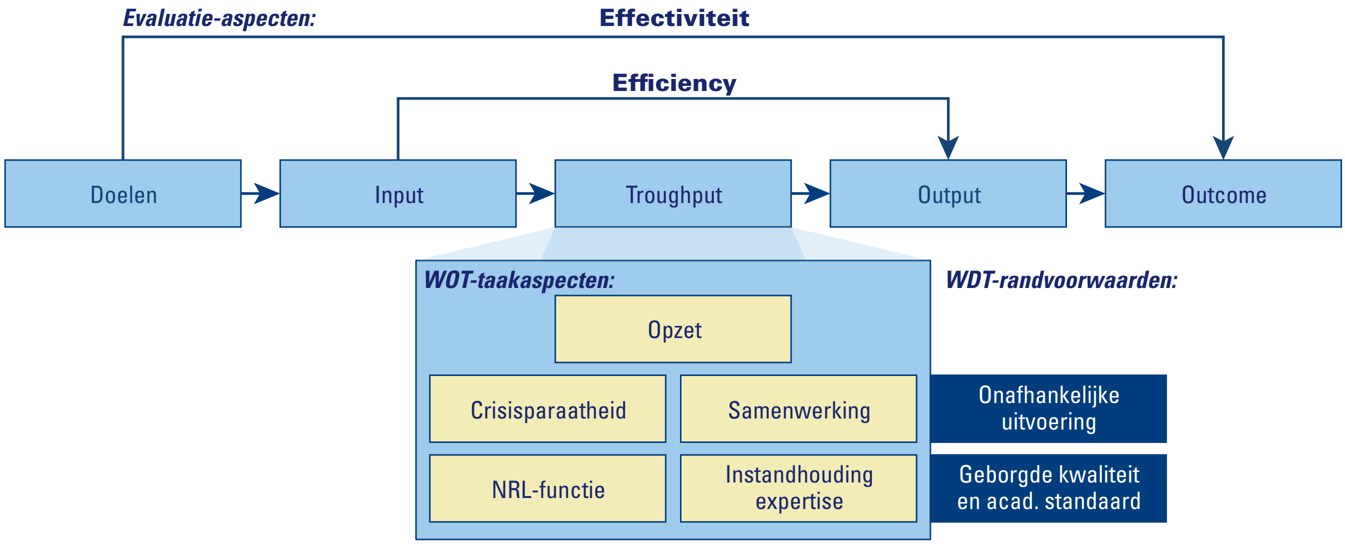
4. Wordt op ***efficiënte en effectieve wijze samengewerkt*** met het NVWA-laboratorium en kennisinstellingen bij de uitvoering van het WOT-programma?

1.3 Onderzoeksopzet

Evaluatiekader

Om te beginnen zijn in de evaluatie van de Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid de effectiviteit en efficiency van de verschillende aspecten van de WO-taken in ogenschouw genomen: de opzet, de crisisparaatheid, de NRL-functie, de instandhouding van expertise en samenwerking. Het kader van het WDT-statuut en de randvoorwaarden die daarin gesteld zijn ten aanzien van onafhankelijkheid van de uitvoering en kwaliteit (wetenschappelijke standaarden en borging) werden daar in meegenomen. De mate waarin uitvoering binnen deze kaders plaatsvindt wordt getoetst door audits, wetenschappelijke reviews en de registratie van de private omzet van het RIKILT. Deze onderzoeken vormden voor ons de basis om te beoordelen of aan de randvoorwaarden wordt voldaan.

De aanpak van de evaluatie volgt daarmee de evaluatiesystematiek zoals die door het Rijk (Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek, Ministerie van Financiën) en Berenschot wordt gehanteerd en in onderstaand schema is gepresenteerd.

Figuur 1. Evaluatiesystematiek

De operationalisatie van de randvoorwaarden voor de uitvoering van WOT door het RIKILT hebben we in de volgende tabel weergegeven:

ELEMENT	ASPECT	INDICATOREN	BRON / METHODE
Doelen		• Beleidsdoelstellingen • Publiek belang	Documentstudie WDT-statuut, Uitvoeringsovereenkomst, etc.
Input	Financiering	• WOT-subsidie. Geschatte kosten als gevolg van WO-taken en functies, o.a. 24-uurs bereikbaarheid	Documentstudie werkplannen, jaarplannen Gesprekken RIKILT
Through-put	Opzet	• Wijze waarop het programma wordt aangestuurd, besluitvorming plaatsvindt en verantwoording wordt vormgegeven • Samenstelling en samenspel Opdrachtgeversoverleg (OO) en Adviescommissie (AC) • Wijze waarop afweging acceptatie private projecten is vormgegeven en verantwoord wordt • Ordening van taken binnen het programma • Ordening van aansturing	Documentstudie WDT-statuut, Uitvoeringsovereenkomst en werkafspraken, midterm evaluatie, etc. Gesprekken met deelnemers OO en AC's
	Crisisparaatheid	• Bestaande eisen • Wijze waarop en mate waarin deze door het RIKILT gerealiseerd worden	Analyse crisisdraaiboeken RIKILT en NVWA Analyse SLA RIKILT – NVWA
	NRL-functie	• Bestaande eisen • Wijze waarop en mate waarin deze door het RIKILT gerealiseerd worden	Intercollegiale review-sessie met vertegenwoordigers van andere NRL's. Gesprekken RIKILT, NVWA
	Instandhouding expertise	• Wijze van prioritering en besluitvorming • Wijze waarop en mate waarin deze door het RIKILT gerealiseerd worden	Bestudering van werkplannen Gesprekken met betrokkenen RIKILT, AC, OO
	Samenwerking	• Mate waarin op operationeel (projectniveau) en strategisch niveau wordt samengewerkt met partijen in binnen- en buitenland	Casestudie (mogelijke) samenwerkingsinitiatieven Gesprekken met betrokkenen RIKILT Gesprekken met NVWA en andere stakeholders
Output		• (Gepercipieerde) opbrengsten in termen van voorkomen exportbeperkingen, gezondheidsrisico's, etc. • Tevredenheid opdrachtgevers/gebruikers • Aantal crises (nationaal) waarop geacteerd is • Aantal ondertoezichtstaanden	Gesprekken met opdrachtgevers en gebruikers, buitenlandse deskundigen Documentenstudie jaarrapportages
Outcome		*Buiten scope evaluatie*	

ELEMENT	ASPECT	INDICATOREN	BRON / METHODE
Effectiviteit		• Gebeurt wat is afgesproken in de Uitvoerings-overeenkomst en Werkafspraken • Vindt uitvoering van taken plaats binnen de eisen die daar vanuit het WDT-statuut aan worden gesteld (zie onafhankelijkheid en kwaliteit)	Beoordelingen werkplannen AC's Vergelijking werkplannen – jaarrapportages Analyse audit- en visitatierapporten
Efficiency		• Verhouding tussen kosten en opbrengsten • Mate waarin publiek belang en kosten in verhouding staan tot de afstemmingsstructuur	Gesprekken OO, AC, RIKILT en betrokkenen
Onafhanke-lijkheid		• Verhouding publieke – private omzet RIKILT • Wijze waarop afweging acceptatie private projecten is vormgegeven en verantwoord wordt • Interne organisatie RIKILT	Documentenonderzoek protocol private activiteiten, auditrapporten, jaarrapportages,
Kwaliteit		• Welke kwaliteitssystemen zijn ingericht ten behoeve van de uitvoering? • In hoeverre vinden audits plaats op deze systemen en wat zijn daarvan de bevindingen? • Hoe wordt omgegaan met eventuele aandachtspunten? • In hoeverre wordt het RIKILT onderworpen aan peer reviews (visitaties) en wat zijn daarvan de bevindingen? • Hoe wordt omgegaan met eventuele aandachtspunten? • In hoeverre wordt door medewerkers gepubliceerd? • Welke accreditaties zijn van toepassing?	Documentenstudie – jaarrapportages, auditrapporten, visitatierapporten, Uitvoerings-overeenkomst en werkafspraken, publicatie-overzichten Gesprekken RIKILT, OO en AC

Tabel 1. Evaluatiekader

Methoden

Met documentonderzoek, interviews, caseonderzoek en een internationale review-sessie is informatie verzameld om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

In het ***documentonderzoek*** hebben we vooral de structuur van en werkwijze binnen het WOT-programma onderzocht. De bronnen die hiervoor zijn geraadpleegd staan in bijlage 1. Over welke onderwerpen de belangrijkste documenten informatie verschaften staat in bijlage 2.

We hebben ***interviews*** gehouden met stakeholders binnen en buiten het Ministerie van EZ en RIKILT (bijlage 3) Ten behoeve van de interviews hebben we het evaluatiekader uitgewerkt in een interviewleidraad. Per gesprek kwamen dezelfde aandachtspunten niet telkens in dezelfde mate aan de orde, dit was afhankelijk van waar een stakeholder informatie en/of meningen over kon geven. De interview-leidraad is opgenomen als bijlage 4.

In het ***caseonderzoek*** hebben we vooral de wijze van samenwerking voor de uitvoering van het WOT-programma in ogenschouw genomen. Hiertoe zijn in overleg met het Ministerie van EZ en het RIKILT cases geselecteerd die verschillende modaliteiten van samenwerking representeren. Dit is in Tabel 2 weergegeven.

	AFLATOXINE INCIDENT MET SERVISCHE MAÏS	OPSTELLING REFLECTION PAPER NATUURLIJKE STEROÏDEN	ONDERBOUWING RECHTSZAKEN VAN DE NVWA	PROCEDURE MONSTERNAME EN BEPALINGEN SCHELPDIER-TOXINEN
Crisis of regulier	Crisis	Regulier	Regulier	Regulier
Nationaal of internationaal	Nationaal	Internationaal	Nationaal	Internationaal
Thema	Thema 4	Thema 3	Thema 1 en 3	Thema 1
Klant	NVWA	EU	NVWA	EZ
Type werkzaamheden	Onderzoek	Advies	Metingen	NRL
Type project	Inhoudelijk	Inhoudelijk	Inhoudelijk	Methodologisch

Tabel 2. Overzicht cases

De ***internationale reviewsessie*** richtte zich op de NRL-functie. Om een beeld te krijgen van het functioneren van het RIKILT in een Europees NRL-netwerk en het RIKILT te kunnen vergelijken met andere NRL's, hebben we met vertegenwoordigers van referentielaboratoria uit vier andere landen besproken op welke manier de NRL's effectiviteit, efficiency, onafhankelijkheid en kwaliteit nastreven en borgen. Om pragmatische redenen – hoe krijgen we in de periode van het evaluatieonderzoek vertegenwoordigers van een aantal NRL's bij elkaar – is deze sessie gehouden met vertegenwoordigers van het EURL en vier NRL's op het gebied van dioxines en PCB's tijdens het congres Dioxin 2014 in Madrid. Bijlage 5 geeft het programma van en de deelnemers aan de internationale reviewsessie.

2

WOT Voedselveiligheid

2.1 Algemeen

Wettelijke onderzoekstaken (voorheen: wettelijke en dienstverlenende taken, WDT) zijn taken binnen het landbouw- en natuurdomein die voortvloeien uit Europese of nationale wet- en/of regelgeving of die op een andere manier van algemeen belang worden geacht. De uitvoering van een groot deel van deze taken is bij DLO ondergebracht in de vorm van WOT-programma's. Er bestaan zes programma's waar de WOT Voedselveiligheid er één van is.

Het algemeen belang van deze taken stelt eisen aan de manier waarop deze taken worden uitgevoerd. De eisen zijn geformuleerd en vastgelegd in verschillende overeenkomsten en documenten. Het kader (voor alle WOT-programma's) wordt gevormd door het WDT-statuut uit 2001. Daarnaast is per WOT-programma een Uitvoeringsovereenkomst met werkafspraken afgesloten tussen het toenmalige Ministerie van LNV en de uitvoerende partij.

2.2 WDT-statuut

In 2001 komen het toenmalige Ministerie van LNV en DLO na de privatisering van DLO het WDT-statuut overeen. In dit statuut worden afspraken gemaakt en worden de eisen die in algemene zin aan alle WD-taken gesteld worden vastgelegd.

Deze afspraken zijn gemaakt, overwegende dat DLO een marktgerichte onderzoeksorganisatie beoogt te zijn *"...die naast publieke opdrachten een aanzienlijk deel van haar opdrachten verwerft van private partijen. Aangezien diezelfde partijen of hun producten onderwerp van onderzoek en beoordeling kunnen zijn in het kader van de WD-taken die DLO uitvoert en DLO derhalve met belangenverstrengeling geconfronteerd kan worden..."*.

In het statuut zijn de volgende eisen gesteld aan de uitvoering van de WOT. De uitvoering van de taken:

1. Is onafhankelijk en vrij van het risico van belangenverstrengeling.
2. Voldoet aan de gangbare wetenschappelijke standaarden.
3. Is geborgd door kwaliteitsborgingsystemen en is gecertificeerd door onafhankelijke instellingen.
4. Voldoet aan de eisen van geheimhouding en vertrouwelijkheid van (bedrijfs) gevoelige informatie, voor zover niet strijdig met de uitvoering van wet- en regelgeving en voorkomt oneigenlijke concurrentie.
5. Eerbiedigt heldere afspraken met de opdrachtgever over informatieverstrekking en communicatie.
6. Wordt regelmatig op transparante wijze onderworpen aan onafhankelijke audits ter beoordeling en bewaking van de mate waarin aan de eisen van het WDT-Statuut wordt voldaan.

Het statuut voorziet in een aantal (organisatorische) maatregelen die de onafhankelijke uitvoering moeten borgen. Enkele belangrijke maatregelen zijn:

- De uitvoering van de taken vindt plaats binnen de rechtspersoon van de stichting DLO, gescheiden van contractresearchorganisaties binnen DLO Holding B.V.
- De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van WO-taken delegeert DLO aan de hoofden van WDT-units. Het College van Bestuur ziet toe op de kwaliteit van de uitvoering van deze taken, maar de inhoudelijke zeggenschap is uitsluitend voorbehouden aan de hoofden van de WDT-units. De hoofden van de WDT units hebben een directe lijn met het CvB van DLO. De dagelijkse uitvoering van de WO-taken wordt door de hoofden van de WDT-units gedelegeerd aan WOT-programmaleiders die daarvoor onder hun gezag vallen.
- Het CvB is verantwoordelijk voor adequate kennisinfrastructuur ten behoeve van de uitvoering van WO-taken maar kan dit delegeren aan de algemeen directeur van een DLO-instituut. Het is de taak van de algemeen directeur om het hoofd van de WDT-unit in staat te stellen de WO-taken uit te voeren volgens het WDT-statuut. Nimmer zal de algemeen directeur bevoegd zijn op enigerlei wijze, direct of indirect, invloed uit te oefenen op inhoudelijke aspecten van de WO-taken.
- WDT-units accepteren uitsluitend taken en opdrachten van LNV[1]. Voor andere opdrachten is expliciete schriftelijke toestemming van LNV vereist. Bovendien onthoudt elke WDT-unit zich van de beoordeling van producten of methoden die zij zelf heeft ontwikkeld.

1 *Nu het Ministerie van EZ*

Daarnaast vult het statuut nader in op welke wijze voldaan dient te worden aan de eerder genoemde eisen.

Alle WO-taken zijn dus ondergebracht in WDT-units binnen de stichting DLO. In de uitwerking van het WDT-statuut is daarbij onderscheid gemaakt tussen WDT-units die (een deel van) hun resources betrekken bij de contractresearchorganisaties binnen de DLO Holding B.V. enerzijds, en WDT-units die al hun resources (personeel, facilitair en staf) betrekken uit de (instituten binnen de) stichting DLO anderzijds[2]. Voor het RIKILT, en ook het CVI, is door het Ministerie van EZ gekozen voor optie 2[3]. In het geval van het RIKILT zijn bovendien alle voor de WO-taken benodigde resources aanwezig binnen het instituut. De capaciteitsleverende organisatie en de operationele WDT-programmaorganisatie vallen in het geval van RIKILT dus samen.

Daarnaast is, in aanvulling op het WDT-statuut, begin 2002 door het toenmalige Ministerie van LNV en DLO een Leidraad Contacten Marktpartijen Wageningen UR – RIKILT opgesteld. In die Leidraad zijn de afspraken van het WDT-statuut nader uitgewerkt als het gaat om opdrachten voor derden.

2.3 Uitvoeringsovereenkomst WOT voedselveiligheid en werkafspraken

Op 7 juli 2010 ondertekenden de Minister van LNV en de voorzitter van de Stichting DLO een uitvoeringsovereenkomst ten aanzien van de WO-taken op het gebied van voedselveiligheid voor de periode 2010-2014. In de Werkafspraken Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid 2010 - 2014 zijn de (inhoudelijke) taken die voortvloeien uit de Uitvoeringsovereenkomst WOT Voedselveiligheid 2010 - 2014 nader uitgewerkt.

De taken die onder deze overeenkomst vallen, omvatten op hoofdlijnen:

1. Als testlaboratorium functioneren in geval van incidenten/crisis/calamiteiten (crisisorganisatie);
2. De toegewezen Communautair Referentie Laboratorium functie uitvoeren (EURL-functie);
3. De toegewezen Nationaal Referentie Laboratorium functies en overige borgingstaken uitvoeren;
4. Monsteronderzoek en advisering t.b.v. monitoring, surveillance, toezicht en handhaving;
5. Vertegenwoordiging in (inter)nationale gremia ter beoordeling voedselveiligheid, incl. advisering, dossierbeoordeling en harmonisatie;
6. Ondersteuning van NVWA-BuRO;
7. Sleutelexpertises in stand houden;
8. Actueel overzicht van relevante wet- en regelgeving bijhouden;
9. Kwaliteitsborging;
10. Laboratorium Informatie Management Systeem.

2 Plan voor de implementatie van het Statuut Wettelijke en Dienstverlenende Taken (WDT-Statuut) bij Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO), 7 september 2001

3 Brief LNV aan College van Bestuur Stichting DLO inzake positionering WDT-units en analyse opdracht voor private partijen d.d. 26 april 2001

Binnen de taken 1 tot en met 6 wordt onderscheid gemaakt tussen een ‘vast’ en een ‘variabel’ deel. Het vaste deel omvat die activiteiten die gedurende de looptijd van de uitvoeringsovereenkomst min of meer constant blijven. Met de projecten/activiteiten in het variabele blok wordt invulling gegeven aan de (toekomstige) verplichtingen van Nederland op het gebied van voedselveiligheid die voortkomen uit (inter)nationale wet- en regelgeving en overeenkomsten. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan over methodeontwikkeling. De taken 7 tot en met 10 en het in stand houden van de benodigde infrastructuur worden gezien als randvoorwaarden. De inhoud van de projecten wordt jaarlijks vastgelegd in het werkplan.

De projecten uit het vaste en variabele blok zijn naar onderwerp verdeeld over vijf inhoudelijke thema’s:

Thema 1: Contaminanten
Thema 2: Nieuwe voedselveiligheidsissues
Thema 3: Dierbehandelingsmiddelen
Thema 4: Diervoeders
Thema 5: Productsamenstelling

Hiernaast is er een overkoepelend thema (6) met WOT-brede, thema overschrijdende taken.

2.4 Uitvoerder van WOT voedselveiligheid

In 1976 is het RIKILT, het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten opgericht. Dit instituut is een fusie van het Rijkslandbouwproefstation Maastricht van 1898 (RLPS Maastricht), dat als regionaal instituut belast is met het landbouwkundig onderzoek in Zuidoost Nederland en het Rijkszuivelstation Leiden van 1903 (RZS Leiden), belast met controle op kaas en andere zuivelproducten.

Tot 1999 is het RIKILT een Rijksinstituut binnen DLO. Na de verzelfstandiging van DLO maakt het instituut onderdeel uit van het samenwerkingsverband tussen Wageningen University en stichting DLO: Wageningen UR. De huidige naam luidt RIKILT Wageningen UR. Het RIKILT kent sinds september 2012 vier business units: Contaminanten & Toxines, Dierbehandelingsmiddelen, Authenticiteit & Novel Foods en Toxicologie & Bioassays. De directeur van het RIKILT is formeel eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de WO-taken op het gebied van voedselveiligheid. Binnen het RIKILT is deze verantwoordelijkheid gedelegeerd aan de programmaleider WOT. Overigens voert het RIKILT ook een klein deel van de WOT Natuur en Milieu uit, te weten het mestonderzoek. Dit valt buiten deze evaluatie.

2.5 Financiering WO-taken

De WO-taken worden gefinancierd door het Ministerie van EZ (voorheen Ministerie van LNV / EL&I) en door VWS. Er vindt financiële verrekening plaats tussen beide departementen, zodat er sprake is van één geldstroom voor de WO-taken naar DLO vanuit EZ. De ontwikkeling van deze budgetten over de jaren 2008-2014 is weergegeven in Tabel 3.

Voor de uitvoering van WO-taken ontvangt DLO een subsidie van het Ministerie van EZ. Deze subsidie wordt jaarlijks vastgesteld op basis van het door het RIKILT ingediende werkplan dat geschreven wordt op basis van door de NVWA en EZ aangegeven wensen voor het komende jaar. In onderstaande tabel is de subsidie voor de WO-taken Voedselveiligheid weergegeven. Deze subsidie is opgebouwd uit WOT-themagelden, WOT-flexibele ruimte gelden (samen Kaderbrief EZ) en additionele projectgelden voor specifieke aanvullende activiteiten.

Wanneer een onderzoek niet binnen een begrotingsjaar is afgerond worden de daarvoor bestemde de onderzoeksmiddelen doorgeschoven naar het volgende jaar, onder de titel ‘Nog af te ronden programma onderzoek’ (NAPRO). Deze middelen, jaarlijks ca. € 100.000 – € 200.000, zijn niet in onderstaande tabellen opgenomen.

BUDGET WOT (* € 1.000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kaderbrief EZ		11.606	11.792	12.732	12.732	12.732	12.625
Additionele projectgelden		776	1.207	18	84	105	-
Kortingen (structureel)		-	-	-	-	-212	-275
TOTAAL	12.956[1]	12.382	12.999	12.750	12.816	12.625	12.350

Tabel 3. Budget WOT Voedselveiligheid, exclusief btw en NAPRO (bron: RIKILT en jaarrapportages 2008 en 2009)

1 2008: inclusief NAPRO

Uit Tabel 3 blijkt dat het budget van de WOT Voedselveiligheid geleidelijk is gereduceerd. In 2013 en 2014 is een korting van ongeveer 2% toegepast: in 2013 is het RIKILT niet gecompenseerd voor de btw-verhoging en in 2014 is een algemene korting opgelegd. Met het vaststellen van de werkafspraken voor de periode 2010 – 2014 is het budget structureel verhoogd (ongeveer 5% ten opzichte van 2009). De belangrijkste reden hiervoor was de uitwisseling van taken tussen het RIVM en het RIKILT in het kader van de DOorlichting BeleidsOndersteunende Laboratoriumtaken Voedselveiligheid (DOBOLAV). In het kader van deze DOBOLAV-afspraken zijn in 2010 taken, mensen en apparatuur op gebied van chemie en microbiologie uitgeruild tussen het RIKILT en het RIVM. Hierdoor zijn VWS-taken die voorheen in opdracht van de NVWA bij het RIVM werden uitgevoerd sindsdien ondergebracht bij het RIKILT. De middelen hiervoor werden destijds door VWS aan de NVWA verstrekt. Deze VWS-taken zijn thans onderdeel van de huidige Uitvoeringsovereenkomst WOT Voedselveiligheid. Hierdoor kent de Uitvoeringsovereenkomst twee opdrachtgevers, waarvan directeur AK namens het Ministerie van EZ coördinerend opdrachtgever is naar DLO toe. In de praktijk treedt NVWA in kader van WOT Voedselveiligheid op als gedelegeerd opdrachtgever namens VWS.

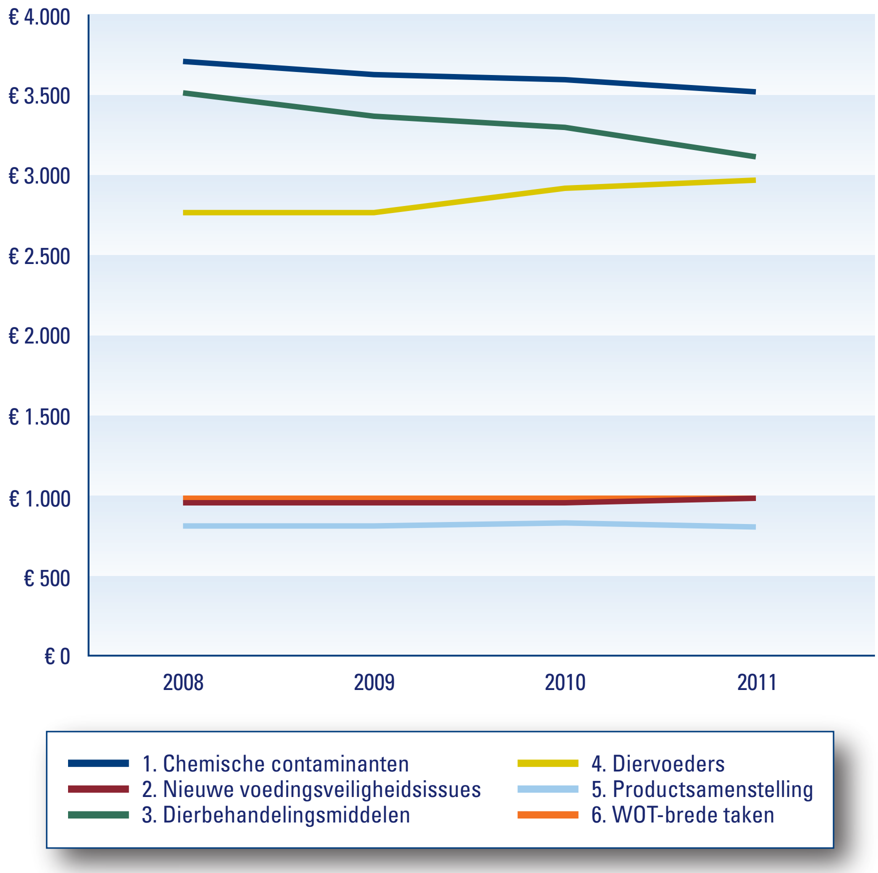
Door bovengenoemde uitruil in kader van DOBOLAV zijn EZ-taken van het RIKILT naar het RIVM gegaan en zijn VWS-taken van het RIVM naar het RIKILT gegaan. De financiële omvang van die taken is vrijwel gelijk (ca. € 1,4 mln.). Het Ministerie van EZ en het Ministerie van VWS hebben destijds om praktische redenen afgesproken, dat de VWS-taken die bij het RIKILT worden uitgevoerd en de EZ-taken die bij het RIVM worden uitgevoerd door beide departementen verrekend worden.

Inmiddels is het huidige budget ten opzichte van 2010 weer met ongeveer 5% gereduceerd. Ten opzichte van het budget van 2010 inclusief een jaarlijkse indexering is het budget van 2014 met ca. 8% gereduceerd.
De ontwikkeling van de budgetten voor verschillende thema's is weergegeven in Tabel 4 en Figuur 2. In 2010 heeft er, met het vaststellen van het werkafspraken voor de periode 2010 – 2014, een dusdanige herziening van het programma plaatsgevonden dat thema's niet meer vergelijkbaar zijn met de voorafgaande jaren.

(* € 1.000)	2010	2011	2012	2013
Thema 1 Contaminanten	3.710	3.631	3.600	3.527
Thema 2 Nieuwe voedselveiligheidsissues	1.026	1.026	1.026	1.054
Thema 3 Dierbehandelingsmiddelen	3.527	3.373	3.301	3.125
Thema 4 Diervoeders	2.801	2.781	2.933	2.997
Thema 5 Productsamenstelling	883	883	900	874
Thema 6 Thema-overstijgende taken*	1.052	1.056	1.056	1.048
TOTAAL	**12.999**	**12.750**	**12.816**	**12.625**

Tabel 4. Verdeling budget WOT Voedselveiligheid over thema's, excl. NAPRO (bron: jaarrapportages 2010 t/m 2013)

In figuur 2 is dit grafisch weergegeven.

*Figuur 2. Ontwikkeling budget WOT Voedselveiligheid naar thema (bedragen *1.000)*

In de budgetverdeling tussen de verschillende thema's heeft de afgelopen periode een verschuiving plaatsgevonden. Het onderzoeksbudget voor dierbehandelingsmiddelen is de afgelopen jaren het sterkst afgenomen, ongeveer 11% ten opzichte van 2010.

Het budget voor het thema diervoerders is de afgelopen jaren met 7% toegenomen. Dit laatste is met name het gevolg van de ontwikkelingen op het gebied van genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) in diervoerders. De budgetten voor het thema Productsamenstelling en voor WOT thema-overstijgende taken zijn stabiel gebleven.

2.6 Analyse

Over de inrichting van de WOT Voedselveiligheid en de positionering daarvan bij het RIKILT als uitvoerder zijn afspraken gemaakt met het Ministerie van EZ. Het WDT-statuut en de Uitvoeringsovereenkomst bieden hiervoor de kaders, de uitwerking daarvan is vastgelegd in het implementatieplan en de werkafspraken. Bij het maken van deze afspraken is nadrukkelijk oog geweest voor de borging van de onafhankelijke uitvoering van de WO-taken. Hierbij is onafhankelijkheid ten opzichte van private activiteiten een belangrijk aandachtspunt geweest, net als de borging van de beschikbaarheid van capaciteit voor de uitvoering van WO-taken in relatie tot activiteiten voor derden.

Wij concluderen dat de inrichting van de WOT-Voedselveiligheid en de positionering daarvan binnen het RIKILT conform de met het Ministerie van EZ gemaakte afspraken is. In meer detail:

- Het RIKILT voert, naast onder andere WO-taken, zeer beperkt en onder strikte condities private opdrachten uit. Voor het aangaan van private onderzoeksopdrachten, waar zich het grootste risico op conflicterende belangen voordoet, is een Leidraad vastgelegd (Leidraad Contacten Marktpartijen Wageningen UR – RIKILT). Dit betekent dat bij opdrachten waarbij een risico op conflicterende belangen aanwezig is, het OO besluit. Hoofdstuk 8 gaat nader in op de wijze waarop aan de gestelde eisen, procedures en randvoorwaarden uitvoering wordt gegeven.
- Gezien de positionering van het RIKILT binnen de Stichting DLO, heeft de directeur RIKILT ook de verantwoordelijkheid voor de juiste voorbereiding en uitvoering van het WOT-programma waarvoor RIKILT optreedt als trekker-instituut. Binnen het RIKILT draagt de instituutsdirecteur de formele verantwoordelijkheid voor de WOT Voedselveiligheid; *de facto* is de WOT-programmaleider verantwoordelijk voor de uitvoering van de WOT. Door het formeel beleggen van de WOT-verantwoordelijkheid op het hoogste niveau binnen het instituut, heeft het Ministerie van EZ een aanspreekpunt op niveau en wordt gewaarborgd dat WO-taken met prioriteit worden uitgevoerd. Daardoor heeft het RIKILT in het geval van een crisis eenduidige lijnen met het Ministerie van EZ.
- Het nadeel van de gekozen constructie is dat in de positie van de directeur van het RIKILT zowel WOT-belangen als instituutsbelang bij elkaar komen. In algemene zin geldt dat dit het risico met zich mee brengt dat het instituutsbelang zou kunnen prevaleren boven WOT-belangen. De belangen van RIKILT en de publieke belangen van de WOT Voedselveiligheid vallen grotendeels samen, maar niet volledig. Dit mede gezien de omvang van het instituut (ongeveer € 21 miljoen per jaar) ten opzichte van de omvang van de WO-taken (ongeveer € 12 miljoen per jaar), waarbij opgemerkt moet worden dat de activiteiten buiten de WO-taken deels ondersteunend zijn aan de WO-taken. Dit brengt niet zozeer risico's voor onafhankelijke uitvoering van WO-taken met zich mee, als wel dat in de aansturing de belangen van de opdrachtgevers mede gezien worden vanuit de continuïteit van het instituut.

Ctrl

3

Opzet en aansturing

3.1 Opdrachtgeversoverleg

Het Opdrachtgeversoverleg (OO) (tot en met 2010: Commissie van Toezicht) ziet toe op de uitvoering van de Uitvoeringsovereenkomst en de inhoud van de WOT Voedselveiligheid. Het OO brengt advies uit aan de directeur Agrokennis (AK), als formeel opdrachtgever van de WOT. Het opdrachtgeversoverleg wordt voorgezeten door de plaatsvervangend Inspecteur Generaal van de NVWA. AK levert de secretaris van dit overleg. Vanwege de grote inhoudelijke betrokkenheid en kennis van de NVWA op het gebied van voedselveiligheid en het feit dat de meerderheid van de projecten in opdracht van de NVWA wordt uitgevoerd is er voor gekozen om het voorzitterschap bij de NVWA neer te leggen. Het secretariaat is belegd bij AK om meer afstemming tussen de aansturing van de verschillende WOT-OO's te krijgen. Naast de beleidsdirecties DAD, PAV en AK bestaat het OO uit de directeur van het Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering (NVWA-BuRO) en de hoofdinspecteur van de divisie Consument en Veiligheid (C&V) van de NVWA. De directeur NVWA-BuRO treedt mede op als gedelegeerd opdrachtgever namens het Ministerie van VWS. De hoofdinspecteur van de divisie C&V laat zich structureel vervangen door het afdelingshoofd Laboratorium / MT lid van C&V van de NVWA. De formele opdrachtgever van de WOT Voedselveiligheid, de directeur AK, maakt zelf geen onderdeel uit van het OO. Aan het OO neemt wel een vertegenwoordiger van het MT-AK deel. Het RIKILT, in de personen van de programmaleider en de directeur, is als adviseur verbonden aan het OO.

Het OO komt tweemaal per jaar bijeen. In het voorjaar wordt inhoudelijk en financieel verantwoording afgelegd over het afgelopen jaar en in het najaar wordt het werkplan voor het komend jaar besproken. Het OO laat zich hierin ondersteunen door vijf Adviescommissies. In bijlage 6 is de huidige samenstelling van het opdrachtgeversoverleg weergegeven.

3.2 Adviescommissies

Per inhoudelijk thema is er een adviescommissie in het leven geroepen. De algemene (thema-overschrijdende) WO-taken vallen onder dezelfde AC als productsamenstelling. Er bestaan voor de WOT Voedselveiligheid dus vijf AC's. De Adviescommissies zijn samengesteld uit ambtenaren van het Ministerie van EZ en de NVWA. Bij twee AC's (thema 3 en thema 4; zie bijlage 6) is daar een onafhankelijke deskundige aan toegevoegd. Het RIKILT, in de personen van de themaleider en de programmaleider, is als adviseur verbonden aan de AC's. Daarnaast levert het RIKILT, op verzoek van het Ministerie van EZ, de secretarissen van de AC's. Alle AC's worden voorgezeten door een medewerker van de NVWA. In bijlage 6 is de huidige samenstelling van de Adviescommissies weergegeven.

De Adviescommissies brengen advies uit aan het OO over het door het RIKILT opgestelde concept-werkplan en jaarrapportage WOT Voedselveiligheid en doen voorstellen voor invulling van eventueel beschikbare budgetruimte.

3.3 NVWA

De NVWA bewaakt de gezondheid van dieren en planten, het dierenwelzijn en de veiligheid van voedsel en consumentenproducten. De taken die de NVWA verricht zijn: handhaving van wet- en regelgeving op het gebied van natuur en consument, verstrekken van beleidsadviezen over diezelfde wet- en regelgeving, risicobeoordeling en risicocommunicatie. De NVWA wordt primair gefinancierd door de ministeries van EZ en VWS.

De NVWA beschikt o.a. over een eigen laboratorium Voeder- en Voedselveiligheid voor veelal routinematig onderzoek ten behoeve van het toezicht. Dit laboratorium is gevestigd in Wageningen in hetzelfde gebouw als het RIKILT. Het complexe deel van chemisch onderzoek dat nodig is voor toezicht en handhaving en het gehele diervoederonderzoek, wordt door het RIKILT uitgevoerd. Voor het microbiologisch onderzoek en risicobeoordelingen (chemisch en microbiologisch) doet RIVM dat.

NVWA-BuRO

NVWA-BuRO is een onafhankelijk bureau binnen de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) dat gevraagd en ongevraagd de ministers van VWS en EZ kennisonderbouwde adviezen geeft over de veiligheid van voedsel en consumentenproducten en het welzijn en de gezondheid van dieren. Het mandaat van NVWA-BuRO is geregeld in de Wet onafhankelijke risicobeoordeling Voedsel- en Warenautoriteit. Deze wet voorziet in een aantal garanties voor de onafhankelijkheid en transparantie van de adviezen.

NVWA-BuRO beschikt over een afzonderlijk budget om kennisvragen uit te zetten bij DLO om op basis daarvan onderbouwde adviezen te geven (dit betreft de Ondersteuningsfunctie NVWA-BuRO, waarvan RIKILT de loketfunctie vervult). Dit budget is onderdeel gemaakt van het WOT-budget, en de programmering van deze middelen gebeurt via de structuur van de WOT. De AC (thema 2) wordt geïnformeerd over de besteding van deze middelen, zij besluit niet daarover. Dit budget is bedoeld voor tactisch-strategische vragen, waarbij wordt geprobeerd deze in een jaarplanning op te nemen (zodat het mee kan lopen in de WOT-structuur) maar die in principe niet meerjarig geprogrammeerd kunnen cq. zouden moeten worden. In de praktijk lopen de projecten van ondersteuningsfunctie BuRO niet mee in werkplancyclus, de projecten worden door NVWA-BuRO toegekend gaandeweg het jaar.

NVWA-BuRO maakt voor haar advisering gebruik van onderzoek van vooral het RIVM, het CVI en het RIKILT. NVWA-BuRO kan voor acute beoordeling van risico's een beroep doen op de gezamenlijke Frontoffice van het RIVM en het RIKILT. Het gaat hierbij om ad-hoc, prioritaire kennisvragen ten behoeve van de risicobeoordeling door NVWA-BuRO. Het RIVM beschikt over budget (gefinancierd door VWS) voor het uitvoeren van dergelijke risicobeoordelingen. De risicobeoordelingen die in dit kader door het RIKILT worden uitgevoerd, worden door het RIVM betaald uit het budget van de Frontoffice. De financiering van deze activiteiten vormt dus geen onderdeel van de WOT, maar de beschikbaarheid van expertise van het RIKILT voor het voorzien in de kennisbehoefte van NVWA-BuRO wel.

Het Front Office is daarmee bedoeld voor vragen die binnen één à twee weken zijn te beantwoorden. In de praktijk komt het incidenteel voor dat de Front Office door NVWA-BuRO gebruikt wordt voor onderzoeksvragen waarvan de beantwoording meer tijd vergt.

Uitzondering hierop vormen vragen ten aanzien van genetisch gemodificeerde organismen (GGO's). De risicobeoordeling van GGO's ligt uitsluitend bij het RIKILT. In de praktijk komen vragen soms rechtstreeks van het ministerie (financiering uit de WOT) en soms vanuit NVWA-BuRO, via het Frontoffice. De financiering hiervan verloopt via het RIVM.

De dossierbeoordeling GGO's wordt ook door het RIKILT uitgevoerd. Voor diervoeders is dit onderdeel van de WOT, voor voedsel is dit onderdeel van een additioneel RIVM project.

3.4 Rollen en verantwoordelijkheden

Systeemverantwoordelijkheid voor het instrument WOT ligt bij AK. Dit houdt in de algemene onderzoekaansturing, het stellen van financiële kaders en het zorgdragen voor de instandhouding van een adequate kennisinfrastructuur. NVWA is verantwoordelijk voor het toezicht/handhaving en risicobeoordeling op gebied van voedselveiligheid. De Ministeries van EZ en VWS hebben een gedeelde verantwoordelijkheid voor het beleid en de regelgeving met betrekking tot de voedselveiligheid. Het Ministerie van EZ is verantwoordelijk voor het eerste deel van de productieketen (voor plantaardige productie en dierlijke productie tot en met de slacht-/uitsnijderijfase en opslag in koel/vrieshuizen) en het Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor de veilige productie verderop in de keten tot en met de consument. Het Ministerie van EZ is tevens verantwoordelijk voor de veiligheid van diervoeders, voedselkwaliteit en eerlijke handel. Deze verantwoordelijkheid is bij het Ministerie van EZ belegd binnen de beleidsdirecties PAV en DAD.

Gelet op bovengenoemde verantwoordelijkheidsverdeling vervult AK in het kader van de WOT Voedselveiligheid de rol van coördinerend opdrachtgever. De NVWA en de beleidsdirecties vervullen de rol van inhoudelijke opdrachtgever. Dit betekent dat de NVWA en het beleid primair inhoudelijk sturen ten aanzien van het jaarplan en de rol van AK in dat verband kaderstellend en toetsend is.

De verhouding tussen de sturende partijen (het Ministerie van EZ, het Ministerie van VWS en de NVWA) en het RIKILT is niet eenduidig:

1. De NVWA treedt op als inhoudelijk opdrachtgever van de WOT Voedselveiligheid.

2. De NVWA is leverancier van monsters t.b.v. analyse door het RIKILT.

3. De NVWA treedt op als Competent Authority (CA).

4. NVWA-BuRO treedt op als gedelegeerd opdrachtgever van WO-taken op het gebied van voedselveiligheid namens VWS-VGP.

5. NVWA-BuRO is opdrachtgever als het gaat om technisch-wetenschappelijk ad-hoc advies via Front Office, waarbij het RIKILT als onderaannemer van het RIVM fungeert.

6. Het NVWA-laboratorium staat onder toezicht van het RIKILT als NRL.

Hiernaast bestaat er tussen het laboratorium van de NVWA en het RIKILT een operationele samenwerking. In hoofdstuk 9 wordt hier nader op ingegaan.

Ook vanuit de Ministeries van EZ en VWS bestaan verschillende rollen:

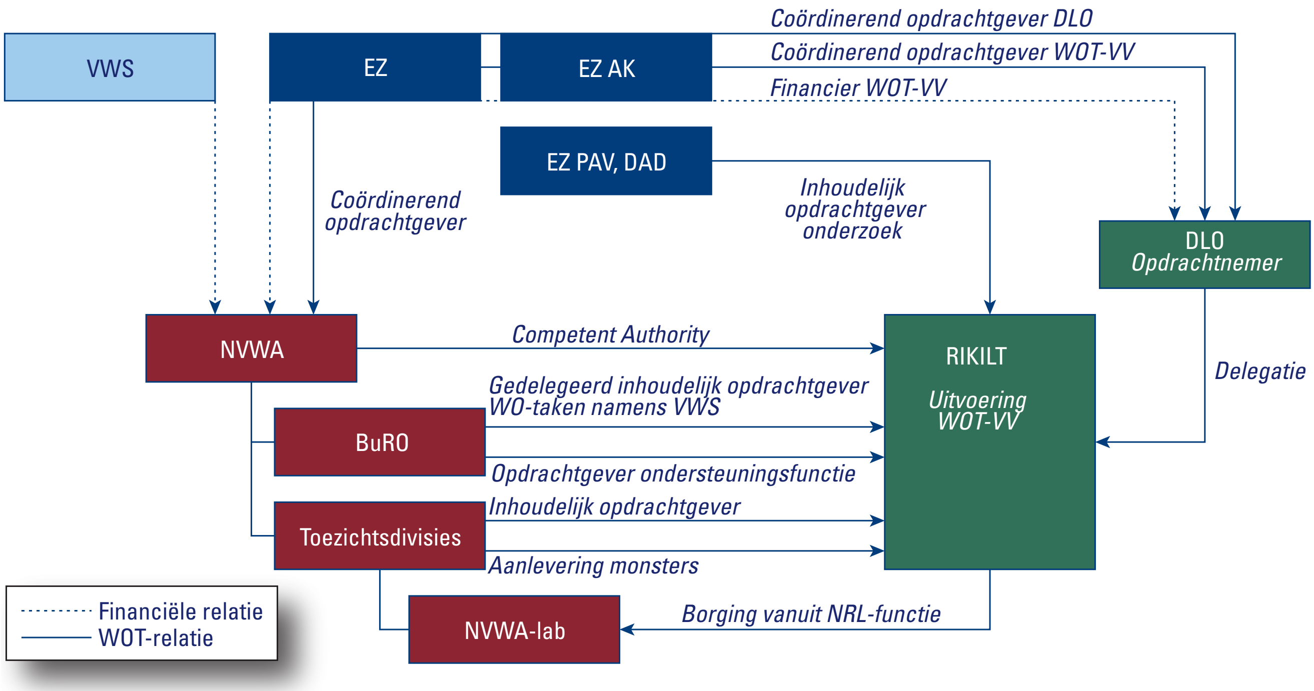
1. Het Ministerie van EZ (AK) is coördinerend opdrachtgever van de WO-taken.

2. Het Ministerie van EZ (AK) is budgethouder van de WO-taken.

3. Het Ministerie van EZ (PAV en DAD) en het Ministerie van VWS zijn inhoudelijk opdrachtgever van de WOT Voedselveiligheid.

4. Het Ministerie van EZ (AK) is ook coördinerend opdrachtgever van DLO vanuit de verantwoordelijkheid voor de aan het beleidsterrein van het ministerie gerelateerde kennisinfrastructuur, waarvan DLO onderdeel uitmaakt. Het Ministerie van EZ heeft de eisen waaraan de organisatie van DLO moet voldoen vastgelegd in de vorm van statuten van de stichting DLO en het Aansturingsarrangement LNV-DLO. De eisen waaraan de uitvoering van de onderzoekstaken door DLO moet voldoen zijn vastgelegd in de Subsidieregeling Stichting DLO en, als het gaat om WO-taken, het WDT-statuut.

In onderstaande figuur is dit schematisch weergegeven.

Figuur 3. Rollen EZ, NVWA en RIKILT

Deze rollen worden binnen het aansturingssysteem van de WOT vervuld. Voor betrokkenen is het echter niet altijd helder vanuit welke rol partijen op welk moment opereren. Worden belangen nu vanuit de inhoudelijk opdrachtgevende rol of vanuit de verantwoordelijkheid voor kennisinfrastructuur gewogen? Voor een deel van de NVWA-respondenten bestaat de perceptie dat in de aansturing van de WOT Voedselveiligheid voor het Ministerie van EZ een verantwoordelijkheid als van 'eigenaar' meespeelt.

3.5 Werkwijze

Jaarlijks ontvangt DLO van het Ministerie van EZ een verzoek om offerte uit te brengen voor het uitvoeren van de WOT Voedselveiligheid. Het RIKILT doet dit in de vorm van een werkplan, dat bestaat uit verschillende werkplannen per thema. Dit werkplan wordt ter beoordeling en advisering voorgelegd aan de Adviescommissies. Het werkplan dat het RIKILT indient is een omvangrijk en sterk technisch-inhoudelijk document waarin in detail wordt ingegaan op de uit te voeren activiteiten. Sommige respondenten geven aan dat het zonder achtergrond in chemische analysetechnieken een zeer moeilijk te doorgronden document is. Dit ondanks dat er volgens hen door het RIKILT moeite wordt gedaan om het ook voor niet-specialisten toegankelijk te maken.

De exacte werkwijze om te komen tot een werkplan verschilt enigszins per thema. In algemene zin geldt dat de projectleiders van het RIKILT afstemmen met de dossierhouders / contactpersonen binnen het Ministerie van EZ en NVWA over de activiteiten die moeten worden opgenomen in het werkplan. Gezamenlijk formuleren zij hiertoe projectvoorstellen. Afhankelijk van het type project worden de projectvoorstellen (in een meeting) met de themaleider, de voorzitter en evt. andere leden van de AC en de projectleiders beoordeeld, worden zo nodig nieuwe projecten/activiteiten geïdentificeerd en worden de projecten/activiteiten geprioriteerd. De projectvoorstellen en het concept-werkplan worden vervolgens tussen de projectleiders en de dossierhouders afgestemd. Het werkplan dat ingebracht wordt in de AC is daarmee volledig afgestemd en vaststelling in de AC is daarna veelal een formaliteit; toch ervaren sommige respondenten de totstandkoming van het werkplan als een ‘black box’.

Elk jaar wordt voor de toekenning van de flexibele ruimte middelen door de secretaris van het OO een procedure beschreven, die wordt besproken in de AC’s en vastgesteld in het OO. Definitieve toewijzing gebeurt door het OO op basis van een integraal voorstel van de secretaris van het OO. In de praktijk vindt hierover intensieve afstemming plaats tussen de voorzitters van de AC’s, het RIKILT en de secretaris van het OO.

Wanneer er tussen de vergaderingen van de AC’s wijzigingen op het werkplan komen vindt afstemming tussen RIKILT en de contactpersoon plaats. Substantiële wijzigingen worden ook besproken met de voorzitter van de AC. De gehele AC wordt in deze gevallen niet altijd betrokken (wel achteraf geïnformeerd). De AC’s beschikken wel over de mogelijkheid om zich door de contactpersonen te laten informeren.

Gesprekspartners bij het Ministerie van EZ zijn over het algemeen zeer tevreden met de manier waarop werkplannen tot stand komen. Dossierhouders waarderen de toegankelijkheid en bereikbaarheid van het RIKILT. Wel wordt door sommige respondenten aangegeven dat het initiatief voor contact veelal niet bij het RIKILT ligt, maar van de contactpersonen bij het Ministerie van EZ moet komen. Ook geeft een enkeling aan dat het contact uitsluitend met projectleiders plaatsvindt en het directe contact met onderzoekers gemist wordt.

Met name gesprekspartners bij de NVWA zijn niet tevreden over de wijze waarop de prioritering van onderzoek tot stand komt. Zij geven aan dat er onvoldoende invloed uitgeoefend kan worden op de bestedingen van budgetten. Zowel het Ministerie van EZ als het RIKILT geven aan dat het grootste deel van het budget 'vast' is, waardoor de mogelijkheid om bij te sturen gering is. Het vaste deel betreft langjarige onderzoeken (zie ook 6.1). Voor bijvoorbeeld één van de grootste thema's in financiële zin, Dierbehandelingsmiddelen, wordt ongeveer 2/3 als 'vast' aangemerkt. Ook ervaart NVWA onvoldoende sturingsmogelijkheden en betrokkenheid bij het prioriteringsproces. Enkele respondenten geven aan dat er in sommige gevallen tussen beleid en het RIKILT wordt afgestemd, buiten de gehele AC om, en dus zonder de NVWA hierin te kennen. Een deel van de respondenten ervaart een sterke beïnvloeding van het RIKILT op de programmering van langjarige onderzoeken. Tegelijk geven veel respondenten van de NVWA aan dat het, door NVWA-interne oorzaken, lastig blijkt om de behoefte aan onderzoek en laboratoriumondersteuning vanuit toezicht adequaat via de AC's in te brengen.

Door een deel van de respondenten van zowel het Ministerie van EZ als het RIKILT wordt aangegeven dat de beperkte aanwezigheid van NVWA-BuRO binnen een aantal AC's een punt van zorg is.

Verder laat men zich binnen de AC's over het algemeen weinig kritisch uit over voorgenomen onderzoek of de resultaten daarvan. Illustratief daarvoor is, volgens een deel van de respondenten, de wijze waarop beoordeling plaatsvindt. Dit gebeurt op basis van een gestandaardiseerd format van het Ministerie van EZ die volgens een deel van de respondenten weinig ruimte laat voor nuance. Er moet gescoord worden van 1 (onvoldoende) tot 3 (goed). Die schaal leidt ertoe dat er vrijwel altijd een 3 wordt gegeven. Het geven van een 2 wordt ervaren als een signaal dat er iets ernstigs mis is en die kwalificatie moet dan navenant worden onderbouwd. In de praktijk is er daardoor geen ruimte voor kleinere verbeterpunten.

Daarnaast geeft een deel van de respondenten vanuit het Ministerie van EZ en de NVWA aan dat het RIKILT op sommige thema's een sterk wetenschappelijke insteek kiest. Dit biedt weliswaar een extra borging van onafhankelijkheid en kwaliteit, maar naar het beeld van een deel van de respondenten is de toepassing van de onderzoeksresultaten in de (toezichts- en handhavings)praktijk dan secundair. Langjarige activiteiten die weliswaar van hoog wetenschappelijk niveau zijn, lijken voor deze respondenten ver af te staan van praktische toepasbaarheid, zodanig dat de uitkomsten niet toepasbaar zijn voor de toezichts- en handhavingspraktijk. Als voorbeeld hiervan wordt de ontwikkeling van bio-assays gezien, wat is gestart vanuit toepassing in het toezicht, maar waarvan het beeld bestaat dat er na jaren nog geen zicht is op praktische toepassing in het NVWA-laboratorium. Dit roept voor deze respondenten de vraag op of dergelijk onderzoek uit WOT-middelen gefinancierd moet worden of uit bijvoorbeeld Kennisbasis middelen. Bij dergelijke geluiden past een tegengeluid: het RIKILT past deze bio-assays zelf wel toe in WOT-onderzoek ten behoeve van handhaving en toezicht. De toepassing in de praktijk is dus al realiteit.

Ten slotte, sommige respondenten geven aan dat er nauwelijks een meer fundamentele discussie wordt gevoerd over welke zaken nu onder WO-taken vallen en welke ook daarbuiten zouden kunnen worden uitgevoerd. Het ontbreekt aan objectieve inhoudelijke criteria volgens veel, met name NVWA-respondenten. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om criteria om het inhoudelijk of maatschappelijk belang van projectvoorstellen te wegen.

3.6 Analyse

Een belangrijk kenmerk voor de verhouding tussen het Ministerie van EZ en de NVWA als sturende partijen en het RIKILT als opdrachtnemer van de WOT voedselveiligheid is de asymmetrie in deze relatie. De inhoudelijke kennis van het RIKILT overstijgt die van het Ministerie van EZ en de NVWA. De opdrachtgevende partijen zijn echter (deels) afhankelijk van de kennis van de opdrachtnemer. Bovendien lopen de belangen niet zonder meer parallel: er kunnen spanningen bestaan tussen instituutsbelang, politiek, beleid en/of toezicht. De verhouding tussen het Ministerie van EZ, de NVWA en het RIKILT is daarmee te typeren als een klassiek *principal – agent* probleem.

Wanneer we in meer detail kijken naar de opzet en aansturing van de WOT Voedselveiligheid dan constateren we:

- Zowel van de kant van de sturende partijen als van de kant van het RIKILT inspanningen worden gepleegd om deze asymmetrie te ondervangen. Dit uit zich onder meer in werkbezoeken van het Ministerie van EZ aan het RIKILT en lunchlezingen, workshops en symposia georganiseerd door het RIKILT in Utrecht en Den Haag. Bovendien spant het RIKILT zich in om de toegankelijkheid van voorstellen en eindproducten te vergroten. Verder constateren we dat de contactpersonen van het Ministerie van EZ en NVWA vaak direct en intensief contact onderhouden met RIKILT-projectleiders.

- De asymmetrie wordt naar ons oordeel echter versterkt door de zware afvaardiging van RIKILT naar de AC's. Het RIKILT is binnen elk thema met tenminste drie personen aanwezig: programmaleider, themaleider en secretaris. Opvallend is dat de secretariaatsrol bij het RIKILT is neergelegd. Enige jaren geleden werd het secretariaat van de AC's door het Ministerie van EZ ingevuld, maar vanuit capaciteitsoverwegingen is het RIKILT verzocht dit te doen. Hoewel deze rol primair niet-agenderend wordt ingevuld, draagt het beleggen van deze taak bij het RIKILT naar ons oordeel niet bij aan een evenwichtige opdrachtgever – opdrachtnemer relatie.

- De complexiteit wordt verder vergroot doordat de sturende partijen (het Ministerie van EZ en de NWVA) een gedeeltelijk andere verantwoordelijkheid hebben (beleid versus toezicht en handhaving). Een belangrijk deel van de WO-taken is gericht op het mogelijk maken van toezicht en handhaving op de naleving van wet- en regelgeving. Voor elk thema binnen de WOT is de relatie tot wet- en regelgeving anders, vanwege de historische achtergrond van het thema. De verschillen tussen thema's maken ook dat de primaire klant, dat deel van de overheid dat het meest profijt heeft van de informatie uit het betreffende thema van het WOT-programma, verschilt. De budgethouder /opdrachtgever is echter in alle gevallen het Ministerie van EZ (en VWS). Dit is weergegeven in Tabel 5.

THEMA	RELATIE TOT WET- EN REGELGEVING	HISTORIE	PRIMAIRE KLANT
Contaminanten	Toezicht op productsamenstelling en productie o.b.v. Warenwet	Keuringen door RVV, KvW	NVWA, Ministerie van VWS
Nieuwe voedselveiligheidsissues	Beleidsontwikkeling, Wet onafhankelijke risicobeoordeling VWA	-	Ministerie van EZ, NVWA, BuRO
Dierbehandelingsmiddelen	Toezicht op productsamenstelling en productie o.b.v. Warenwet, Wet dieren en Gezondheids- en welzijnswet voor dieren	Keuringen door RVV, KvW	NVWA, Ministerie van EZ
Diervoeders	Toezicht op productsamenstelling en productie o.b.v. Wet dieren en Gezondheids- en welzijnswet voor dieren	Toezicht door AID	Ministerie van EZ, NVWA
Productsamenstelling	Monitoring in het kader van Europese handelsver-ordeningen	Keuringen door KvW	Ministeries van EZ en VWS
Thema-overstijgende projecten	Borging kwaliteit van WOT Voedselveiligheid	-	Ministerie van EZ, NVWA

Tabel 5. Wet- en regelgeving, historie en primaire klant per thema van de WOT

- In de aansturing zijn beleid en toezicht verweven. Beleid en toezicht zijn gedeeld opdrachtgever van de WOT Voedselveiligheid. Een gemeenschappelijk beeld van hoe beide zich tot elkaar verhouden in relatie tot de WOT Voedselveiligheid en wat dit betekent voor de taken van het RIKILT ontbreekt echter (zie hoofdstuk 6). Bovendien ontbreken eenduidige en objectieve inhoudelijke criteria op basis waarvan prioritering plaatsvindt. Deze onduidelijkheid, gevoegd bij de kennisvoorsprong van het RIKILT, maakt dat de perceptie kan ontstaan dat het RIKILT ruimte wordt gegeven om het instituutsbelang, te weten lange termijn wetenschappelijk inhoudelijke belangen, mee te nemen in de besluitvorming en dus niet uitsluitend het belang van de WO-taken.

- Wanneer we naar de structuur kijken, dan biedt deze zowel vanuit het perspectief van beleid als vanuit het perspectief van toezicht naar ons oordeel voldoende mogelijkheden voor sturing. Binnen het OO zijn zowel beleid als toezicht in één gremium vertegenwoordigd. Ditzelfde geldt voor de AC's. Het RIKILT speelt hierin een adviserende rol. Naar ons oordeel is met deze structuur een efficiënte en effectieve aansturing van de WOT Voedselveiligheid mogelijk. Wel kan de vraag gesteld worden, gezien de omvang van budgetten van sommige thema's en de omvang van vaste taken daarbinnen, of alle AC's nodig zijn en of er een paar samengevoegd kunnen worden.

- Het formele opdrachtgeverschap van de WOT Voedselveiligheid is niet bij het OO belegd, maar bij de directeur AK. Dit kan tot de perceptie leiden dat er tussen directie AK en toezicht geen gelijkwaardige verhouding bestaat. Het is dus zaak dat het OO de positie krijgt (en neemt) om het inhoudelijk opdrachtgeverschap adequaat in te vullen (strategisch en tactisch). De directeur AK zou de eindverantwoordelijke rol als opdrachtgever uitsluitend moeten invullen vanuit een coördinerende en kaderstellende rol en vanuit belangen die de WOT Voedselveiligheid overstijgen zoals de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van een adequate kennisinfrastructuur.

- In de praktijk laten de AC's zich, vanuit pragmatische overwegingen, niet in alle gevallen en volledig informeren door contactpersonen, met name als het gaat om (substantiële) tussentijdse wijzigingen in de programmering. Deze worden door het RIKILT met de direct belanghebbenden (contactpersonen van het project) afgestemd en met de voorzitter van de AC in het geval van substantiële wijzigingen. Wanneer de structuur gevolgd zou worden, zou dit meer grip bieden om als opdrachtgevende partijen vanuit de eigen verantwoordelijkheid te sturen op de gewenste onderzoeksfocus.

4 Crisisparaatheid

Op basis van de WOT Voedselveiligheid voert het RIKILT laboratoriumonderzoek uit bij incidenten en voedselcrises. Het RIKILT voert deze taak vooral uit voor de NVWA, en op deelterreinen voor andere overheidsorganen. Zo gebeurt laboratoriumonderzoek en advisering bij milieu- en drinkwaterincidenten en bij stralingsincidenten voor de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Op het gebied van chemische voedselveiligheid geeft het Beleidsdraaiboek Voedselveiligheid van het Ministerie van EZ de taken van het RIKILT tijdens incidenten en crises als volgt weer:

- In geval van gevaar voor de volksgezondheid of bedreiging van het algemeen belang resultaten van onderzoek doorgeven aan de NVWA of andere verantwoordelijke overheden.
- Als Nationaal en Europees Referentie Laboratorium ondersteunen bij de bronopsporing van een verontreiniging.
- Uitvoeren van monsteranalyses (van door de NVWA genomen monsters), interpreteren en communiceren van de uitslagen.
- Wetenschappelijke ondersteuning en advisering van Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het Ministerie van EZ (DCC-EZ) bij een besmetting/calamiteit.
- Analyses en forensisch onderzoek in 24/7 crisisorganisatie waarvoor een Service Level Agreement (SLA) met het Ministerie van EZ en de NVWA is opgesteld.

De wijze waarop het RIKILT crisisparaatheid heeft georganiseerd en hoe de crisisparaatheid functioneert bij opschaling tijdens crisis/incidenten, komt in dit hoofdstuk aan de orde.

4.1 Bereikbaarheid en analyses t.b.v. toezicht en handhaving

Het RIKILT heeft een 24/7 bereikbaarheid georganiseerd voor de analyse van voedsel en diervoeders en voor het Landelijk Laboratorium Netwerk terreuraanslagen (LLN-ta), voor de Milieu Ongevallen Dienst van het RIVM, voor Rijkswaterstaat, het Crisis Expert Team (CET) Milieu en Drinkwater[4] en de Eenheid Planning en Advies Nucleair (EPAn)[5]. Ter ondersteuning voorziet het rooster in de mogelijkheid inzet te vragen van extra analisten en medewerkers van onder andere de monsteradministratie, monstervoorbewerking en ICT-beheer. Hierbij ‘rekruteert’ het RIKILT de benodigde (en hiervoor reeds in ‘vredestijd’ opgeleide) menskracht voor de crisisorganisatie uit de uitgevoerde activiteiten en projecten in het ‘variabele’ deel van de WOT-programmering.

Personeel voor de bereikbaarheid en beschikbaarheid is via een weekrooster geregeld. Binnen het RIKILT zijn er per domein medewerkers ingeroosterd voor bereikbaarheid en beschikbaarheid. Er is goede communicatie tussen de OR en het management van het RIKILT over de afspraken rond inzet van getrainde medewerkers voor deze functie. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het zoveel mogelijk aanstellen van vijf ingewerkte medewerkers per soort dienst.

De 24/7 bereikbaarheid en beschikbaarheid wordt ook gebruikt door anderen dan de WOT, waaronder een private partij. Hierdoor wordt er sinds 2014 ongeveer € 30.000 per jaar bijgedragen aan de consignatiediensten. Deze inkomsten worden binnen de WOT Voedselveiligheid voor een klein deel van de programmacoördinatie en voor enige flexibele ruimte gebruikt.

Externe stakeholders ervaren de bereikbaarheid van het RIKILT als goed. Zo gaf een NVWA-medewerker aan: “Als de NVWA het RIKILT nodig heeft, zijn ze te bereiken.” Daarbij dient opgemerkt te worden dat er niet erg vaak beroep gedaan wordt op de bereikbaarheid van chemisch-analytische capaciteit buiten kantoortijden: producten waar mogelijk wat mee aan de hand is, bevinden zich vaak nog in een handelskanaal. Een uitslag buiten kantoortijden is dan ook niet nodig. Wel wordt vanuit de NVWA aangegeven dat de monsters in ontvangst genomen moeten kunnen worden, hetzij door het RIKILT, hetzij door het NVWA-lab. Een aantal stakeholders denkt dat de 24/7 bereikbaarheid van het RIKILT wat verminderd zou kunnen worden, en dat dit een onderwerp is voor het opdrachtgeversoverleg. In dat overleg zouden de risico’s van (deels) afschaffen moeten worden beoordeeld. Bij grotere incidenten, zoals het recente furazolidon incident, verwacht de NVWA dat de analyse van monsters ook in het weekend wordt uitgevoerd.

4 *Voorheen: BOT-mi en EPAd*

5 *Wordt binnenkort opgevolgd door het CET Straling.*

Het laboratoriumonderzoek dat het RIKILT uitvoert bij incidenten/crises is gebaseerd op de SLA tussen het Ministerie van EZ, de NVWA en het RIKILT, hernieuwd in april 2014. Met deze SLA zijn afspraken over laboratoriumonderzoek tijdens een incident of crisis tussen de opdrachtgever (NVWA namens het Ministerie van EZ) en opdrachtnemer (RIKILT namens Stichting DLO) schriftelijk vastgelegd. De laatste versie is in april 2014 bekrachtigd door de directeur AK van het Ministerie van EZ. De SLA heeft betrekking op specifieke incidenten/crises op het gebied van voedselveiligheid, namelijk incidenten met dioxine-achtige verbindingen en PCB's, verboden dierbehandelingsmiddelen, bestrijdingsmiddelen en mycotoxines in diervoeders/ diervoedergrondstoffen/plantaardige materialen, zware metalen, diermeel in diervoeders, mariene biotoxines en genetisch gemodificeerde organismen (GGO's). De NVWA verplicht zich volgens de SLA om monsters en bijbehorende gegevens correct aan te leveren. Het RIKILT verplicht zich om analyseonderzoek uit te voeren volgens vastgelegde specificaties, bijvoorbeeld over opschaalcapaciteit en maximale doorlooptijd voor verschillende stofgroepen. In de SLA zijn nadere bepalingen opgenomen over:

1. De aanlevering, acceptatie en bewaring van monsters.
2. Het onderzoek en de prioritering van monsters.
3. De verdere opschaling en inschakeling van andere laboratoria.
4. Het verstrekken van onderzoeksuitslagen.

De Food and Veterinary Office (FVO) van de Europese Commissie volgt de wijze waarop lidstaten de voedselveiligheid garanderen en geeft daarbij aandacht aan de implementatie van verbeterpunten. De FVO rapporteert hierover in Country Profiles. Het Country Profile van augustus 2013[6] vermeldt een actiepunt waar het RIKILT bij was betrokken, namelijk het bekorten van de periode tussen monstername en vervolgmaatregelen. Onderdeel hiervan was een bekorting van de doorlooptijd bij het RIKILT, in het bijzonder voor afwijkende waarden, van drie maanden naar een maand. De FVO stelde vast dat het in 2012 in de meeste gevallen was gelukt om die deadline te halen. Dit maakt het mogelijk dat de NVWA meldingen kan afhandelen binnen de gestelde termijn van zes weken[7].

De afspraak tussen de NVWA en het Ministerie van VWS is dat medewerkers van het Ministerie van VWS tijdens een crisis/incident via de NVWA informatie van het RIKILT krijgen. In de praktijk willen medewerkers van het Ministerie van VWS dan ook terecht kunnen 'bij de bron'. De NVWA wordt dan bewust overgeslagen, tenzij de NVWA een toegevoegde waarde heeft voor het interpreteren en beoordelen van laboratoriumresultaten.

4.2 Opschaling tijdens crises/incidenten

Stakeholders stellen dat het RIKILT goed in staat is om ad-hoc te leveren, goed kan omgaan met zeer grote monsterstromen en kwaliteit levert (het totaal aantal geanalyseerde monsters in 2013 staat in bijlage 7). Bovendien ervaart men de opstelling van het RIKILT als heel coöperatief en rolvast.

6 *http://ec.europa.eu/food/fvo/follow_up_en.cfm?co_id=NL*

7 *NVWA. Handboek Incident- & crisisbeheersing (HIC), Versie 1.0, 9 december 2013*

Het RIKILT is ook voorbereid: er is aandacht voor oefeningen met crises/incidenten. Zo participeert het RIKILT jaarlijks in enkele, vaak grootschalige oefeningen met contaminanten en met stralingsongevallen. Daarnaast organiseert het RIKILT ook interne oefeningen. Zo is er eind 2013 een oefening geweest met verontreinigd vismeel in diervoeders.

Wat betreft de voorbereiding op stralingsongevallen is er sprake van een grondige voorbereiding: medewerkers zijn gecertificeerd en nemen regelmatig deel aan oefeningen die betrekking hebben op radiologische incidenten.

In februari 2014 heeft een onderzoeksmissie van de FVO de voorbereiding op incidenten en crises beoordeeld. Onderdeel daarvan was de SLA tussen het Ministerie van EZ, de NVWA en het RIKILT, De FVO stelde vast dat het geheel aan regelingen in Nederland dusdanig solide is, dat er sprake is van een goede beheersing van diervoeders- en voedselincidenten en -crises die tot een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid kunnen leiden.

In de periode 2008-2014 waren er geen crises op het gebied van voedsel en diervoeders waarvoor de totale crisisstructuur van het Ministerie van EZ werd geactiveerd, maar er waren wel ernstige incidenten waarbij de crisisstructuur van het Ministerie van EZ gedeeltelijk werd geactiveerd:
- Verontreiniging landbouwproducten door brand Chemiepak in Moerdijk (2011)
- Paardenvleesfraude (2013)
- Furazolidon (verboden antibioticum) in diervoeders (2014)

Het RIKILT zorgde bij deze incidenten voor de analyse van grote hoeveelheden monsters en rapporteerde de resultaten onverwijld aan de NVWA. Hiernaast zorgde het RIKILT voor wetenschappelijke advisering aan de NVWA, het Ministerie van EZ en het Ministerie van VWS.

Bij het kernongeval in Fukushima, Japan participeerde het RIKILT in het geactiveerde Back Office Radiologische Informatie (BORI). Er is geadviseerd aan de NVWA, het toenmalige Ministerie van EL&I, de Europese Unie[8] (DG SANCO) en diverse vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven. Het Landelijk Meetnet Radioactiviteit in Voedsel werd gebruikt om aan te tonen dat de Nederlandse voedselproductieketen niet door radioactieve depositie werd bedreigd. Tevens werd de NVWA ondersteund bij haar werkzaamheden rond de import en werd er een workshop georganiseerd bij het RIKILT. Deze ondersteuning betrof, naast het faciliteren van persoonsdosimetrie, het verrichten van hoge resolutie gammaspectrometrie metingen en een totaal alfa-beta bepaling op Japanse voedselproducten bemonsterd door de NVWA. Ook zijn ten behoeve van het Nederlandse bedrijfsleven, na toestemming van het toenmalige Ministerie van EL&I en op kosten van het bedrijfsleven, voedselmetingen gedaan met een voedselmonitor op het Russische eiland Sakhalin, grenzend aan Japan.

8 *G.J. Knetsch (editor), Environmental radioactivity in the Netherlands. Results in 2011. RIVM report 610891004/2013*

Hiernaast heeft het RIKILT in de periode 2008-2014 bij verschillende incidenten inzet geleverd. Dit betrof inzet bij incidenten met residuen of contaminanten in voedsel en diervoeders, maar bijvoorbeeld ook inzet bij een mogelijk radiologische verontreiniging van voedingsmiddelen of chemische verontreinigingen van het milieu (bijlage 8). Bij deze incidenten werd steeds niet alleen aangetoond of er een verontreiniging was opgetreden, maar ook of deze verontreiniging na verloop van tijd weer was afgenomen tot onder de geldende norm.

Het RIKILT handelde telkens adequaat en snel bij deze incidenten, zoals blijkt uit twee cases die beschreven worden in hoofdstuk 9, maar ook uit een voorbeeld van de inzet die het RIKILT heeft gepleegd in oktober 2013 als onderdeel van het LLN-ta. Op verzoek van de politie Elst (Gelderland-Midden) die een dode hond en daarbij brood hadden aangetroffen, is toen onderzoek gedaan naar het waarschijnlijk vergiftigde brood. Omdat er alleen een chemische verdenking was, werd afgesproken om het brood alleen op de aanwezigheid van onbekende chemische stoffen te analyseren. Het RIKILT ontving het monster aan het begin van de avond. Met drie analysemethoden werd aangetoond dat het brood parathion bevatte in een hoeveelheid die afdoende was om de hond te doden en mensen die ermee in aanraking kwamen, onwel te laten worden. Het RIKILT rapporteerde het resultaat aan de politie Elst ongeveer drie uur na ontvangst van het monster.

Duidelijk is dat bij incidenten de werklast doorgaans hoog is en er grenzen zijn aan de flexibele inzetbaarheid. Binnen RIKILT zijn veel verschillende (soms ook smalle) expertiseterreinen. Omdat niet alle medewerkers op alle expertisegebieden inzetbaar zijn, is de beschikbare capaciteit voor een specifiek incident/crisis wel eens een punt. Overigens heeft dit in de praktijk bij (ernstige) incidenten niet tot grote problemen geleid. Ook geven stakeholders aan dat het organiseren van beschikbare capaciteit de laatste jaren beter gaat dan voorheen. Omdat de beschikbare capaciteit bij het RIKILT zijn beperkingen heeft, is het volgens stakeholders belangrijk om voldoende voortgang in de analyses te krijgen door op tijd samenwerking te zoeken.

Ook vinden stakeholders het belangrijk dat het RIKILT duidelijk communiceert over wanneer resultaten beschikbaar kunnen zijn. Het RIKILT is niet altijd even sterk in het managen van verwachtingen daarover, stellen sommige stakeholders.

Als er in verband met een incident meer capaciteit nodig is dan beschikbaar, wordt er capaciteit van andere projecten weggehaald ten gunste van de analyses gerelateerd aan het incident. Dat dit overhevelen van projectcapaciteit naar de incidentanalyses consequenties heeft voor de realisatie van andere projecten, is evident. De communicatie van het RIKILT over dat overhevelen en over de prioritering van projecten, kan beter, vinden sommige stakeholders.

De capaciteit die ingezet wordt tijdens incidenten en crisis wordt aanvankelijk gefinancierd uit het reguliere WOT projectbudget. In sommige gevallen komt het voor dat een (ernstig) incident meer middelen vraagt. In dergelijke gevallen dient de voorzitter van de AC, op basis van een raming van het RIKILT, een voorstel in bij de secretaris van het OO, conform de daarvoor geldende procedure, voor besteding van budget vanuit de vrije ruimte. Als de analyses rond het incident het budget van de vrije ruimte van de WOT Voedselveiligheid overschrijden, dient de voorzitter van de AC, op basis van een raming van het RIKILT, een voorstel in bij het Ministerie van EZ voor additionele financiering. Dit komt om de paar jaar voor.

Bij een crisis, als het Ministerie van EZ of VWS heeft opgeschaald naar de crisisorganiatie, heeft het opdrachtgeversoverleg geen rol meer, ook niet rond prioritering of financiering van onderzoek in verband met de crisis.

4.3 Analyse

De crisisparaatheid zoals het RIKILT die biedt op basis van de WOT Voedselveiligheid, uitgewerkt in de SLA met het Ministerie van EZ en de NVWA, is prima op orde. De bereikbaarheid en geoefendheid van het RIKILT tijdens (ernstige) incidenten op het gebied van chemische voedselveiligheid zijn goed. Alle partijen zijn tevreden over het laboratoriumonderzoek van en de ondersteuning door het RIKILT tijdens (ernstige) incidenten. In meer detail:

- De SLA tussen het Ministerie van EZ, de NVWA en het RIKILT is als onderdeel van de voorbereiding op incidenten en crises meegenomen in de onderzoeksmissie in februari 2014 van de FVO, onderdeel van DG SANCO. De FVO beoordeelde het geheel aan regelingen in Nederland als dusdanig solide dat er goed kan worden omgegaan met incidenten en dat een voedsel - of diervoedercrisis die een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid vormt, kan worden beheerst. Dit betekent ook een positieve beoordeling van de SLA op grond waarvan het RIKILT de NVWA en het Ministerie van EZ ondersteunt.

- Het RIKILT verstrekt zonder vertraging afwijkende onderzoeksuitslagen aan de NVWA. Het heeft in de periode 2008-2014 een slag gemaakt in de bekorting van de doorlooptijd van bepaalde analyses, zoals blijkt uit het FVO Country Profile. Uit de verschillende incidenten blijkt dat het RIKILT de analyses ook goed kan opschalen naar grote monsterstromen.

- Het RIKILT is niet alleen goed in staat om te reageren op incidenten met residuen of contaminanten in voedsel en diervoeders, maar levert ook essentiële inzet bij chemische verontreinigingen van het milieu en bij een mogelijk radiologische verontreiniging van diervoeder en voedingsmiddelen. Het RIKILT toont zich daarmee niet alleen een chemisch-analytisch expertcentrum, maar laat ook zien dat het niveau van geoefendheid en expertise op het gebied van stralingsveiligheid hoog is.

- De crisisparaatheid is zo ingericht dat op een effectieve manier laboratoriumanalyses kunnen worden uitgevoerd tijdens een (ernstig) incident: het RIKILT kan dan voldoende laboratoriumfaciliteiten, logistiek en medewerkers inschakelen. Het RIKILT is de laatste jaren ook beter dan voorheen in staat om die capaciteit te organiseren. Gerichtheid op samenwerking en een goede communicatie rond de planning van laboratoriumanalyses blijven belangrijk.

- Doordat naast ingeroosterde medewerkers ook inzet gevraagd kan worden van andere RIKILT-medewerkers, is de crisisparaatheid efficiënt ingericht. Dat het management en de OR van het RIKILT goed communiceren over de inzet van getrainde medewerkers voor bereikbaarheid en beschikbaarheid, draagt er toe bij dat deze functie ook duurzaam is georganiseerd. Mogelijk kan nog meer efficiëntie worden verkregen door de 24/7 bereikbaarheid en beschikbaarheid te verminderen en te beperken tot het in ontvangst nemen van monsters en het alleen tijdens reguliere kantoortijden, zo nodig ook in het weekend, verwerken van monsters. De afweging tussen deze verhoging van de efficiëntie en bijkomende risico's dienen aan de orde te komen in het opdrachtgeversoverleg.

- Voor crisisparaatheid binnen de WOT Voedselveiligheid is in april 2014 de SLA tussen het Ministerie van EZ, de NVWA en het RIKILT hernieuwd. In deze SLA is vastgelegd welke procedures en werkwijzen gelden bij incidenten, ernstige incidenten en crises. Duidelijk is dat het onderzoek van grote monsterstromen tijdens een incident ook gevolgen heeft voor lopende onderzoeken. In de praktijk is de interactie over dergelijke gevolgen tussen en binnen betrokken partijen niet altijd optimaal. Zo zijn verschillende betrokken partijen soms niet in dezelfde mate op de hoogte van wanneer laboratoriumuitslagen beschikbaar komen of hoe herprioritering van analyses ten behoeve van de NVWA plaatsvindt. In de praktijk heeft dat in de periode 2008-2014 niet tot grote problemen geleid.

5

Nationale Referentie-laboratoriumfunctie

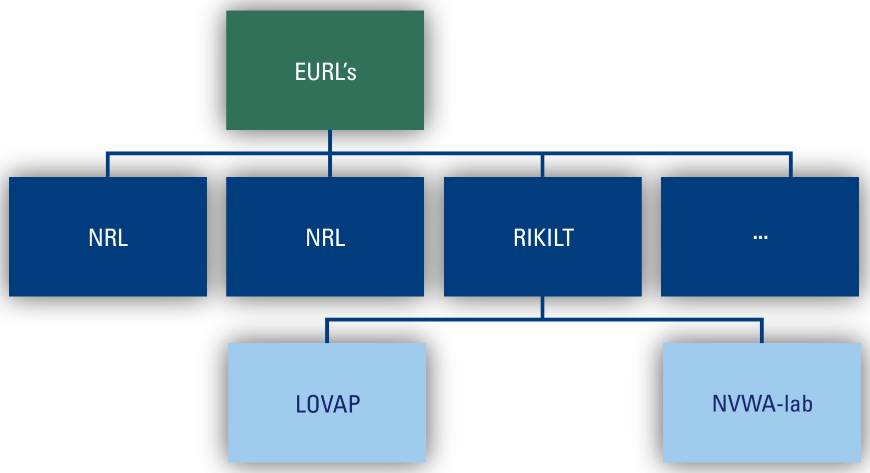
Het RIKILT is het NRL voor de meeste referentiefuncties op het gebied van voedselveiligheid. Dit is gebaseerd op Europese regelgeving en vastgelegd in de WOT Voedselveiligheid.

De context waarin het RIKILT deze functie uitoefent en welke referentiefuncties het RIKILT als NRL en Europees Referentielaboratorium (EURL) uitvoert, komt in dit hoofdstuk aan de orde. Om uitspraken te kunnen doen over de mate waarin er sprake is van een effectieve en efficiënte opzet en uitvoering van de NRL-functie, is bovendien een aantal NRL's op het gebied van dioxines en PCB's vergeleken.

5.1 Europese en nationale referentielaboratoria

De grondstoffen voor voedsel en diervoeders worden voor een belangrijk deel buiten Nederland geproduceerd en op grote schaal internationaal verhandeld. Residuen en contaminanten in voedsel en diervoeders kunnen ernstige gevaren opleveren voor diergezondheid, volksgezondheid en economische belangen. Mede om deze redenen heeft de Europese Commissie regelgeving opgesteld om kennis en kunde met betrekking tot voedselveiligheid op peil te houden en te verspreiden. Dit gebeurt door de benoeming van zogenoemde EURL's door de Europese Commissie. Een EURL voor de veiligheid van voedsel en/of diervoeders is een laboratorium dat op Europees niveau leidend is qua kennis en kunde over bepaalde residuen of contaminanten. Een laboratorium kan voor één domein aangewezen worden als EURL, maar ook voor meerdere. Bijlage 9 geeft een overzicht van de EURL's op het gebied van voedselveiligheid in Europa. Een Europese lidstaat is verplicht om voor iedere EURL tenminste één NRL aan te wijzen. Het is ook mogelijk dat meerdere lidstaten samen één NRL aanwijzen.

Een EURL heeft als taak de kennis en kunde op het gebied van analysemethoden voor bepaalde residuen of contaminanten in voedsel of diervoeders te delen met de aangewezen NRL's en toezicht te houden op het functioneren van de NRL's. Dit gebeurt onder andere door middel van zogenoemde rondzendingen waarmee inzicht wordt verkregen in de kwaliteit van de (chemisch-analytische) testen. Binnen een lidstaat verzorgen vaak meerdere laboratoria (chemisch-analytische) testen van voedsel of veevoeder. Voor zover deze laboratoria officiële analyses uitvoeren, dient het NRL de kwaliteit van de testen van deze laboratoria te monitoren. Figuur 3 geeft weer hoe de verhouding tussen EURL's, NRL's en andere laboratoria is.

Figuur 4. Verhouding EURL's, NRL's en andere laboratoria

De NRL taken zijn beschreven in verordening nr. 882/2004 van het Europees parlement en de raad[9]. Overeenkomstig artikel 33 van deze verordeningen moeten NRL's:

1. op hun bevoegdheidsterrein samenwerken met het Europese referentielaboratorium;
2. voor hun bevoegdheidsterrein de werkzaamheden van de officiële laboratoria die overeenkomstig artikel 11 belast zijn met de analyse van monsters coördineren;
3. indien nodig, vergelijkende tests tussen de officiële nationale laboratoria organiseren en zorgen voor een passend vervolgtraject voor die vergelijkende tests;
4. ervoor zorgen dat de door het Europees referentielaboratorium verstrekte informatie aan de bevoegde autoriteit en de officiële nationale laboratoria wordt doorgegeven;
5. wetenschappelijke en technische steun verlenen aan de bevoegde autoriteit voor de uitvoering van de gecoördineerde controleplannen die overeenkomstig artikel 53 zijn aangenomen;
6. zorgen voor de uitvoering van andere specifieke taken waartoe is besloten volgens de procedure.

Een NRL ondersteunt op deze wijze toezicht en handhaving op het gebied van voedselveiligheid, zo nodig ook door confirmatie van laboratoriumuitslagen van officiële laboratoria.

Voor zover wij hebben kunnen nagaan, zijn de NRL's in verschillende landen zich niet aan het specialiseren om vervolgens bepaalde analyses te kunnen 'uitruilen'. Ook wordt gemeenschappelijke aanschaf van apparatuur niet overwogen.

5.2 Referentiefuncties van het RIKILT

5.2.1 EURL-functie

Het RIKILT is een van de vier EURL's op het gebied van residuen van dierbehandelingsmiddelen, namelijk voor hormonale groeibevorderaars, kalmeringsmiddelen en mycotoxines. Deze functie is door de EC aan Nederland toegewezen. Dit wil zeggen dat het RIKILT onder andere NRL's in andere landen informatie moet verstrekken over (nieuwe) analysemethoden, rondzendingen moet organiseren om de toepassing van die analysemethoden te coördineren, opleidings- en bijscholingscursussen moet organiseren voor het personeel van de NRL's en voor deskundigen uit ontwikkelingslanden en technische en wetenschappelijke bijstand moet verlenen aan de Europese Commissie. DG SANCO ziet toe op de uitvoering van de EURL-functie.

De EURL-functie voor hormonale groeibevorderaars, kalmeringsmiddelen en mycotoxines werd tot en met 2009 uitgevoerd door het RIVM en vanwege de DOBOLAV-operatie vanaf 1 januari 2010 door het RIKILT. Het EURL wordt voor ruim de helft gefinancierd door de EU; contrafinanciering komt uit de WOT Voedselveiligheid, thema 3 (dierbehandelingsmiddelen)[10] .

9 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0882&from=NL

10 In 2013 bedroeg de EC-financiering €455.000 en de contrafinanciering uit de WOT €329.084.

De werkzaamheden binnen de EURL-functie worden jaarlijks vastgelegd in het werkprogramma dat bij de EC wordt ingediend. De activiteiten zijn onder te verdelen in:

- Algemene taken (EURL meetings, technische en wetenschappelijke ondersteuning van de EC, samenwerking met internationale gremia, documentatie en informatievoorziening, onder andere via een specifieke website[11] die up to date wordt gehouden;
- Ontwikkeling en validatie van analysemethoden;
- Quality Assurance and Quality Control inclusief de organisatie van rondzendingen;
- Technische en wetenschappelijke ondersteuning van de NRL's en derde landen, waaronder de organisatie van een jaarlijkse workshop voor vertegenwoordigers van NRL's van EU (kandidaat)-lidstaten.

Een succesvol voorbeeld van activiteiten die het RIKILT heeft ontwikkeld in het kader van de EURL-functie is beschreven in de case *'Opstellen reflection paper natuurlijke hormonen'* (hoofdstuk 9). De functie van EURL betekent dat het RIKILT op dit gebied bovengenoemde internationale verplichtingen heeft. Tegelijkertijd krijgt het RIKILT door die functie meer mogelijkheden. Zo heeft het RIKILT als EURL kostbare apparatuur voor de analyse van natuurlijke steroïden kunnen aanschaffen.

5.2.2 NRL-functies

Het RIKILT is benoemd tot NRL voor verschillende analytische domeinen, namelijk:

- Residuen in levensmiddelen van dierlijke oorsprong (Richtlijn 96/23/EG)
  - Carbamaten en pyrethroïden
  - Chloorverbindingen met inbegrip van PCB's
  - Organische fosforverbindingen
  - Chemische elementen
  - Residuen van beta-agonisten
  - Residuen van kleurstoffen en chlooramfenicol
  - Residuen van anthelmintica, coccidiostatica met inbegrip van nitroïmidazolen, niet-steroïdale anti-inflammatoire farmaca (NSAIF)
  - Residuen van antibacteriële stoffen, met inbegrip van sulfonamiden en quinolonen, carbadox, olaquindox, chloroform, dapsone, nitrofuranes
  - Residuen van stilbenen, derivaten, zouten en esters daarvan, antithyreogene stoffen, steroïden, Resorcylic Acid Lactones (met inbegrip van zeranol)

- Residuen in diervoeders en levensmiddelen (EG-verordening nr. 882/2004)
  - Dioxines en PCB's
  - Zware metalen
  - Polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's)
  - Mycotoxinen
  - Mariene biotoxines
  - Genetisch gemodificeerde organismen (GGO's)

11 *http://www.wageningenur.nl/en/Expertise-Services/Research-Institutes/rikilt/Reference-laboratory/European-Union-Reference-Laboratory.htm*

- Overige NRL-activiteiten (andere regelgeving dan de Richtlijn 96/23/EG of de EG-verordening nr. 882/2004):
  - Melk en melkproducten
  - Watergehalte pluimveevlees
  - Diervoederadditieven
  - Dierlijke eiwitten in diervoeders

Monsters uit rondzendingen worden geanalyseerd binnen het thema 6.

Stakeholders vinden dat het RIKILT de NRL-functies naar behoren uitvoert – voor zover ze daar zicht op hebben. Eén van de stakeholders noemt het RIKILT in dit verband de scheidsrechter voor de NVWA. Voor de NVWA is het belangrijk dat het RIKILT voldoet aan de kwaliteitseisen die van toepassing zijn op de EURL/NRL-functies: dat betekent dat er een goede garantie is voor de betrouwbaarheid van de uitslagen van het RIKILT.

Schakel tussen internationaal en nationaal
Het RIKILT zoekt als NRL actief samenwerking met NRL's en EURL's in het buitenland, blijkt uit de jaarrapportages, bijvoorbeeld door de verplichte bijeenkomsten van de referentielaboratoria te bezoeken en deel te nemen aan ringonderzoeken. Hiernaast verspreidt het RIKILT de informatie van de EURL's aan de NVWA en het Ministerie van EZ. Stakeholders waarderen over het algemeen de internationale profilering van het RIKILT.

Enkele respondenten gaven aan dat de schakelfunctie van het RIKILT tussen de NVWA en de EURL's beter tot uiting zou moeten komen, bijvoorbeeld door voorafgaand aan deelname aan een netwerkbijeenkomst contact te zoeken met de NVWA. Dergelijke afstemming is voor de NVWA relevant, omdat de stellingname van een medewerker van het RIKILT tijdens zo'n bijeenkomst van belang kan zijn voor toezicht en handhaving in Nederland.

Coördinatie en kwaliteitsborging laboratoria
Op het gebied van voeder- en voedselveiligheid in Nederland zijn er naast RIKILT en het NVWA laboratorium vier laboratoria die in opdracht van de CA officiële monsters onderzoeken. Deze geaccrediteerde laboratoria (Qlip, LOVAP, Ducares en Silliker) voeren in opdracht van COKZ[12] diverse onderzoeken uit met name op het gebied van microbiologische criteria, de samenstelling van zuigelingenvoeding en het watergehalte in pluimveevlees. Het COKZ, dat zelf geen laboratorium (meer) heeft, verwacht dat Qlip en LOVAP opereren onder kwaliteitsborging door het RIKILT als NRL. Met deze laboratoria zijn geen formele afspraken gemaakt over de voorwaarden waaraan voldaan moet worden, zoals meldingsplicht en borging door het RIKILT. De borging door het NRL is daarmee vrijblijvend: afwijkingen die geconstateerd worden, hoeven niet opgelost te worden.

12 *COKZ is de bevoegde autoriteit voor hygiënetoezicht zuivel en eieren conform de Warenwet en belast met toezicht op handelsnormen pluimveevlees en samenstelling zuigelingenvoeding bestemd voor derde landen conform de Wet dieren.*

Ook blijft de kwaliteitsborging van de analyses bij Qlip en LOVAP beperkt. In feite gaat het om een vergelijking van de analyseresultaten van Qlip en LOVAP versus die van het RIKILT. Het RIKILT vraagt deze laboratoria geprepareerde (blinde) monsters maar ook reguliere controlemonsters te analyseren, waarna door het RIKILT heronderzoek plaatsvindt van de onderzochte controlemonsters. Indien discrepanties worden gevonden, wordt aanvullend onderzoek uitgevoerd.

Overigens is het RIKILT conform de vastgestelde Leidraad Contacten Marktpartijen Wageningen UR – RIKILT gerechtigd om zonder toestemming van de overheid laboratoria te borgen op de terreinen waarop het RIKILT een NRL is of waarvoor op grond van de EU-wetgeving (nog) geen NRL is vereist. In dit licht doet het RIKILT ook de kwaliteitsborging van Qlip (boerderijmelk) en ook van Ducares. Met beide onderzoeksopdrachten heeft het Opdrachtgeversoverleg in 2008/2009 ingestemd.

5.3 De NRL-functie dioxines en PCB's in Europees perspectief

Deelnemers aan de internationale reviewsessie spraken zonder uitzondering hun grote waardering uit voor het RIKILT als partner in het Europese netwerk van NRL's op het gebied van dioxines en PCB's. Het RIKILT wordt ervaren als een actieve partner, sterk gericht op het uitwisselen van analysemethoden en onderzoeksresultaten. Ook is het RIKILT bereid en in staat om NRL's die in ontwikkeling zijn, te ondersteunen.

In tabel 6 is weergegeven hoe de NRL's t.a.v. dioxines en PCB's zijn ingericht, op welke manier ze omgaan met private activiteiten en hoe hun crisisparaatheid, instandhouding van expertise en kwaliteit zijn geborgd.

Op basis van deze internationale vergelijking van NRL-functies op het gebied van dioxines en PCB's constateren we dat er in Europees verband grote verschillen bestaan in de wijze waarop de NRL-functie ingericht en gefinancierd wordt. Het Nederlandse model houdt het midden tussen het model zoals dat gehanteerd wordt in Duitsland (volledig publiek instituut) en dat in het Verenigd Koninkrijk (privaat instituut met publieke financiering van NRL-taken). De EC verwacht dat alle NRL-instituten aan de gestelde eisen voldoen en dat zij onafhankelijkheid kunnen waarborgen ten opzichte van hun eventuele commerciële activiteiten.

In Nederland lijkt de crisisparaatheid en de instandhouding van expertise het meest concreet vastgelegd te zijn. De Nederlandse afspraken over de 24/7 beschikbaarheid voor analyses van monsters lijken mogelijk op de beschikbaarheidseisen in crisissituaties die in het Verenigd Koninkrijk en in België bestaan, maar in Nederland is deze beschikbaarheid altijd gegarandeerd, ook als het nog niet duidelijk is of het een incident betreft. In de praktijk geldt overigens voor alle NRL-instituten de verwachting dat zij beschikbaar zijn tijdens crises. Ook de instandhouding van expertise is in Nederland explicieter geregeld dan in de andere landen: in Nederland is instandhouding van expertise een onderdeel van de Uitvoeringsovereenkomst.

De kwaliteit van de NRL's op het gebied van dioxines en PCB's wordt op identieke wijze geborgd, namelijk door kwaliteitsborging binnen het instituut (accreditatie), deelname aan rondzendingen in EURL verband en wetenschappelijke review van publicaties en wetenschappelijke assessments.

Naast de in de tabel genoemde onderwerpen bestaan er verschillen in de wijze waarop omgegaan wordt met het melden van afwijkende uitkomsten. Een deel van de NRL's, zoals het RIKILT, maakt vooraf afspraken met klanten hierover en meldt zelf direct aan de CA. Andere NRL's geven alleen het advies aan de klant om te melden. De EC heeft aangegeven hierover geen specifieke opvattingen te hebben. Wel vindt binnen de EC momenteel discussie plaats om hierover nadere afspraken te maken en het direct melden van afwijkende uitkomsten voor alle laboratoria verplicht te stellen.

ASPECT	VERENIGD KONINKRIJK	DUITSLAND
Opzet en inrichting NRL-functie	NRL-functie wordt openbaar aanbesteed door de Food Standard Agency (CA) voor een periode van 4 jaar met optie op verlenging van 1 jaar. Dit arrangement loopt van 2013 tot 2017.	NRL-instituten worden volledig publiek gefinancierd.
Private activiteiten	Uitvoering van private activiteiten wordt gestimuleerd: als het NRL actief is op de markt, maakt het deel uit van de kwaliteitscontrole van de sector. Daardoor is er goed zicht op wat er speelt op het gebied van voedselveiligheid. Ca. 30 – 40% van de totale omzet is niet afkomstig van de UK-overheid.	Er een strikte scheiding tussen twee controlesytemen. Private laboratoria voeren analyses uit t.b.v. kwaliteitscontrole (zelfcontrole van de industrie). Laboratoria die publiek gefinancierd zijn, voeren officiële analyses uit en hebben geen private activiteiten. Deze laboratoria controleren dus de zelfcontrole. De NRL's voeren geen activiteiten uit die zijn gerelateerd aan de zelfcontrole van de industrie.
Crisisparaatheid	Geen specifieke NRL-eisen t.a.v. 24/7 beschikbaarheid, wel beschikbaarheidseisen voor crisissituaties vastgelegd in separaat contract	Geen specifieke eisen t.a.v. 24/7 beschikbaarheid; wel eis dat in een crisissituatie monsters binnen enkele uren geanalyseerd dienen te zijn. Rooster voor oproepbaarheid.
Instandhouding van expertise	Er is geen basisfinanciering. Alle publieke geldstromen zijn aanbesteed. Instandhouding van expertise is afhankelijk van de bereidwilligheid van klanten om te betalen voor kwaliteit.	Onderdeel van basisfinanciering. Behoud van expertise door: centralisatie en specialisatie van instituten die officiële analyses uitvoeren (bijvoorbeeld in Baden-Württemberg voorheen 11 instituten, nu 4). Het bieden van contracten voor onbepaalde tijd aan medewerkers.
Kwaliteit	3 niveaus van borging (geldt in alle lidstaten): • Kwaliteitsborging binnen het instituut (accreditatie) • Deelname aan proficiency tests in EURL verband • Wetenschappelijke review van publicaties, wetenschappelijke assessments	

Tabel 6. Vergelijking van NRL's in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, België, Griekenland en Nederland

5.4 Analyse

Het RIKILT vervult een groot aantal NRL-functies op een hoog niveau en onderhoudt daartoe contacten met een groot aantal EURL's. De oriëntatie van het RIKILT als NRL is dan ook sterk op de Europese netwerken gericht. Het RIKILT speelt in die netwerken een actieve rol. Daarmee draagt het RIKILT bij aan de harmonisatie en kwaliteitsborging van testen in internationaal verband. De EURL-functie van het RIKILT versterkt dat.

In meer detail valt ten aanzien van de referentiefuncties van het RIKILT het volgende op:

- Binnen Nederland heeft de kwaliteitsborging van het NVWA-laboratorium door het RIKILT een duidelijke basis. Er zijn echter geen formele afspraken met andere laboratoria als Qlip en LOVAP over borging door het RIKILT; voor borging van Qlip ontbreekt ook de wettelijke basis. Hoewel het aanwijzen van een laboratorium door de bevoegde autoriteit niet verplicht is, zou naar ons oordeel de zeggingskracht van de NRL-functie voor de andere laboratoria gebaat zijn bij heldere formele afspraken.

BELGIË	GRIEKENLAND	NEDERLAND
NRL-functie verdeeld tussen de universiteit van Luik en het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).	Het NRL functioneert in een publiek onderzoekscentrum en wordt publiek gefinancierd.	De meeste NRL-functies worden uitgevoerd door het RIKILT, enkele door RIVM, CVI en de NVWA. De NRL-functie is bij RIKILT onderdeel van wettelijke taken en wordt publiek gefinancierd.
De universiteit voert in belangrijke mate privaat gefinancierd onderzoek uit (ca. 90%). Een groot deel van dit onderzoek komt voort uit kwaliteitscontrole van de sector. Het FAVV voert vrijwel geen privaat gefinancierd onderzoek uit.	Privaat gecontracteerde activiteiten worden uitgevoerd om de vereiste expertise te behouden.	Uitvoering van private activiteiten is onder voorwaarden mogelijk.
Geen specifieke eisen t.a.v. 24/7 beschikbaarheid; wel eis dat in een crisissituatie monsters binnen enkele uren geanalyseerd dienen te zijn. Rooster voor oproepbaarheid.	Monsters kunnen binnen 24 uur worden geanalyseerd.	24/7 beschikbaarheid vastgelegd. Rooster voor oproepbaarheid.
Private financiering wordt als noodzakelijk gezien om de benodigde expertise in stand te houden. Opbouw van expertise is een langdurig proces.	Er zijn gepromoveerde werknemers met contracten voor onbepaalde tijd.	Onderdeel van basisfinanciering op basis van de uitvoeringsovereenkomst (additionele publieke en private activiteiten zijn hierbij ondersteunend).

- De vergelijking van NRL-functies op het gebied van dioxines en PCB's in enkele Europese landen leert dat veel zaken op basis van de WOT Voedselveiligheid goed geregeld zijn, op het vlak van crisisparaatheid en instandhouding van expertise ook het meest concreet. Uit een van de NRL-functies leiden wij af dat de opzet en uitvoering van de NRL-functies effectief en voldoende efficiënt zijn ingericht.
- Er is grote internationale waardering voor het RIKILT, zoals bleek tijdens de internationale reviewsessie met vertegenwoordiging van NRL's op het gebied van dioxines en PCB's. Deelnemers aan die sessie geven aan dat het RIKILT behoort tot de groep instituten die een actieve en vooraanstaande rol vervult in het EURL-netwerk en daarbuiten.

6 Instandhouding expertise

Om de WOT Voedselveiligheid goed te kunnen uitvoeren, moet de expertise van het RIKILT op niveau zijn. De expertise van het RIKILT hangt af van verschillende elementen:

- Voldoende financiering voor de verschillende projecten binnen de WOT Voedselveiligheid;
- Taken buiten de WOT Voedselveiligheid die bijdragen aan de expertise voor de WOT;
- Gekwalificeerd personeel;
- Strategische samenwerking met andere instituten.

Als er in de reguliere handhavings-, monitorings- en onderzoeksprogramma's onvoldoende publieke taken op een specifiek expertiseveld zijn (overgebleven), maar de betreffende expertise als essentieel is bestempeld, is er binnen de WOT Voedselveiligheid de mogelijkheid om de instandhouding van deze expertise te financieren.

Of er voldoende financiering is voor de verschillende projecten binnen de WOT Voedselveiligheid, is nagegaan door het budget en de activiteiten binnen de WOT te bezien (zie hoofdstuk 2). Of taken buiten de WOT Voedselveiligheid bijdragen aan de expertise voor de WOT en of er voldoende gekwalificeerd personeel is, komt in dit hoofdstuk aan de orde. Strategische samenwerking wordt belicht in hoofdstuk 9.

6.1 Activiteiten binnen de WOT

Wat betreft de financiering van de WOT Voedselveiligheid valt op dat het budget in de periode sinds 2008 in absolute cijfers licht is gedaald (zie hoofdstuk 2). Hierbij moet aangemerkt worden dat het grootste deel van de WOT Voedselveiligheid 'vast' is. Dit betreft kernfuncties en activiteiten die min of meer constant blijven:

- Het in stand houden van een test- en referentielaboratorium op het terrein van voedselveiligheid ter ondersteuning van de Nederlandse overheid:
- Het functioneren als testlaboratorium in geval van incidenten/crises/ calamiteiten (crisisorganisatie);
- Het uitvoeren van de toegewezen Europese en Nationaal Referentie Laboratorium functies en overige borgingstaken;
- Het functioneren als testlaboratorium ter ondersteuning van de NVWA, de Ministeries van EZ en VWS (monitoring, surveillance, toezicht en handhaving);
- Vertegenwoordiging in (inter)nationale gremia ter beoordeling voedselveiligheid, incl. advisering, dossierbeoordeling en methodeharmonisatie.
- Ondersteuning van NVWA-BuRO.

Deze taken in het vaste deel worden jaarlijks enigszins bijgesteld op basis van ontwikkelingen in toezicht en beleid zonder dat dit tot grote budgetverschuivingen leidt.

In het 'variabele' deel gaat het om kennisontwikkeling en methodeontwikkeling in verband met (toekomstige) verplichtingen van de overheid op het gebied van voedselveiligheid op basis van (inter)nationale wet- en regelgeving. In het 'variabele' deel is een beperkte flexibele ruimte voorzien voor crises/incidenten en ad hoc vragen van beleid en toezicht.

Verschuivingen tussen thema's binnen het WOT-programma hebben plaatsgevonden ten gunste van het thema diervoeders. De budgetten voor Productsamenstelling (thema 5) en Thema-overstijgende taken (thema 6) zijn stabiel gebleven, ondanks de afname van het totale budget.

Voor de uitvoering van de WOT heeft het RIKILT in de afgelopen jaren verschillende nieuwe, efficiëntere analysetechnieken geïntroduceerd. Tegelijkertijd is het aantal in LIMS geregistreerde monsters sinds 2010 gestegen, terwijl de budgetten in die periode afnamen en de analysecapaciteit dus ook: het aantal in LIMS geregistreerde monsters was bijvoorbeeld 11.566 in 2011, 12.070 in 2012 en 13.114 in 2013 (bijlage 7). Ook het aantal in LIMS geregistreerde analyses nam in deze periode toe.

Het RIKILT kan in het verlengde van de uitvoering van de WO-taken worden gevraagd om documenten beschikbaar te stellen die bij de overheid zijn opgevraagd in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Ook kan het RIKILT gevraagd worden om ondersteuning te leveren bij juridische procedures die gevoerd worden tegen maatregelen opgelegd door de NVWA. Bij de openbaarmaking van stukken gaat het vooral om uitkomsten en werkwijze van laboratoriumonderzoek door het RIKILT. Dit is nader uitgewerkt in de case *"Onderbouwing rechtszaken tegen maatregelen opgelegd door de NVWA"* (hoofdstuk 9). Activiteiten op dit terrein vergen de laatste jaren specifieke inzet[13].

Een aantal respondenten, met name vanuit de NVWA, zet vraagtekens bij specifieke onderdelen van de WOT die volgens deze respondenten niet meer nodig zijn voor de handhavings-, monitorings- en onderzoeksprogramma's. Als bepaalde analysetechnieken toch nodig blijken te zijn, kan, volgens deze respondenten, het RIKILT vanwege de uitstekende internationale contacten een elders beschikbare test vrij snel werkend krijgen in het laboratorium. De ruimte die ontstaat door bepaalde projecten te stoppen, zou aangewend kunnen worden om andere expertise op te bouwen, bijvoorbeeld op het gebied van stoffen die ontstaan tijdens het bakken of uit verpakkingsmaterialen afkomstig zijn. Het OO heeft tot nu toe nog geen aanleiding gezien om dergelijke wijzigingen door te voeren.

6.2 Activiteiten naast de WOT

De expertise die nodig is om de WOT Voedselveiligheid uit te voeren, wordt mede gevoed vanuit de kennis en expertise die opgedaan wordt in andere activiteiten. Het gaat hierbij om analyses van monsters voor derden, beleidsondersteunend onderzoek, kennisontwikkeling en verschillende vormen van contractonderzoek voor verschillende partijen.

Deze activiteiten naast de WOT worden gefinancierd door het Ministerie van EZ in de programma's Beleidsondersteunend Onderzoek en Kennisbasis, door andere overheden en publieke instellingen, of door private partijen. Op basis van cijfers van het RIKILT zijn in de periode 2008-2014 de budgetten van EZ voor Beleidsondersteunend Onderzoek en Kennisbasis gestegen. Ook het budget uit opdrachten voor derden is in diezelfde periode gestegen, namelijk met ongeveer een derde. Dat laatste komt vooral door toename van het aandeel gefinancierd door private partijen – waarbij opgemerkt moet worden dat dat slechts enkele percentages van de totale omzet betreft (zie hoofdstuk 8). In totaal is de omzet van het RIKILT in de periode 2008-2014 met 9% gestegen. Bedacht moet worden dat als deze 9% stijging gecorrigeerd wordt voor inflatie, er sprake is van een lichte daling van de omzet.

6.3 Expertise binnen het RIKILT

Het in dienst hebben van gekwalificeerd personeel bij het RIKILT is essentieel voor de instandhouding van expertise voor de WOT Voedselveiligheid. In welke mate het RIKILT het personeelsbestand op peil heeft kunnen houden, is daarmee relevant.

13 DLO kan hiervoor een rekening indienen bij de RVO. Alleen in geval van een aan DLO gericht Wob-verzoek draagt DLO ook de kosten van de afhandeling.

Alhoewel de financiering van het RIKILT door EZ in totaal tussen 2008 en 2014 licht is gestegen (zie hoofdstuk 8), is in die periode het budget voor de WOT Voedselveiligheid met € 606.000 afgenomen (zie hoofdstuk 2). Naar onze inschatting (a) was hiervan 80% beschikbaar voor medewerkers in het primaire proces, (b) zijn de integrale personeelskosten per jaar € 140.000 voor een wetenschappelijk medewerker en € 85.000 voor aan analist en (c) is de teamverhouding 1 fte wetenschappelijk medewerker en 2,5 fte analist. Dat betekent voor de WOT Voedselveiligheid een afname van het personeelsbestand met ruim 1 fte wetenschappelijk medewerker en ruim 3 fte analist in de periode sinds 2008. Vanwege de loon- en prijsstijgingen sinds 2008, die niet in het budget voor de WOT Voedselveiligheid zijn verrekend, is de afname in werkelijkheid hoger.

Naast voldoende personeel voor de WOT Voedselveiligheid is ook de kwaliteit van het personeel relevant. Vanuit die gedachte financiert het RIKILT twee deeltijdhoogleraarschappen binnen het aandachtsterrein van de WOT, de ene sinds 2007, de andere sinds 2012. Ook is één van de medewerkers verbonden aan het Reactor Instituut Delft, Nationaal Centrum voor Stralingsveiligheid (op kosten van het Reactor Instituut Delft). RIKILT-medewerkers nemen met regelmaat deel aan trainingen en internationale vergaderingen en congressen, waardoor hun expertise up to date blijft.

De instandhouding van expertise is voor het RIKILT een duidelijk aandachtspunt. Zo stelt het RIKILT in de self assessment van oktober 2012 t.b.v. de wetenschappelijke visitatie dat voor histologie, microscopie en toxicologie de kritische massa te klein dreigt te worden. Daarbij wordt ook aangegeven dat deze functies door samenwerking met andere partijen (bijvoorbeeld universiteiten, RIVM, TNO) versterkt zullen worden. In de praktijk is het niet eenvoudig om dit vorm te geven.

Ook als expertise niet meer direct noodzakelijk is in de dagelijkse handhavings-, monitorings- en onderzoeksprogramma's, wordt bepaalde expertise behouden bij het RIKILT. Gedacht wordt dat er in volgende jaren wel behoefte aan zou kunnen zijn, bijvoorbeeld vanwege vereisten vanuit de EU of bij incidenten. Om die reden zijn er, met instemming van het OO, sinds 2010 binnen het WOT-programma specifieke budgetten beschikbaar voor bijvoorbeeld microscopische expertise en expertise op het gebied van boter/melkvetanalyses en melkpoederanalyses.

Dat het OO en het RIKILT de expertise in het instituut hoog wil houden, wil overigens niet zeggen dat het RIKILT geïsoleerd functioneert. Het blijkt in de praktijk dat het RIKILT bij incidenten op het gebied van residuen en contaminanten de benodigde testmethoden in huis heeft of ze snel kan ontwikkelen. Dat laatste deed zich voor bij het gewasbeschermingsmiddel BN3, vertelde een van de respondenten. Daarbij ontwikkelde het RIKILT de test gebruikmakend van de contacten in het internationale netwerk; die test was direct van waarde voor de praktijk van de NVWA. Maar als expertise niet (meer) aanwezig is, duurt het in het algemeen wel langer voor analyses uitgevoerd kunnen worden. Als de expertise (nog) wel aanwezig is, kan het RIKILT sneller leveren. Bij een recente gebeurtenis, het wegvallen van export naar Rusland, bleek bijvoorbeeld het nut van het behoud van expertise voor zuivelanalyses. Die zorgde er namelijk voor dat het RIKILT op zeer korte termijn de analyses kon opstarten die nodig zijn voor het controleren van de EU steunmaatregelen op het gebied van zuivel.

6.4 Analyse

Het in stand houden van expertise gebeurt voor de WOT Voedselveiligheid in zoverre effectief, dat het duidelijk aandacht krijgt. De effectiviteit van het in stand houden van expertise kan verhoogd worden door visievorming over welke expertise nodig is. De WOT Voedselveiligheid dient in te spelen op ontwikkelingen in beleid, toezicht en wetenschap, zodat het RIKILT enerzijds met passende en actuele expertise voorbereid is op behoeften in de toekomst en anderzijds bepaalde expertise af kan bouwen. Bij voor Nederland unieke expertise dient meegewogen te worden of deze in een internationaal netwerk binnen afzienbare tijd weer te ontwikkelen is.

Het RIKILT heeft in stand houden van expertise voor de WOT Voedselveiligheid efficiënt ingericht, in die zin dat ingezet wordt op voldoende en goed gekwalificeerd personeel voor de uitvoering van zowel de WOT Voedselveiligheid als andere taken, waardoor expertise goed wordt benut.

In meer detail:

- Over de jaren 2008-2015 is er een lichte daling van het budget voor de WOT Voedselveiligheid, maar deze wordt opgevangen binnen de totale omzet van het RIKILT. Toch is er sprake van een afname van het aantal medewerkers dat werkt voor de WOT Voedselveiligheid. Naar ons oordeel betekent dit niet dat de expertise voor de uitvoering van de WOT werkelijk is afgenomen – dat hangt natuurlijk ook af van de samenstelling van het personeelsbestand. Bovendien ondersteunt de expertise van het gehele instituut de uitvoering van de WOT.

- Binnen de WOT Voedselveiligheid zijn beperkte verschuivingen opgetreden ten gunste van het thema diervoeders. Ook zijn binnen de WOT Voedselveiligheid de budgetten voor de thema's productsamenstelling en thema-overstijgende taken stabiel gebleven. Dit betekent dat er voor de thema's contaminanten, nieuwe voedselveiligheidsissues en dierbehandelingsmiddelen relatief minder ruimte is gekomen.

- Het aantal monsters dat het RIKILT jaarlijks analyseert neemt licht toe. Dit maakt dat het RIKILT de laboratoriumexpertise op peil kan houden. Daarmee zijn de laboratoriumvaardigheden van het RIKILT tijdens incidenten en crises geborgd (zie ook hoofdstuk 4). Hiernaast bestaan binnen de WOT Voedselveiligheid specifieke budgetten voor het in stand houden van expertise.

- Naar ons oordeel is het in stand houden van expertise geen doel op zich, maar het goed kunnen uitvoeren van de WOT wel. Het discussiestuk over visuele technieken ten behoeve van voedselveiligheid en –kwaliteit dat het RIKILT op verzoek van twee AC's heeft geschreven draagt bij aan de besluitvorming over instandhouding van expertise.

- Een bredere visie op de WOT Voedselveiligheid ontbreekt. Het concept visiedocument Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid, besproken in het Opdrachtgeversoverleg in oktober 2012, kan als basis voor die visie dienen. In de bredere visie zouden we het volgende verwachten:

  - Wat is voor de komende jaren de strategische visie op het geheel van de WOT Voedselveiligheid: wat zijn de doelstellingen, hoe is de aansluiting van de thema's op de strategische prioriteiten, wat is het geheel aan taken en de budgetverdeling over de thema's, wat zijn de prioriteiten binnen de thema's, wat zijn de gewenste resultaten, etc.?
  - Hoe moeten de werkzaamheden binnen de WOT Voedselveiligheid aansluiten op veranderingen in de werkwijze en activiteiten van de NVWA?
  - Hoe moeten de werkzaamheden binnen de WOT Voedselveiligheid aansluiten op veranderingen in het beleid, bijvoorbeeld op basis van de Taskforce Voedselvertrouwen (bijlage 10)?
  - Wat is de noodzaak van verschillende analysemethoden?
  - Wat zijn ontwikkelingen die een andere expertise kunnen gaan vereisen?
  - Hoe kan het chemisch-analytisch en radiologisch werk op het gebied van voeder- en voedselveiligheid in samenwerking met andere partijen het beste georganiseerd worden?
  - Hoe dient het RIKILT toegerust te zijn op taken in het verlengde van de WOT, bijvoorbeeld in verband met rechtszaken over maatregelen opgelegd door de NVWA?

  Het opstellen van een dergelijke visie is naar ons oordeel een gedeelde verantwoordelijkheid van de Ministeries van EZ en VWS en de NVWA, waarbij het RIKILT kan faciliteren.

- Het RIKILT gaat bewust om met het in stand houden van expertise die nodig is voor de uitvoering van de WOT Voedselveiligheid, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de inzet op opleiding, hoogleraarschappen en deelname aan internationale bijeenkomsten.

- Om expertise in stand te houden oriënteert het RIKILT zich zowel op internationale als op nationale partners. Van strategische samenwerking binnen Nederland voor de instandhouding van expertise, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van een gezamenlijke onderzoeksagenda of de uitruil van activiteiten, is sprake binnen de Front Office met het RIVM en in consortia met andere instituten, universiteiten en bedrijven. Voor het in stand houden van expertise voor de uitvoering van het WOT-programma zal in toenemende mate vertrouwd moeten worden op kennisopbouw op basis van opdrachten gefinancierd uit andere EZ-budgetten en op basis van opdrachten voor derden. Dat geeft in zekere zin een verhoging van efficiëntie, doordat de financiering van de uitvoering van de WOT Voedselveiligheid kan achterblijven bij de kosten. Hierbij kunnen specifieke voorwaarden gelden om de onafhankelijkheid te garanderen, zoals nu ook al gehanteerd worden (hoofdstuk 8).

7

Kwaliteit van de uitvoering

Voor een goede uitvoering van de WOT Voedselveiligheid dient de kwaliteit ervan geborgd te zijn. Omdat de WOT Voedselveiligheid een groot deel van de activiteiten van het RIKILT vormt, is de kwaliteit ervan niet afzonderlijk geborgd, maar is de borging van de kwaliteit van de uitvoering van de WOT Voedselveiligheid af te leiden uit het kwaliteitssysteem van het RIKILT als geheel. Voor de kwaliteit van de uitvoering van de WOT Voedselveiligheid is verder de wetenschappelijke kwaliteit van het RIKILT en de gepercipieerde kwaliteit van belang.

7.1 Kwaliteitssysteem

Het RIKILT heeft een kwaliteitssysteem dat voldoet aan de criteria van NEN-EN-ISO/IEC 17025. Dat betekent dat het systeem zelf geaccrediteerd wordt door de Raad voor Accreditatie. Daarbinnen zijn 43 specifieke analyses of groepen van analyses geaccrediteerd. Hiernaast heeft RIKILT ook een NEN-EN-ISO/IEC 17043 accreditatie voor het organiseren van ringonderzoeken. De activiteiten voor kwaliteitszorg zijn sinds 2010 ondergebracht in het algemene deel van de WOT:

- Basiskwaliteitszorg: activiteiten die nodig zijn voor het onderhoud van het kwaliteitssysteem en de daaronder vallende geaccrediteerde analyses.

- Rondzendingen: deelname aan en waar nodig organiseren van nationale en internationale rondzendonderzoeken en verzameling van resultaten in een databank ten behoeve van borging van de kwaliteit.

Er worden jaarlijks verschillende interne audits uitgevoerd. Geconstateerde afwijkingen dienen verholpen te worden, hetgeen actief wordt gemonitord. Jaarlijks worden hiernaast meerdere analyses en het kwaliteitssysteem zelf geaudit door de RvA. Hierbij worden gewoonlijk enkele kleine afwijkingen geconstateerd en vervolgens door het RIKILT verholpen. Resultaten van audits worden inzichtelijk gerapporteerd in de jaarrapportage. Naast deze reguliere interne en externe audits wordt het RIKILT soms door buitenlandse delegaties geïnspecteerd, in 2013 bijvoorbeeld door een delegatie van de Braziliaanse overheid en van de Russische overheid. De delegaties waren tevreden over de kwaliteit en de inbedding van de WOT binnen het RIKILT.

De resultaten van het RIKILT tijdens rondzendingen zijn goed. Het percentage afwijkende resultaten is laag en elke ook kleine afwijking is aanleiding om verbeteringen in het werkproces te overwegen en zo nodig uit te voeren. Hiernaast worden de resultaten van de ringonderzoeken sinds 2009 binnen het RIKILT systematisch geëvalueerd om er van te leren.

7.2 Wetenschappelijke kwaliteit

Het RIKILT zet in op de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek, onder andere met twee deeltijdhoogleraren en verschillende AIO-projecten. Door wetenschappelijke publicaties wordt de kwaliteit van het onderzoek bij het RIKILT geborgd. Het aantal publicaties per jaar is ongeveer 70. In de self assessment van oktober 2012 rapporteert het RIKILT dat de gemiddelde impact van publicaties boven het wereldgemiddelde ligt, en dat het aantal toppublicaties hoog is.

Het internationale assessmentrapport van november 2012 versterkt dit positieve beeld: de commissie stelt dat het RIKILT een excellente nationale en internationale wetenschappelijke reputatie heeft, dat het RIKILT een hoge wetenschappelijke output heeft en dat de kwaliteit van het onderzoek uitstekend is.

De wetenschappelijke kwaliteit kan verder afgeleid worden van de internationale positionering van het RIKILT. Medewerkers van het RIKILT participeren in commissies, werkgroepen en expert meetings (zoals CEN, NEN, ISO, FAO, EFSA, en CODEX). Voor de meeste gremia geldt dat ze op persoonlijke titel vanwege hun wetenschappelijke expertise worden uitgenodigd; deelname in die gremia kan dus geïnterpreteerd worden als internationale erkenning van de wetenschappelijke expertise van RIKILT-medewerkers. Deze expertise wordt in de praktijk ook benut voor de uitvoering van de taken van het WOT-programma.

Volgens de internationale assessment commissie (November 2012) voert het RIKILT de WOT op een uitstekende manier uit, inclusief een snelle respons bij incidenten en ondersteuning van toezicht op de veiligheid van diervoeders en voeding. Ook zorgt het management van het RIKILT voor een proactieve ontwikkeling van nieuwe expertise. De commissie vond alleen dat de resultaten van de WOT beter gecommuniceerd en vermarkt konden worden. Over het RIKILT als geheel is het rapport heel positief: “The Committee saw an outstanding and indispensable RIKILT, that was devoted conscientiously to its Statutory tasks.”

7.3 Gepercipieerde kwaliteit

Stakeholders hebben erg veel vertrouwen in de kwaliteit van de uitvoering van de WOT Voedselveiligheid. De meeste stakeholders weten ook dat de kwaliteit van het werk geborgd wordt: over het kwaliteitssysteem wordt gerapporteerd in de Adviescommissies en het Opdrachtgeversoverleg. Omdat de analyse-uitkomsten van het RIKILT niet ter discussie mogen staan, hecht men ook aan de kwaliteitsborging. Dit geldt altijd, maar heel duidelijk als het gaat om analyses die in Nederland alleen door het RIKILT uitgevoerd worden. Stakeholders zien het RIKILT als een wetenschappelijk instituut dat beleid en toezicht ondersteunt. Als zodanig verwacht men dat medewerkers van het RIKILT naar internationale congressen gaan, publiceren en mensen opleiden.

Internationaal is er veel waardering voor het RIKILT. Dit bleek bijvoorbeeld in de gesprekken met gesprekspartners van EFSA en DG SANCO, maar ook in de internationale review sessie (bijlage 5) gaven de aanwezige internationale partners aan dat het RIKILT als NRL-dioxines kwalitatief goed is en een zeer gewaardeerd, actief instituut in het NRL-netwerk.

7.4 Analyse

De kwaliteit van de uitvoering van de WOT is goed tot uitstekend en het RIKILT is succesvol op wetenschappelijk gebied, bleek uit een recente internationale assessment. Ook de stakeholders zijn bijzonder tevreden over de kwaliteit van de uitvoering van de werkzaamheden door het RIKILT. Wanneer we kijken naar de borging van de kwaliteit van de uitvoering van de WOT Voedselveiligheid, dan valt een aantal zaken op:

- Borging van de kwaliteit van het RIKILT, als uitvoerder van de WOT Voedselveiligheid, vindt binnen een goed ontwikkeld kwaliteitssysteem plaats op verschillende niveaus, namelijk door:
  - Een jaarlijkse audit voor de accreditaties NEN-EN-ISO/IEC 17025 en NEN-EN-ISO/IEC 17043 (organiseren ringonderzoeken)
  - Een tweejaarlijkse audit op de naleving van het WDT-Statuut
  - Externe audits op analyses
  - Deelname aan EURL-rondzendingen
  - Deelname aan diverse andere rondzendingen zoals van het Internationaal Atoomenergieagentschap (IAEA)
  - Een internationale assessment (om de vier jaar), georganiseerd door WUR
  - De onderzoeksactiviteiten te onderwerpen aan peer-review door de publiceren in internationale tijdschriften.

- Over de kwaliteit en wetenschappelijke resultaten is het RIKILT transparant, zo blijkt uit rapportages aan de Adviescommissies. Ook de self assessment van het RIKILT, gepubliceerd voorafgaand aan de laatste internationale assessment, laat grote openheid zien.
- Het RIKILT staat in binnen- en buitenland hoog aangeschreven als vooraanstaand en actief instituut.
- Het RIKILT zet in op een onderzoekscultuur, met name door de opleiding van AIO’s en de financiering van twee bijzonder hoogleraarschappen in Nederland.

8

Onafhankelijke uitvoering

Binnen de WOT Voedselveiligheid wordt de onafhankelijke uitvoering geborgd door een interne procedure op grond waarvan medewerkers hun loyaliteit aan de WOT verklaren en door een uitgebreide procedure om belangenverstrengeling door gelijktijdige uitvoering van private opdrachten te vermijden. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de interne borging, de private omzet, de afweging van onderzoeksprojecten voor marktpartijen en de advisering op basis van de WOT.

8.1 Interne borging onafhankelijkheid

Alle medewerkers van het RIKILT hebben kennis genomen van het WDT-statuut en hebben een zogenaamde WOT verklaring ondertekend. Hiermee wordt beoogd te voldoen aan de eisen van geheimhouding en vertrouwelijkheid van gevoelige informatie en om oneigenlijke concurrentie te voorkomen. Het RIKILT heeft strikte afspraken met de overheid over het uitvoeren van opdrachten voor private partijen.

Analyses mogen zonder toestemming vooraf voor iedereen worden uitgevoerd onder de voorwaarde dat verontrustende resultaten gelijktijdig aan de opdrachtgever en de CA worden gemeld. Voor het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek, advisering en niet-openbare methode-ontwikkeling geldt dat zij, conform de Leidraad Contacten Marktpartijen Wageningen UR – RIKILT en het Toetsingsprotocol, vooraf voor toestemming moeten worden voorgelegd aan het OO. Ook wordt door RIKILT achteraf verantwoording afgelegd van alle opdrachten die voor derden (andere overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven) zijn uitgevoerd. Binnen het RIKILT is geen organisatorische scheiding aangebracht tussen medewerkers die betrokken zijn bij WO-taken en medewerkers die betrokken zijn bij private opdrachten. In de praktijk kunnen alle medewerkers alle opdrachten uitvoeren die na beoordeling (zie 8.3) door het RIKILT zijn verworven.

8.2 Private omzet

Het RIKILT rapporteert over het afgelopen jaar over de aard van de uitgevoerde onderzoeksopdrachten en voor welke categorie opdrachtgever deze onderzoeksopdracht is uitgevoerd. In 2013 is twee maal vooraf toestemming gevraagd aan het OO; beide keren is ook toestemming verleend door de secretaris namens het OO. Dit verzoek om toestemming is overigens niet geagendeerd geweest in het OO. Over nog eens twee onderzoeksopdrachten is vooraf overleg geweest met de secretaris van het OO of het nodig was toestemming te vragen (werd niet nodig geacht) en voor tien onderzoeken is conform de afspraken geen toestemming gevraagd. Hiernaast heeft het RIKILT aan diverse onderzoeken gewerkt waarvoor deelfinanciering door de overheid was toegekend en waarvoor het daarom volgens de Leidraad niet nodig was toestemming te vragen. Voor analyses vraagt het RIKILT conform de Leidraad ook geen toestemming; in 2013 ging het om analyses voor een groot aantal opdrachtgevers, variërend van diverse overheden, onderzoeksinstituten, bedrijfsleven, media en NGO's.

Bij opdrachten die niet ter goedkeuring worden voorgelegd aan het OO, rapporteert het RIKILT in principe niet over individuele bedrijven, tenzij een meldingsplichtig resultaat is verkregen. Bij opdrachten die wel ter goedkeuring worden voorgelegd aan het OO zijn vanaf het begin bij het Ministerie van EZ de namen van opdrachtgevers bekend. Het RIKILT verstrekt hiernaast aan het OO jaarlijks een lijst die een goede omschrijving van het type opdrachten geeft, inclusief de naam van het bedrijf waarvoor onderzoek is uitgevoerd in het geval daarvoor toestemming was gevraagd en gekregen. Het RIKILT rapporteert niet aan het OO over de omzet die met deze opdrachten gepaard gaat. Wel wordt aangegeven wat het totale volume aan private omzet bedraagt ten opzichte van de totale omzet van het instituut.

In Tabel 7 is de omzet van het RIKILT weergegeven, waarbij onderscheid is gemaakt naar meerjarige basisfinanciering vanuit het Ministerie van EZ (Kennisbasismiddelen (KB), WOT-middelen en Beleidsondersteunend onderzoek (BO)) en omzet uit opdrachten voor derden. Dit betreft onderzoek en analyses voor overheden, waaronder het Ministerie van EZ, semi-publieke onderzoeksinstituten, andere (buitenlandse) overheden, onderzoek in het kader van EU-subsidieprogramma's (zoals KP7) en binnenlandse en buitenlandse bedrijven.

(* € 1.000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Omzet EZ (KB, WOT(+) en BO)	15.714	15.275	15.826	16.400	16.185	16.046
Omzet opdrachten voor derden	4.243	4.769	4.722	5.693	6.047	5.636
Waarvan bedrijfsleven	562	567	598	981	1.002	1.364
Totaal	19.958	20.044	20.548	22.093	22.232	21.682
Aandeel private omzet uit opdrachten voor derden in de totale omzet	3%	3%	3%	4%	5%	6%
Aandeel niet private omzet uit opdrachten voor derden in de totale omzet	18%	21%	20%	21%	23%	20%

Tabel 7. Omzet RIKILT 2008 - 2013 (bron: RIKILT)

Uit deze tabel volgt dat het aandeel private omzet (omzet uit opdrachten voor bedrijven) relatief gering is. In deze private omzet betreft het voor een groot deel analyses, voor een beperkt deel onderzoeksopdrachten (ca. 1%). Wel neemt deze omzet, zowel in absolute als in relatieve zin, toe. Dit laatste is mede het gevolg van afnemende overheidsfinanciering de laatste jaren. DLO zet dan ook in op een toename aan private opdrachten en publiek-private samenwerkingsprojecten in het kader van het topsectorenbeleid.

8.3 Afweging van onderzoeksprojecten voor derden

Het RIKILT beschikt over een procedure voor het aangaan van contracten met marktpartijen. De procedure bestaat uit een Leidraad Contacten Marktpartijen Wageningen UR – RIKILT en een Toetsingsprotocol voor het afwegen van onderzoeksopdrachten voor derden. Deze procedure is vastgesteld in afstemming met het Ministerie van EZ en kan alleen met toestemming van het ministerie gewijzigd worden.

De Leidraad beschrijft categorieën opdrachtgevers (o.a. overheden, semi-publieke instellingen, onderzoeksinstituten, bedrijfsleven) waarmee het RIKILT in principe overeenkomsten kan afsluiten en de kaders waarbinnen dit is toegestaan. In sommige gevallen is vooraf toestemming nodig van het OO. Dit gaat om wetenschappelijk onderzoek, advisering en niet-openbare methode-ontwikkeling voor bedrijfsleven en maatschappelijke groeperingen. In sommige gevallen is toestemming vooraf niet vereist, bijvoorbeeld wanneer het gaat om methode-ontwikkeling waarvan de resultaten gepubliceerd worden. Buiten het terrein van de WOT Voedselveiligheid is het RIKILT vrij werkzaamheden voor derden uit te voeren. Deze werkzaamheden mogen derhalve geen enkele relatie hebben met de taken van de WOT Voedselveiligheid.

Het Toetsingsprotocol is een beslisboom op basis waarvan bepaald wordt of een opdracht mag worden aangegaan. Indien het antwoord positief is en het werk behoort niet tot de vrijgestelde taken wordt vervolgens toestemming van het OO gevraagd.

Alle aan het Ministerie van EZ voorgelegde toestemmingsverzoeken worden geregistreerd. Ook onderzoeksopdrachten die op grond van de Leidraad niet voor toestemming aan het OO voorgelegd hoeven te worden, worden geregistreerd. Jaarlijks wordt de integrale lijst ter inzage gegeven aan het OO.

De procedure en de naleving hiervan is onderdeel van de audit door de Raad voor Accreditatie (RvA), die specifiek op het punt van naleving van het WDT-statuut tweejaarlijks een audit uitvoert. In de meest recente audit (19 april 2012) wordt geconcludeerd dat de procedure in de praktijk op correcte wijze wordt toegepast.

RIKILT beschikt verder over een Meldingsprotocol Verontrustende Resultaten, waarin is geregeld dat in het geval in een analytisch onderzoek een normoverschrijding en/of een voor de volksgezondheid bedreigend resultaat wordt gevonden, de NVWA direct wordt ingelicht. Van deze meldingsplicht kan alleen worden afgeweken indien in het kader van een monitorings- of controleprogramma door de opdrachtgever over de meldingsplicht en de opvolging van gevonden overschrijdingen aparte afspraken zijn gemaakt met de overheid (ministerie en inspectie).

8.4 Advisering

Het RIKILT hanteert geen specifiek protocol als het gaat om advisering van de Rijksoverheid op basis van de WOT. In de praktijk worden themaleiders of de WOT-verantwoordelijke benaderd voor ad-hoc advies, bij voorbeeld naar aanleiding van Kamervragen. De aard van de uitgebrachte adviezen in dit kader is primair technisch-inhoudelijk.

Een deel van de advisering vindt plaats via NVWA-BuRO. Deze advisering is eveneens expliciet technisch-inhoudelijk van aard. De beleidsinterpretatie van deze adviezen gebeurt door NVWA-BuRO. Deze NVWA-BuRO-adviezen zijn openbaar, inclusief het onderliggende advies van het RIKILT. Daarnaast voert het RIKILT in voorkomende gevallen de beoordeling uit van dossiers die ingediend zijn ter onderbouwing van een aanvraag tot markttoelating van een product of additief (dossierbeoordeling).

N.B. Hierbij beschouwen we ‘onafhankelijk’ primair vanuit het perspectief van de publieke functie, in de zin van invloed vanuit opdrachten voor derden op de publieke functie. Marktverstoring als gevolg van gesubsidieerde activiteiten is niet nader onderzocht.

8.5 Analyse

De WO-taken op het gebied van voedselveiligheid worden uitgevoerd binnen het RIKILT waar onder voorwaarden en in zeer beperkte mate privaat gefinancierd onderzoek plaatsvindt. Gezien de wijze waarop het RIKILT met activiteiten voor private partijen omgaat en mede gezien de beperkte omvang van deze activiteiten en het feit dat verontrustende resultaten aan de NVWA worden gemeld, achten wij de borging van onafhankelijke uitvoering van WO-taken ten opzichte van deze activiteiten adequaat en volledig in lijn met de daarover gemaakte afspraken. Het RIKILT gaat conform vastgestelde procedures op transparante wijze om met private opdrachten.

- Er is door het Ministerie van EZ en het RIKILT een adequaat protocol in het leven geroepen om aan de voorkant mogelijk risicovolle projecten te identificeren. Dit protocol wordt op een goede wijze toegepast; zoals ook blijkt uit de tweejaarlijkse toetsing van de wijze van toepassing door de RvA. Het OO is het orgaan waaraan mogelijk risicovolle projecten vooraf ter goedkeuring worden voorgelegd. In de praktijk is sprake van afstemming tussen de secretaris van het OO en het RIKILT.

- Het RIKILT legt op adequate wijze verantwoording af over de door het instituut uitgevoerde opdrachten voor derden.

- In het geval van het RIKILT is de omzet uit activiteiten voor private partijen gering: 6% van de totale omzet. Circa 1% van de totale omzet heeft betrekking op onderzoeksprojecten, de overige circa 5% op analysewerkzaamheden en overige activiteiten. Het WDT-statuut geeft geen handvatten over de omvang van deze activiteiten in relatie tot de WO-taken die een WDT-unit zou mogen uitvoeren.

- Binnen het RIKILT is geen sprake van een organisatorische scheiding van WO-taken en activiteiten voor private partijen. Gezien de beperkte omvang van deze omzet en gezien de zorgvuldige afweging van projecten, is het risico van belangenverstrengeling als gevolg van deze activiteiten naar ons oordeel dermate gering dat aanvullende maatregelen, zoals bijvoorbeeld een organisatorische scheiding in een kolomstructuur, niet nodig zijn.

- Bovenstaande geldt voor de huidige situatie. Mocht de positionering en of het takenpakket van het RIKILT in de toekomst wijzigen, dan heeft dit gevolgen voor de wijze waarop met opdrachten voor derden omgegaan zou moeten worden.

- Het WDT-statuut geeft geen handvatten over de omvang van activiteiten voor derden in relatie tot de WO-taken die een WDT-unit zou mogen uitvoeren. Echter, omdat er sprake is van een sterk aandeel (26%) van activiteiten voor derden (zoals andere overheden, EU-subsidietrajecten en maatschappelijke organisaties (20%) en private partijen (6%)) binnen het RIKILT, zijn de belangen van de WOT Voedselveiligheid en het RIKILT niet meer volledig parallel. Mede door het ontbreken van een gemeenschappelijk beeld over hoe beleid en toezicht zich tot elkaar verhouden in relatie tot de WOT Voedselveiligheid en het ontbreken van objectieve inhoudelijke criteria voor de prioritering van WO-taken, gevoegd bij de kennisvoorsprong van het RIKILT, kan de schijn ontstaan dat ruimte wordt gegeven om het instituutsbelang mee te nemen en niet uitsluitend het publieke belang van de WO-taken (zie ook hoofdstuk 3). Dit wil niet zeggen dat dit in de praktijk ook gebeurt. Ook moet hierbij opgemerkt worden dat de activiteiten voor derden deels ondersteunend (kunnen) zijn aan de uitvoering van WO-taken.

9

Samenwerking met de NVWA en andere partijen

9.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de samenwerking tussen het RIKILT en enkele samenwerkingspartners, op basis van gesprekken. Vanwege de mate waarin werkzaamheden van het RIKILT en het NVWA-laboratorium elkaar completeren, ligt de nadruk op de samenwerking met dat laboratorium.

Om een breder beeld te krijgen van de kwaliteiten van het RIKILT als samenwerkingspartner zijn in samenspraak met het RIKILT en het Ministerie van EZ daarnaast cases geselecteerd om de samenwerking tussen het RIKILT en andere partijen in beeld te brengen (zie hoofdstuk 2). De cases geven een beeld van de aard en wijze van de huidige samenwerking. Dit geeft aanknopingspunten voor het doen van aanbevelingen ten behoeve van meer effectiviteit en/of efficiëntie door samenwerking. De case study is uitgevoerd op basis van beschikbare documenten en door het voeren van enkele (telefonische) interviews met betrokkenen van het RIKILT en de samenwerkingspartners. Voor de cases zelf verwijzen wij naar de kaders.

9.2 Samenwerking

NVWA laboratorium

De NVWA beschikt o.a. over een eigen laboratorium Voeder- en Voedselveiligheid voor veelal routinematig onderzoek ten behoeve van het toezicht. Dit laboratorium is gevestigd in Wageningen in hetzelfde gebouw als het RIKILT. Het RIKILT voert het complexe deel van chemisch onderzoek dat nodig is voor toezicht en handhaving en het gehele diervoederonderzoek uit. Het microbiologisch onderzoek en risicobeoordelingen (chemisch en microbiologisch) doet het RIVM.

Op operationeel niveau bestaat er tussen het RIKILT en het NVWA laboratorium een nauwe samenwerking. Beide laboratoria zijn sinds 1 januari 2010 in het hetzelfde gebouw gevestigd, wat bijdraagt aan relatief eenvoudige logistieke stromen, kennisuitwisseling en onderlinge samenwerking. Op het niveau van de werkvloer vindt er al regelmatig uitwisseling plaats. Er zijn bijvoorbeeld afspraken gemaakt over wederzijds gebruik van apparatuur. Ook werken het RIKILT en NVWA aan een gezamenlijke programmering van het laboratoriumwerk. Wel wordt aangegeven dat er op sommige momenten sprake is van concurrentie tussen beide laboratoria.

RIVM

In 2008 zijn in het kader van de herverdeling van de onderzoekstaken op het gebied van voeder- en voedselveiligheid (DOBOLAV) afspraken gemaakt tussen het RIVM en het RIKILT.

Dit heeft ertoe geleid dat taken, mensen en middelen zijn uitgeruild tussen het RIVM en het RIKILT om een efficiënte inzet en effectieve samenwerking op het gebied van voedselveiligheid te bevorderen:

- De taken op het gebied van risicobeoordeling zijn naar het RIVM overgegaan, met uitzondering van de risicobeoordeling van GGO’s;
- De chemisch-analytische activiteiten van het RIVM zijn naar het RIKILT overgegaan;
- De taken op het gebied van microbiologische voedselveiligheid zijn overgegaan van het RIKILT naar het RIVM.

In de praktijk werkt de onderlinge samenwerking tussen het RIVM en het RIKILT over het algemeen goed. Deze samenwerking heeft o.a. betrekking op de voorbereiding van Nederlandse standpunten in Brussel, crisissituaties (zie hoofdstuk 4) en de afstemming over EU-projecten. Er is regelmatig overleg tussen de directeur van het RIKILT en de directeur Volksgezondheid en Zorg en de centrumhoofden van RIVM-VPZ en RIVM-Z&O en daarnaast ad-hoc ook met de directeur Milieu en Veiligheid. Partijen weten elkaar goed te vinden, mede door de opzet van een gezamenlijke Front Office (zie ook 3.3). Beide partijen geven aan dat waar er al discussie is geweest over grenzen, deze inmiddels zijn opgelost. Het RIVM beheert het onderzoeksbudget voor de vragen van NVWA-BuRO die via de Front Office binnenkomen. Uit dit budget wordt het RIKILT als onderaannemer ingehuurd.

Private partijen

Ook vanuit private partijen wordt aangegeven dat er een soepele samenwerkingsrelatie met het RIKILT bestaat. Deze samenwerking kan de vorm hebben van opdrachtgever-opdrachtnemer relatie, bijvoorbeeld wanneer het RIKILT de monsters analyseert afkomstig van een privaat monitoringsprogramma. Het kan ook de vorm hebben van een publiek-private samenwerking wanneer een gezamenlijk onderzoek wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld in het kader van het topsectorenbeleid. Aangegeven wordt dat het RIKILT veelal proactief is en beschikt over de bereidheid en vaardigheden om complexe problematiek in eenvoudige taal duidelijk te maken. Bovendien beschikt het RIKILT over een uitstekend internationaal netwerk. Wel wordt aangegeven dat het RIKILT voor het analyseren van monsters vrij duur is in vergelijking tot private laboratoria.

Ook geven private partijen aan dat de inhoud van de WO-taken, het WOT-programma Voedselveiligheid, voor hen een 'black box' vormt. Dit is te billijken wanneer vanuit het belang van opsporing hier prudent mee dient te worden omgegaan. Wanneer private partijen betrokken zijn bij het onderzoek, verwachten zij van het RIKILT echter meer openheid over de aard en doelen van het wetenschappelijk onderzoek.

TNO

Het RIKILT heeft in januari 2011 met TNO Triskelion Zeist een overeenkomst getekend die het gezamenlijk gebruik van faciliteiten en apparatuur mogelijk maakt. Daarnaast is gesproken over gezamenlijke kennisontwikkeling maar tot concrete samenwerking tussen het RIKILT en TNO is het in de praktijk tot dusver niet gekomen. Momenteel wordt in het kader van de TO2 discussie een mogelijke nauwere samenwerking opnieuw opgepakt.

Universiteiten

Het RIKILT is een van de oprichters van het Netherlands Toxicogenomics Centre (NTC), een grote public-private partnership gecoördineerd door de Universiteit van Maastricht. In het NTC werken het RIKILT en zeven andere kennisinstituten/universiteiten samen met veertien bedrijven. Dit initiatief heeft het mogelijk gemaakt om post docs en AIOs aan te stellen. Hiernaast is het RIKILT een van de oprichters van het Top Instituut Analytische Wetenschappen. Een van de RIKILT-medewerkers is de wetenschappelijk directeur van dit Top Instituut.

Naast deze samenwerking binnen Nederland is het RIKILT actief binnen internationale netwerken en gremia, onder andere met NRL's, EURL's, EFSA, NEN en CEN.

9.3 Cases

Case 1. Aflatoxine in mais

Eind 2012 worden in Duitsland maar ook in Nederland hoge gehalten aan aflatoxine vastgesteld in melk. Bron van de besmetting blijkt mais te zijn. Er volgt direct een RASFF-melding over de mogelijke besmetting met aflatoxine van maïs die bestemd is voor veevoer en bij de NVWA komen drie meldingen binnen van partijen mais met een verhoogd gehalte aflatoxine. Bij de verdere aanpak van de crisis is nauw overleg tussen de NVWA en TRUST FEED, een private organisatie die namens aangesloten diervoederbedrijven de veiligheid van aan hen geleverde grondstoffen beheerst. Eén partij mais blijkt direct vanuit Servië te zijn ingevoerd in Duitsland en een tweede partij is via de haven van Rotterdam Nederland binnengekomen. Daarnaast is er een derde partij mais die vanuit Roemenië via België aan drie veevoederproducerende bedrijven in Nederland is geleverd. In opdracht van de NVWA onderzoekt RIKILT de genomen monsters. Binnen enkele dagen stelt RIKILT vast dat de gehalten aflatoxine boven de Europees vastgestelde maximum limiet liggen. Tijdens de aanpak van de crisis ontstaan kennisvragen over hoe homogeen aflatoxine in een lading mais verdeeld is en wat de juiste wijze van sub-bemonstering daarbij is en hoe lang melk besmet kan blijven en op welk niveau na het voeren van besmette mais. Het RIKILT beantwoordt de kennisvragen, wat gefinancierd wordt vanuit de flexibele ruimte in het budget van WOT Voedselveiligheid.

Uit deze case blijkt dat het RIKILT bij een crisis vanuit expertise bijdraagt aan het bestrijden van besmetting van veevoeder. In aanvulling op het werk van de NVWA en het private TRUST FEED zorgt het RIKILT voor meer inzicht gevende monsterafname en analyses. De gevolgde werkwijze en het verkregen inzicht weet het RIKILT goed over te dragen aan de NVWA en TRUST FEED. Deze samenwerking, waarin het RIKILT de rol van expert heeft, is vruchtbaar: het leidt tot een verbeterde bemonstering, een verbeterde werkwijze in een privaat laboratorium en meer inzicht in aflatoxinebesmetting van veevoeder en melk.

Case 2. Opstellen reflection paper natuurlijke hormonen

Natuurlijke steroïden zoals testosteron komen van nature in vee voor. De bloedspiegels van deze steroïden in dieren kunnen echter fluctueren, en een hoge spiegel betekent niet per definitie dat de veehouder dit type groeibevorderaars heeft toegediend. Het is echter ook niet uit te sluiten dat er wel natuurlijke steroïden zijn toegediend. NVWA-BuRO wil graag weten in welke mate deze stoffen daadwerkelijk toegepast worden. Ten behoeve van NVWA-BuRO wordt daarom binnen het WOT Thema Dierbehandelingsmiddelen de ontwikkeling van een keuringsmodel opgestart.

De vraag naar een eventueel gebruik van natuurlijke hormonen speelt ook in andere EU-lidstaten en wordt relevant geacht voor harmonisatie binnen de EU. Daarmee is het ook relevant in het kader van de EURL functie van het RIKILT. Voor de beantwoording van de vraag benadert het RIKILT daarom ook andere NRL's om vast te stellen hoe zij omgaan met de aanwezigheid van natuurlijke steroïden. Op basis van deze informatie wordt een zogenoemd "Reflection Paper" opgesteld dat aan de EC wordt aangeboden. Dit "Reflection Paper" omvat de gezamenlijke onderzoeksagenda van de Europese NRL's op dit onderwerp. Tussenproducten van het onderzoek worden met internationale partners zoals NRL's en universiteiten besproken en de bevindingen worden gepubliceerd in een breed verspreide rapportage. De ontwikkelde methoden worden als pilot opgenomen in het handhavingsprogramma van de NVWA.

Uit deze case blijkt dat de interactie tussen NVWA-BuRO en het RIKILT leidt tot kennisopbouw ten behoeve van toezicht en handhaving op het gebied van voedselveiligheid in Nederland goed verloopt. De functie van het RIKILT als EURL op het gebied van hormonen zorgt er voor dat kennis op dit gebied voor Europa en dus ook voor Nederland efficiënt wordt gegenereerd. Het RIKILT komt in deze case naar voren als een partij die samenwerking met een groot aantal Europese partners realiseert. Het RIKILT zet daarmee een vliegwiel in gang van Europees onderzoek naar, commitment voor en internationale consensus over de detectie van dit type groeibevorderaars.

Case 3. Onderbouwing rechtszaken tegen maatregelen opgelegd door de NVWA

RIKILT voert analyses uit en rapporteert de resultaten aan de NVWA. Afhankelijk van deze resultaten leiden ze tot maatregelen. In reactie op de maatregelen kunnen strafzaken, bezwaar- en beroepszaken en Wob-procedures volgen. In de rechtsgang krijgt het RIKILT doorgaans via de RVO verzoeken voor verdere informatie over de gerapporteerde analyseresultaten. Ook via de Wob wordt steeds meer informatie over de werkwijze van het RIKILT opgevraagd. In enkele gevallen ervaart het RIKILT de informatievragen niet helemaal proportioneel in relatie tot de uitgevoerde analyses. Het RIKILT stelt daarom een notitie op ter behandeling in het OO WOT Voedselveiligheid over de omvang en de impact van informatieverstrekking bij rechtszaken. Daarin wordt een alternatief geschetst voor het realiseren van transparantie d.m.v. voorstellen. De notitie wordt in het OO besproken en er wordt geconcludeerd dat het belangrijk is dat de verschillende overheidsdiensten (beleid, NVWA, laboratoria, RVO) één gezamenlijke lijn trekken m.b.t. rechtszaken.
Als vervolg hierop wordt met alle betrokkenen in een werkgroep (RVO, RIKILT, NVWA en AK) een gezamenlijk plan van aanpak gemaakt. Als onderdeel hiervan maakt het RIKILT een voorstel waarin beargumenteerd wordt dat het met behulp van een gespecificeerde informatieset voor een deskundige mogelijk is om te zien of de laboratoriumuitslag juist is. Deze informatieset zal dan op specifiek verzoek van vragende partijen worden geleverd in handhavingszaken. Aan de hand daarvan gaat RVO de zaken bepleiten voor de rechter.

Uit deze case blijkt dat de samenwerking tussen verschillende partijen in het verleden niet dusdanig was, dat de afhandeling van informatieverzoeken in relatie tot rechtszaken effectief en efficiënt verliep. De agendering hiervan door het RIKILT heeft tot verandering geleid. Intussen werken betrokken partijen samen aan een gezamenlijk plan van aanpak.

Case 4. Procedure monstername en bepalingen schelpdiertoxinen

In 2012 worden in een woonzorgcentrum in België 132 personen ziek na het eten van mosselen. Het Belgische Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) laat de voedselresten analyseren en stelt vast dat een partij van meerdere honderden kilo's mosselen, afkomstig van een Nederlands bedrijf, besmet is met mariene biotoxines. De gehaltes zijn boven de wettelijke norm. Het gaat om azaspiraciden (AZA's) die in Nederland van nature niet voorkomen. De FAVV stelt de NVWA op de hoogte die direct wil achterhalen uit welk productiegebied de mosselen komen en waar ze zijn verpakt. Uit een eerste inventarisatie stelt de NVWA vast dat de mosselen uit Ierland komen en gespoeld zijn in Zeeland. In opdracht van de NVWA en in nauwe samenwerking met het Productschap Vis voert het RIKILT op meerdere Nederlandse percelen analyses uit en worden AZA-gehaltes aangetoond boven de wettelijke limiet. De meetresultaten zijn wisselend: enkele percelen worden gesloten en enkelen daarvan worden later weer opengesteld, maar later blijken monsters uit de weer opengestelde percelen toch AZA-gehaltes te bevatten die boven de wettelijke limiet liggen. Daarop vraagt de NVWA aan het RIKILT in haar rol als NRL voor mariene biotoxines tot het formeel beantwoorden van een aantal vragen over een mogelijk referentieperceel, het niveauverloop van de besmetting, wijze van monstername en analyse, en het opstellen van een monstername- en analyseschema. Het RIKILT beantwoordt de vragen en het Productschap Vis gebruikt de nieuwe procedure van monstername en het RIKILT het nieuwe analyseschema. Aansluitend publiceren het RIKILT en het RIVM op verzoek van de NVWA vanuit de Front Office Voedselveiligheid een risicobeoordeling inzake de aanwezigheid van AZA's in mosselen die gebaseerd is op de resultaten van de nieuwe bemonsteringsstrategie. De adviezen van het RIKILT worden door de NVWA als attachment gebruikt voor de juridische afhandeling met de advocaat van het getroffen mosselbedrijf.

Het RIKILT laat in deze case zien dat het meerdere rollen vervult. Het functioneert als chemisch-analytisch laboratorium, als NRL, als onderdeel van de Front Office Voedselveiligheid en als adviseur van de NVWA. In deze case opereert het RIKILT in al deze rollen sterk.

De samenwerking met het EURL lijkt minder goed te verlopen, het EURL kan het RIKILT niet assisteren bij het opstellen van een monsternameprocedure. Daarmee zijn geen beperkingen gesteld om het probleem van de besmetting van Ierse mosselen te voorkomen en dichter bij de bron en gericht op het Europese systeem aan te pakken. Dit ligt echter niet binnen de invloedssfeer van het RIKILT.

9.4 Analyse

Op basis van het voorgaande constateren we dat het RIKILT zich in de uitvoering van de WOT als goede samenwerkingspartner laat zien. Dit betreft zowel de samenwerking met overheidsorganisaties als de NVWA, het RIVM en een groot aantal andere publieke organisaties, als de samenwerking met private partijen. Deze samenwerking draagt bij aan een effectieve en efficiënte uitvoering van de WOT Voedselveiligheid.

De operationele samenwerking tussen het RIKILT en het NVWA-laboratorium verloopt eveneens effectief en is gericht op efficiëntie: er is sprake van goede afstemming en door de gezamenlijke huisvesting worden synergievoordelen benut, onder meer in de uitwisseling van kennis en gezamenlijk gebruik van apparatuur.

10

Conclusies

Het doel van de Wettelijke Onderzoekstaken op het gebied van voedselveiligheid is de overheid te voorzien van kennis, expertise, vaardigheden en faciliteiten voor o.a. de uitvoering van nationale en internationale wet- en regelgeving op het gebied van voedselveiligheid. Het RIKILT voert deze taken uit in opdracht van het Ministerie van EZ. Wij concluderen dat het RIKILT deze naar behoren uitvoert: effectief en voldoende efficiënt.

De WO-taken op het gebied van voedselveiligheid worden uitgevoerd in een complexe omgeving. Enerzijds omdat het RIKILT met een groot aantal partijen, te weten de Ministeries van EZ, VWS en I&M, de NVWA, het NVWA-laboratorium en NVWA-BuRO, RIVM en ILT, dient samen te werken. Anderzijds omdat de WO-taken uitgevoerd dienen te worden vanuit diverse verantwoordelijkheden (beleid, toezicht en handhaving, wetenschap). Dit stelt eisen aan de uitvoering van deze taken door het RIKILT, maar ook aan de wijze van aansturing van deze taken.

Wanneer we kijken naar de verschillende onderdelen van de WO-taken dan concluderen wij het volgende:

Crisisparaatheid

- De bereikbaarheid en geoefendheid van het RIKILT voor laboratoriumonderzoek tijdens crises/incidenten zijn goed op orde. Het RIKILT is bovendien goed in staat om op te schalen om de analyse van grote monsterstromen te faciliteren, zo is gebleken tijdens (ernstige) incidenten in de afgelopen jaren.

- De crisisparaatheid is effectief en efficiënt georganiseerd: het RIKILT kan tijdens een (ernstig) incident voldoende laboratoriumfaciliteiten, logistiek en medewerkers inschakelen. Bij crises/incidenten kunnen ook medewerkers ingeschakeld worden, die buiten crises/incidenten aan andere projecten werken.

- De gevolgen van activiteiten tijdens crises/incidenten voor bijvoorbeeld lopende laboratoriumonderzoeken zijn niet altijd goed bekend bij betrokken partijen; de interactie daarover kan beter. Dit heeft in de praktijk echter niet tot grote problemen geleid.

Nationaal Referentie Laboratorium

- Het RIKILT vervult een groot aantal NRL-functies op een hoog niveau en onderhoudt daartoe contacten met een groot aantal EURL's. Het RIKILT speelt in de Europese netwerken een actieve rol. Daarmee draagt het RIKILT bij aan de harmonisatie en kwaliteitsborging van testen in internationaal verband. De EURL-functie van het RIKILT versterkt dat.

- Binnen Nederland heeft de kwaliteitsborging van het NVWA-laboratorium door het RIKILT een duidelijke basis. Formele afspraken met andere laboratoria ontbreken. De effectiviteit van de NRL-functie van het RIKILT zou gebaat zijn bij heldere formele afspraken.

- De vergelijking van een van de NRL-functies in Nederland met die in vier andere Europese landen leert dat veel zaken op basis van de WOT Voedselveiligheid goed geregeld zijn, op het vlak van crisisparaatheid en instandhouding van expertise het meest concreet. Uit deze NRL-functie leiden wij af dat de opzet en uitvoering van de NRL-functies effectief en voldoende efficiënt zijn ingericht.

Instandhouding expertise

- Tot nu toe is bestaande expertise voor de WOT Voedselveiligheid behouden. Het RIKILT zet in op voldoende en goed gekwalificeerd personeel voor de uitvoering van zowel de WOT Voedselveiligheid als andere taken, waardoor expertise goed wordt benut. In die zin is het in stand houden van expertise efficiënt ingericht.

- Het RIKILT kan voor de WOT Voedselveiligheid expertise in stand houden doordat men er bewust op inzet, de hoeveelheid te analyseren monsters jaarlijks licht toeneemt en er binnen de WOT Voedselveiligheid specifieke financiering voor beschikbaar is.

- Om expertise in stand te houden oriënteert het RIKILT zich op internationale en nationale partners. Dit betreft vooral EURL's, NRL's, kennisinstituten en universiteiten. In toenemende mate zal vertrouwd moeten worden op kennisopbouw op basis van opdrachten gefinancierd uit andere EZ-budgetten en op basis van opdrachten gefinancierd door derden (zoals andere overheden en het bedrijfsleven). Dat leidt tot meer efficiëntie.

- Het in stand houden van expertise gebeurt in zoverre effectief, dat het duidelijk aandacht krijgt. De effectiviteit van het in stand houden van expertise kan verhoogd worden door visievorming over welke expertise nodig is. De WOT Voedselveiligheid dient meer mee te bewegen met de behoeften binnen de huidige handhavings-, monitorings- en onderzoeksprogramma's.

- Een bredere visie op de WOT Voedselveiligheid ontbreekt. Het concept visiedocument Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid, besproken in het Opdrachtgeversoverleg in oktober 2012, kan als basis voor die visie dienen.

Borging kwaliteit

- Borging van de kwaliteit vindt op verschillende niveaus plaats, variërend van audits, deelname aan rondzendingen, assessment conform het WDT-statuut tot wetenschappelijke peer review. Het RIKILT laat grote openheid zien over de kwaliteit en wetenschappelijke resultaten.

- De kwaliteit van de uitvoering van de WOT is goed tot uitstekend, bleek uit een recente internationale assessment. Ook de stakeholders zijn bijzonder tevreden over de kwaliteit van de uitvoering van de werkzaamheden door het RIKILT.

- Het RIKILT staat in binnen- en buitenland hoog aangeschreven als vooraanstaand en actief instituut.

Borging onafhankelijkheid

- De WOT Voedselveiligheid wordt uitgevoerd in een instituut, het RIKILT, waar onder voorwaarden in zeer beperkte mate ook privaat gefinancierd onderzoek plaatsvindt. Gezien de wijze waarop het RIKILT met activiteiten voor private partijen omgaat en mede gezien de beperkte omvang van deze activiteiten en het feit dat verontrustende resultaten aan de NVWA worden gemeld, achten wij de borging van onafhankelijke uitvoering van de WOT ten opzichte van deze activiteiten adequaat.
  - Het RIKILT gaat op transparante wijze om met private opdrachten die het uitvoert.
  - Er is door het Ministerie van EZ en het RIKILT een adequaat protocol in het leven geroepen om aan de voorkant mogelijk risicovolle projecten te identificeren. Dit protocol wordt op een goede wijze toegepast.
  - Het RIKILT legt op adequate wijze verantwoording af over de door het instituut uitgevoerde private opdrachten.

  Toekomstige ontwikkelingen in de positionering of het takenpakket van het RIKILT kunnen gevolgen hebben voor de wijze waarop met opdrachten voor derden omgegaan zou moeten worden.

Opzet en aansturing

- Wij concluderen dat de huidige structuur voldoende mogelijkheden biedt om de verschillende verantwoordelijkheden (beleid, toezicht en handhaving en wetenschap) te bedienen. Het inhoudelijk opdrachtgeverschap van de WOT Voedselveiligheid is bij het Opdrachtgeversoverleg (OO) belegd, waarin zowel beleid als toezicht vertegenwoordigd zijn. Hetzelfde geldt voor de Adviescommissies (AC's). Het RIKILT speelt hierin een adviserende rol. Naar ons oordeel is met deze structuur een efficiënte en effectieve aansturing van de WOT Voedselveiligheid mogelijk.

- Ten aanzien van de uitvoering van de WO-taken door het RIKILT concluderen wij dat er een goede balans dient te bestaan tussen beleidsmatige en wetenschappelijke verantwoordelijkheden en verantwoordelijkheden ten aanzien van toezicht en handhaving. Niet alle betrokken partijen (met name enkele respondenten vanuit toezicht en handhaving) kunnen zich echter volledig vinden in de huidige balans.

- Doordat de directie AK als coördinerend opdrachtgever (en budgethouder) optreedt en het door het OO vastgestelde werkplan ter goedkeuring aan de directeur AK wordt aangeboden, heeft de huidige structuur wel een risico in zich op onjuiste beeldvorming: het beeld kan bestaan dat de directie AK en het toezicht zich hiërarchisch tot elkaar verhouden ofwel dat de kaderstellende rol met betrekking tot de WOT Voedselveiligheid en de verantwoordelijkheid voor de kennisinfrastructuur van de directie AK bepalend is voor de inhoudelijke aansturing van de WOT Voedselveiligheid.

- De belangen van het RIKILT en de publieke belangen van de WOT Voedselveiligheid vallen grotendeels samen, maar niet volledig: het RIKILT voert ook activiteiten voor derden uit. Mede door het ontbreken van een gemeenschappelijk beeld over hoe beleid en toezicht zich tot elkaar verhouden in relatie tot de WOT Voedselveiligheid en het ontbreken van objectieve inhoudelijke criteria voor de prioritering van WO-taken, gevoegd bij de kennisvoorsprong van het RIKILT, kan de schijn ontstaan dat ruimte wordt gegeven om het instituutsbelang mee te nemen en niet uitsluitend het publieke belang van de WO-taken.

- Wij zijn van mening dat betrokken partijen de structuur onvoldoende benutten om ervoor te zorgen dat het RIKILT de WOT Voedselveiligheid zodanig uitvoert dat adequaat wordt ingespeeld op de behoeften van beleid en toezicht. In de uitwerking van het concept visiedocument Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid kan ook de verhouding tussen betrokken partijen in relatie tot de WOT Voedselveiligheid aan de orde komen.

Samenwerking met het NVWA-laboratorium en andere partijen

- Het RIKILT laat tot op heden zien dat het effectief en efficiënt samenwerkt met andere partijen in binnen- en buitenland. Dit betreft zowel de samenwerking met overheidsorganisaties als met private partijen.

- In de operationele samenwerking tussen het RIKILT en het NVWA-laboratorium is er over het algemeen sprake van goede afstemming en synergie. Dit betreft zowel uitwisseling van kennis als het gezamenlijk gebruik van apparatuur. Omdat er deels gelijksoortige werkzaamheden plaatsvinden, is er echter ook soms sprake van concurrentie.

11 Aanbevelingen

Crisisparaatheid

- Continueer de wijze waarop de crisisparaatheid (bereikbaarheid, beschikbaarheid en geoefendheid) binnen de WOT Voedselveiligheid is vormgegeven.

- Maak eenduidiger afspraken met partijen over de uitvoering van lopende WO-taken tijdens de afhandeling van monsterstromen bij incidenten, zodat de verwachtingen over aanlevering, analyse en rapportage helder zijn.

Nationaal Referentie Laboratorium

- Continueer de wijze waarop het RIKILT binnen de WOT Voedselveiligheid de referentiefuncties vervult.

- Verhelder de basis voor de referentiefuncties ten opzichte van officiële laboratoria en leg deze vast in formele afspraken, zodat de effectiviteit van de NRL-functie van het RIKILT toeneemt.

Instandhouding expertise

- Blijf inzetten op het in stand houden van expertise voor de WOT Voedselveiligheid. De oriëntatie van het RIKILT op nationale en internationale partners is behulpzaam om ook expertise van die partners te benutten.

- Continueer het gezamenlijke proces om tot een bredere visie op de WOT Voedselveiligheid te komen binnen de driehoek van beleid, toezicht en wetenschap. In de bredere visie zou aan de orde kunnen komen:
  (1) doelstellingen, prioritaire thema's en taken, gewenste resultaten,
  (2) ontwikkelingen die een andere expertise kunnen gaan vereisen,
  (3) de noodzaak van verschillende analysemethoden en
  (4) een voorstel voor de organisatie van chemisch-analytisch werk in samenwerking met andere partijen.

Borging kwaliteit

- Koester de huidige kwaliteit van de WOT Voedselveiligheid. Alleen op basis van bewuste besluitvorming door de Ministeries van EZ en VWS en de NVWA, onderbouwd met een duidelijke risicoanalyse, zijn concessies aan de kwaliteit mogelijk.

- Continueer de borging van de kwaliteit van de WOT Voedselveiligheid op alle niveaus.

Borging onafhankelijkheid

- Continueer de huidige borging van de onafhankelijkheid conform de Leidraad Contacten Marktpartijen Wageningen UR – RIKILT. Blijf gebruik maken van het Toetsingsprotocol en blijf achteraf volledige verantwoording afleggen over opdrachten voor derden. Eventueel kan het risico op conflicterende belangen nog verder verminderd worden door meer interne tegenspraak bij kritische activiteiten te organiseren. Om het risico op conflicterende belangen desgewenst nog verder te verminderen zou het RIKILT er voor kunnen kiezen om helemaal geen opdrachten voor derden aan te gaan. Nadelen daarvan zijn onder andere dat het bedrijfsleven niet meer betrokken is bij onderzoek van het RIKILT, terwijl de overheid dergelijke betrokkenheid op andere terreinen stimuleert (zoals Topsectoren, EU programma's), en er geen kennisopbouw meer plaatsvindt in opdrachten voor derden, terwijl deze kennis voor de uitvoering van de WOT nuttig kan zijn.

Opzet en aansturing

- Zorg voor afdoende borging van verschillende aspecten in de aansturing van de WOT Voedselveiligheid. Deze aspecten zijn sturing, beheersing, verantwoording en toezicht. Deels is dat al het geval, maar op onderdelen kan de borging versterkt worden.

Sturing

- Laat het OO zich ontwikkelen tot een strategisch/tactisch inhoudelijk opdrachtgevend orgaan, zodat toezicht en beleid een gelijkwaardige positie hebben. Procedures voor besluitvorming op basis van de advisering door het OO dienen helder beleefd, vastgelegd en uitgedragen te worden. Hiertoe behoort ook de uitwerking van de rol van AK als coördinerend opdrachtgever voor het gehele WOT-programma Voedselveiligheid.

- Continueer de ontwikkeling van een gezamenlijke visie binnen het OO (zie ook onder instandhouding expertise).

- Respecteer ook bij (significante) tussentijdse verandering van het werkplan de rol van de volledige AC's in het besluitvormingsproces.

- Zorg voor het meer gelijk schakelen van belangen van het RIKILT en de publieke belangen die met de WOT Voedselveiligheid samenhangen. Hiervoor is het van belang bij de uitwerking van het concept visiedocument Wettelijke Onderzoekstaken Voedselveiligheid in te gaan op de verhouding tussen betrokken partijen in relatie tot de WOT Voedselveiligheid. Daarnaast is het gewenst om als beleid en toezicht samen objectieve inhoudelijke criteria te formuleren en een expliciet afwegingskader te ontwikkelen voor de prioritering van WO-taken.

  Mede in het licht van toekomstige ontwikkelingen is het bovendien gewenst om binnen het RIKILT onderscheid te maken tussen de aansturing van het instituut en aansturing van het WOT-programma, zodat het instituutsbelang (uitvoering van zowel publieke als private opdrachten) en het publieke belang (uitvoering van de WOT) afzonderlijk worden belegd. Gedacht kan worden aan een (programma)directeur WOT. Deze heeft in dit model een rechtstreekse lijn met het College van Bestuur van DLO en met het Ministerie van EZ. De instituutsdirecteur faciliteert uitvoering van de WO-taken door de (programma)directeur WOT, maar stuurt de uitvoering van de WO-taken inhoudelijk niet aan.

  Voordeel van dit model is dat mogelijke belangenconflicten snel aan het licht zullen komen en openlijk beslecht zullen worden.

  Nadeel hiervan is dat de WOT verantwoordelijkheid niet op het hoogste niveau binnen het RIKILT belegd is, maar dat de instituutsdirecteur de randvoorwaarden voor de uitvoering van de WOT bepaalt. De mogelijkheid van escalatie naar het College van Bestuur van DLO zal dit nadeel ondervangen.

  Een ander mogelijk nadeel is het risico op 'twee kapiteins op één schip'. Met name tijdens crises kan dit een risico vormen. Doordat de WOT-verantwoordelijkheid een rechtstreekse lijn heeft naar het Ministerie van EZ, wordt dit nadeel ondervangen.

Beheersing

- Beleg de rol van secretaris van de AC's bij een sturende partij, zodat meer balans tussen sturende partijen en opdrachtnemende partij gecreëerd wordt.

- Onderzoek de mogelijkheden om tot een meer geobjectiveerde prioritering te komen van onderzoeksvoorstellen door het ontwikkelen van een expliciet afwegingskader ter ondersteuning van de AC en het OO.

Verantwoording

- Continueer de huidige adequate verantwoordingsstructuren.

Toezicht

- Continueer de huidige systematiek van audits en wetenschappelijke reviews.

- Beleg de toezichtfunctie op naleving van het WDT-statuut op het niveau van DLO en niet op het niveau van de afzonderlijke WOT-programma's. Deze functie is nodig voor de uitvoering van alle WO-taken en door deze geaggregeerd te beleggen bij bijvoorbeeld een centrale onafhankelijke Raad van Toezicht WOT krijgt het de aandacht die het verdient.

Samenvattend betekent dit:

	BEHOUDEN	VERSTERKEN
Sturing	AC en OO structuur. Onderscheid inhoudelijk en coördinerend opdrachtgeverschap. Afstemming inhoudelijke opdrachtgevers (EZ, VWS, NVWA) in één orgaan.	OO als strategisch/tactisch inhoudelijk besluitvormend orgaan. Gezamenlijke visieontwikkeling. AC en OO structuur blijven volgen. Gelijkschakeling belangen RIKILT en publieke belangen.
Beheersing	Aanwezigheid Go / No go momenten.	Secretarisrol AC bij EZ of NVWA beleggen. Ontwikkeling expliciet afwegingskader.
Verantwoording	Verantwoording private opdrachten. Jaarrapportages.	-
Toezicht	Audits (intern, extern). Wetenschappelijke reviews.	Toezichtrol naleving WDT-statuut op niveau van DLO.

Samenwerking met het NVWA-laboratorium en andere partijen

- Continueer de samenwerking met andere partijen in binnen- en buitenland.

- Verbeter de samenwerking tussen het RIKILT en het NVWA-laboratorium door een geïntegreerde uitvoering van laboratoriumwerkzaamheden.

B

Bijlagen

Bijlage 1. Bronnen

Procedures, afspraken en werkwijzen

- Afspraken RIKILT en RIVM uitruil DOBOLAV (2008)
- Brief accordering uitruil DOBOLAV aan RIVM (2009)
- Brieven DOBOLAV-afspraak + NRL toebedeling
- Contacten marktpartijen RIKILT, Regels en documenten bij onderzoek SOP-N-0049 (2012)
- DG AGRO, Handboek Crisisbesluitvorming (2012)
- Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit, Beleidsdraaiboek Voedselveiligheid (2014)
- DKI-brief Leidraad opdrachten derden en meldingsprotocol (2011)
- EZ, Handboek Crisisbesluitvorming (2011)
- Financiële afhandeling RIVM DOBOLAV
- Handreiking Strategische Crisiscommunicatie (2013)
- LNV, Regeling subsidie Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, Staatscourant 1999, nr. 65 / pag. 9
- Nota DG actiepunten crisisoefening Valentijn (voedselveiligheid) (2011)
- NVWA, Handboek Incident- en crisisafhandeling, versie 9 (2013)
- Overzicht Onderzoeksopdrachten in het kader van toetsing Leidraad (2013)
- Overzicht onderzoeksopdrachten RIKILT (2013)
- Reactie aan OR RIKILT t.a.v. Bereikbaarheid & Beschikbaarheid (2014)
- RIKILT, Discussiestuk: Visuele technieken ten behoeve van voedselveiligheid en –kwaliteit, 2de concept (2014)
- RIKILT, presentatie tarieven EZ en RIKILT (2014)
- RIKILT, Projectenoverzicht 2014 (2014)
- Roosters crisisparaatheid week 1 – 52 van 2014
- Samenstelling AC's en OO's (2013)
- Samenvatting werkplannen WOT Voedselveiligheid (2008-2013)
- Samenwerkingsovereenkomst TNO en RIVM (2010)
- SLA uitvoering laboratoriumonderzoek bij incidenten/crisis (2014)
- SLA voedselveiligheidscrises OO WOT Voedselveiligheid (2014)
- Uitvoeringsovereenkomst WOT Voedselveiligheid 2004-2008 (2004)
- Uitvoeringsovereenkomst WOT Voedselveiligheid 2010-2014 (2010)
- VenJ, Eenheid in verscheidenheid, Uitwerking Advies Bestuurlijke Werkgroep Bovenregionale Samenwerking (2013)
- VenJ, reactie TK met betrekking tot Eenheid in verscheidenheid (2013)
- Visiedocument OO WOT Voedselveiligheid (2012)
- VROM, Besluit-Eenheid-Planning-en-Advies-Beleid (2014)
- WDT-statuut
- Werkafspraken WOT Voedselveiligheid 2004-2008 (2004)
- Werkafspraken WOT Voedselveiligheid 2010-2014 (2010)
- Werkwijze flexibele ruimte projectaanvragen WOT Voedselveiligheid (2014)

Oefeningen

- Beschrijving BORI training IJOP (2013)
- Programma Kennisdag EPAn
- QA voedselveiligheid bij kernongevallen (2014)
- Certificaat RIKILT-medewerker -Preparedness for Nuclear and Radiological Emergency Response and Recovery
- Certificaat RIKILT-medewerker -Preparedness for Nuclear and Radiological Emergency Response and Recovery
- Ontwerp NEN-5619
- Beschrijving Combi oefening 6 maart 2013 (2013)
- Beschrijving NRG-EPAn oefening 3 april 2013 (2013)
- Oefenscenario 3 juni 2013 voor deelnemers (2013)

Rapportages

- Beoordeling jaarrapportages WOT Voedselveiligheid (2008-2013)
- Beoordeling werkplannen WOT Voedselveiligheid (2008-2014)
- Beoordelingen WOT Voedselveiligheid (2008-2013)
- Berenschot, Evaluatie stralingsoefening Indian summer (2011)
- Doorlichting WOT-instrumentarium (2014)
- Eindrapport evaluatie crisisorganisatie paprikasnuitkever (2012)
- Eindrapport evaluatie WOT Voedselveiligheid (2008)
- EL&I, Rapport Evaluatie EHEC crisisrespons (2012)
- EL&I, TK-brief dioxine-incident 1 en 2 (2011)
- IAEA-TEL 2012-03 Evaluation Report Labcode 54 (2012)
- Jaarrapportage projecten (2014)
- Jaarrapportages WOT Voedselveiligheid (2008-2013)
- LNV, Systeemevaluatie oefening "Valentijn" voedselveiligheid (2008)
- Ministerie van Veiligheid en Justitie, TK-brief VenJ crisis + evaluatie stralingsoefening Indian Summer (2012)
- NPL Draft Report Env PTE 2013 Labcode 61 (2013)
- NVWA, Dioxine-incident deel 1 en 2 cacaobotervetzuren (2011)
- NVWA, TK-brief antwoorden SO dioxine-incident (2011)
- Omzet RIKILT 2008-2013
- Omzet RIKILT 2013
- Procedure melden verontrustende resultaten en protocol werken voor derden DLO/RIKILT (2011)
- Projecten Jaarrapportages thema 1-6 (2013)
- Rapport RIKILT NRL's (2012)
- Rapportage meldingen vanuit RIKILT (2013)
- Rapportage RIKILT opdrachten voor derden (2014)
- Rijnconsult, Eindrapport WOT Voedselveiligheid (2008) + Bijlagen
- RIKILT, Annual report National Reference Laboratories 2012-512 (2012)
- RIKILT, Evaluatieverslag oefeningen 18 november 2013 (2013)
- RIKILT, Evaluatieverslag oefeningen 4 juli en 29 augustus 2013 (2013)
- RIKILT, Landelijk Meetnet Radioactiviteit in Voedsel (2013)
- Samenvatting jaarrapportages WOT Voedselveiligheid (2012-2013)
- Subsidieregeling DLO
- Visitatierapport + WUR-brief actieplan RIKILT (2006)
- Visitatierapport + WUR-brief actieplan RIKILT (2012)
- Voortgang jaarrapportage WOT Voedselveiligheid (2008 – 2013)
- VWS, Environmental radioactivity in the Netherlands (2013)

Audits

- DG SANCO, Evaluation official controls on feed legislation (2009-8095)
- DG SANCO, Evaluation official controls on feed legislation (2011-8943)
- DG SANCO, Evaluation official controls on feed legislation (2012-6312)
- DG SANCO, Final report of a general audit of official controls in the Netherlands (2007)
- DG SANCO, Ontwerpverslag over een onderzoeksmissie (2014-7165)
- NL PAV-info ten behoeve van visitatiegesprek RIKILT (2012)
- RIKILT for safe food, Self-Assesment Report RIKILT 2006-2011 (2012) + Bijlagen
- RvA beoordelingsrapporten (2008-2014)
- RvA eindrapport RIKILT onderzoek L014-H06 (2007-8006)
- RvA WOT beoordelingen (2007)
- RvA WOT beoordelingen (2010)
- RvA WOT beoordelingen (2012)

Crisisprojecten

- Concept rapportage LLN-ta vergiftigd brood
- Deelname oefening Dwaalspoor
- Deelname oefening Watervrees
- EPAd trainingen
- Oefening GC-MS data TNO
- Oefening Mariene toxines
- Oefening vismeel
- Oefening XTC

Notulen

- Gesprek met visitatiecommissie audit onderzoeksinstituut RIKILT (2012)
- Notulen adviescommissies thema 1-6 WOT Voedselveiligheid (2014)
- Notulen BORI (2012-2013)
- Notulen Commissie van Toezicht WOT Voedselveiligheid (2008-2009)
- Notulen opdrachtgeversoverleg WOT Voedselveiligheid (2008-2014)

Diversen

- Offerte RIKILT aan Redactie Een Vandaag inzake carotenoïdenprofielen eieren (2013)
- Rathenau Instituut, Verstand op veilig, De waarde van publieke kennisinstellingen voor de veiligheid van Nederland (2014)

Bijlage 2. Geselecteerde bronnen naar thema

BRON	CRISISPARAATHEID	NRL-FUNCTIE	EXPERTISE	KWALITEIT	ONAFHANKELIJKHEID	STURING	BEHEERSING	VERANTWOORDING	TOEZICHT
Procedures, afspraken en werkwijzen									
WDT-statuut		V	V	V		V	V	V	V
Werkwijze flexibele ruimte projectaanvragen WOT Voedselveiligheid (2014)						V	V	V	
Samenstelling AC's en OO's (2013)						V	V	V	V
Financiële afhandeling RIVM DOBOLAV							V	V	V
Uitvoeringsovereenkomst WOT Voedselveiligheid 2004-2008 (2004)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Overzicht onderzoeksopdrachten RIKILT (2013)					V			V	V
Werkafspraken WOT Voedselveiligheid 2004-2008 (2004)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Afspraken RIKILT en RIVM uitruil DOBOLAV (2008)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Brief accordering uitruil DOBOLAV aan RIVM (2009)								V	V
Brieven DOBOLAV-afspraak + NRL toebedeling		V				V	V	V	V
Visie OO WOT Voedselveiligheid (2012)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Samenvatting werkplannen WOT Voedselveiligheid (2008-2013)	V	V	V	V	V				
Service Level Agreement uitviering laboratoriumonderzoek bij incidenten/crisis (2014)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Rapportages									
Visitatierapport + WUR-brief actieplan RIKILT (2006)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Visitatierapport + WUR-brief actieplan RIKILT (2012)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Rapportage RIKILT opdrachten voor derden (2014)					V			V	
Eindrapport evaluatie WOT Voedselveiligheid (2008)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Subsidieregeling DLO						V	V	V	V
Procedure melden verontrustende resultaten en protocol werken voor derden DLO/RIKILT (2011)	V			V	V	V		V	
Beoordeling werkplannen WOT Voedselveiligheid (2008-2014)	V	V	V	V	V	V			
Rapportage meldingen vanuit RIKILT (2013)	V	V	V						
Jaarrapportage projecten (2014)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Jaarrapportages WOT Voedselveiligheid (2008-2013)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Beoordelingen WOT Voedselveiligheid (2008-2013)	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Rapport RIKILT NRL's (2012)		V							
Doorlichting WOT-instrumentarium (2014)	V	V	V	V	V				
Voortgang jaarrapportage WOT Voedselveiligheid (2008 – 2013)						V	V	V	V
Beoordeling jaarrapportages (2008-2013)						V	V	V	V
Notulen									
Notulen opdrachtgeversoverleg WOT Voedselveiligheid (2008-2014)						V	V	V	V
Notulen adviescommissie WOT Voedselveiligheid (2014)						V	V	V	V
Parlementaire stukken					V				
Gesprek met visitatiecommissie audit onderzoeksinstituut RIKILT (2012)	V	V	V	V	V	V	V	V	V

Bijlage 3. Geïnterviewde respondenten en betrokkenen

Ministerie van Economische Zaken

Agrokennis (AK)
- Richard Donker
- Jan Nijsten
- Ino Ostendorf
- John Verkerk

Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (DAD)
- Judith Elsinghorst
- Sjaak Vonk

Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (PAV)
- Sikko Beukema
- Roelf Gravemeijer
- Floris Leijdekkers
- Susanne Waelen
- Martijn Weijtens

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
- Wim Molhoek
- Jolanda Roelofs

Wageningen University en Research – RIKILT
- Hans Bouwmeester
- Arjen Gerssen
- Leen van Ginkel
- Robert van Gorcom
- Ron Hoogenboom
- Jacob de Jong
- Johan Lasaroms
- Saskia van Ruth
- Adrie Vermunt

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie (VGP)
- Marije Beens
- Martijn Martena
- Gijs Theunissen

RIVM
- Astrid Bulder
- Jantine Schuit

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

Plaatsvervangend Inspecteur-Generaal
- Freek van Zoeren

Laboratorium Voeder- en Voedselveiligheid
- Frank van Poelwijk

BuRO
- Jos Cornelese
- Hub Noteborn
- Antoon Opperhuizen

Divisie Consument & Veiligheid
- Henk Keukens
- Hans van Rhijn

Divisie Landbouw & Natuur
- Cris de Bouter
- Gerben Maij

Divisie Veterinair & Import
- Anne Marije Sparnaaij

EFSA

GMO Unit
- Elisabeth Waigmann

EURL for Dioxins and PCBs in Feed and Food

State Institute for Chemical and Veterinary Analysis of Food - Freiburg, Germany
- Rainer Malisch

DG SANCO
- Frans Verstraete

Qlip
- Harrie van den Bijgaart

TRUST FEED
- Francine van Rossem

Bijlage 4. Interviewleidraad

Opzet en uitvoering

- Aansturing door OO en AC's; rolinvulling partijen
- Invulling adviesfunctie RIKILT
- Doelmatigheid van inzet mensen en middelen
- Interactie tussen RIKILT en opdrachtgevers/stakeholders
- Tevredenheid opdrachtgevers / gebruikers.

Crisisparaatheid

- Achtergrond van de geformuleerde eisen; mate waarin beroep wordt gedaan op crisisparaatheid.
- Geschatte kosten en opbrengsten noodzaak van crisisparaatheid
- Wijze waarop taak door RIKILT wordt ingevuld; wat gaat goed, kan beter?
- In hoeverre wordt er in overeenstemming met de SLA en het crisisprotocol gehandeld?

NRL functie

- Wijze waarop RIKILT NRL functie invult; wat gaat goed, wat kan beter?
- Consequentie / betekenis NRL-functie voor taakuitvoering
- Samenwerking met andere NRL (aard en gebieden) en ontwikkeling daarin
- Hoe verloopt de samenwerking en afstemming met de NVWA en andere partijen?

Instandhouding expertise

- Wijze waarop bepaald wordt welke expertise in stand wordt gehouden.
- Mate waarin RIKILT samenwerkt met partijen in binnen- en buitenland.

Onafhankelijkheid

- Wijze waarop schijn van belangenverstrengeling wordt voorkomen.
- Mate waarin AC en OO zicht hebben op borging onafhankelijkheid.
- Consequenties van huidige werkwijze (o.a. financieel).

Borging kwaliteit en wetenschappelijke standaarden

- Mate waarin AC en OO zicht hebben op borging kwaliteit.
- Wijze waarop met aandachtspunten / aanbevelingen vanuit audits en visitatierapporten wordt omgegaan.

Samenwerking RIKILT – NVWA en andere partijen

- Wijze waarop momenteel wordt samengewerkt.
- Rationale voor samenwerking.
- Toegevoegde waarde van RIKILT voor partners en vice versa.
- Positionering van het RIKILT (nationaal en internationaal).

Bijlage 5. Programma en deelnemers reviewsessie

International review session statutory tasks NRLs / EURLs

Date Wednesday, September 3rd 2014
Time 12.00 – 14.00 hour
Location Hotel Meliã Castilla, Capitán Haya 43, Madrid

Programme

12.00 – 12.15 Welcome and introduction by Berenschot and RIKILT
A short introduction of the evaluation of the statutory research tasks (WOT-programme) related to food en feed safety in The Netherlands.

12.15 – 13.00 NRLs and EURL and their statutory tasks: differences and similarities
Discussion on the similarities and differences between NRLs and EURLs with four leading statutory task institutes which function as NRL and / or EURL. The principal themes to be discussed will be:

- design and implementation of national statutory tasks;
- emergency preparedness of the NRL;
- the reference function towards other laboratories;
- conservation of knowledge and experience;
- objectiveness of the NRL;
- assurance of quality and scientific standards;
- cooperation with other (private) partners, ministries, etc.

13.00 – 13.30 International cooperation between NRLs and EURLs
Central issue is how to deal with the international collaboration between NRLs and EURLs as demanded by national governments and Brussels. Guiding questions to spark the discussion are:

- what is the current degree of organization of our NRLs/EURL in the EU?
- is there a generic organizational model applicable?
- how can our approach be further internationalized?
- what can other NRLs / EURLs on feed and food safety learn from NRLs / EURl on dioxines?

13.30 – 13.50 Reflection by Frans Verstraete

13.50 – 14.00 Conclusion by Berenschot

Participants

NRL/EURL Duitsland	Johannes Haedrich
	Alexander Kotz
	Rainer Malisch
NRL België	Gauthier Eppe
	Jef Focant
	Huig Vanderperren
NRL Verenigd Koninkrijk	Alwyn Fernandes
	Martin Rose
NRL Griekenland	Irene Vassiliadou
	Danae Costopoulou
DG Sanco	Frans Verstraete
NRL Nederland	Ron Hoogeboom
	Wim Traag
	Adrie Vermunt
Berenschot	Annette de Boer
	Holmer Doornbos

Bijlage 6 Samenstelling opdrachtgeversoverleg en adviescommissies

Opdrachtgeversoverleg

- Freek van Zoeren – NVWA, voorzitter
- John Verkerk – Ministerie van EZ, directie Agrokennis, secretaris
- Judith Elsinghorst – Ministerie van EZ, directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn
- Jan Nijsten – Ministerie van EZ, directie Agrokennis
- Antoon Opperhuizen – NVWA-BuRO
- Frank van Poelwijk – NVWA
- Martijn Weijtens – Ministerie van EZ, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Adviseurs:

- Robert van Gorcom – RIKILT
- Adrie Vermunt – RIKILT

Adviescommissies

Thema 1 Contaminanten

- Hans Jeuring – NVWA, voorzitter
- Maryvon Noordam – RIKILT, secretaris
- Maarten Steeghs – NVWA
- Martien Spanjer – NVWA
- Hans van Rhijn – NVWA
- Sjaak Vonk – Ministerie van EZ, directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn
- Rob Theelen – NVWA-BuRO

Adviseurs:

- André de Kok – NVWA
- Ron Hoogenboom – RIKILT
- Adrie Vermunt – RIKILT

Thema 2 Nieuwe veiligheidsissues

- Hub Noteborn – NVWA-BuRO, voorzitter
- Maryvon Noordam – RIKILT, secretaris
- Sikko Beukema – Ministerie van EZ, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit
- John Verkerk – Ministerie van EZ, directie Agrokennis
- Bart Crijns – Ministerie van EZ, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Adviseurs:

- Hans Bouwmeester - RIKILT
- Adrie Vermunt – RIKILT

Thema 3 Dierbehandelingsmiddelen

- Anne Marije Sparnaaij – NVWA, voorzitter
- Tina Zuidema – RIKILT, secretaris
- Udo Brinkman – emeritus hoogleraar VU
- Erwin Maathuis – Ministerie van EZ, directie Agrokennis
- Susanne Waelen – Ministerie van EZ, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit
- Rob Theelen – NVWA-BuRO
- Geza Kolkman – NVWA
- Hans van Rhijn – NVWA
- Sanne van der Voorde – NVWA

Adviseurs:

- Eric van der Made – NVWA
- Leen van Ginkel - RIKILT
- Adrie Vermunt – RIKILT

Thema 4 Diervoeders

- Rik Herbes – NVWA, voorzitter
- Tina Zuidema – RIKILT, secretaris
- Stan van der Meijs – NVWA
- Sikko Beukema – Ministerie van EZ, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit
- Tonnie Greutink – Ministerie van EZ, directie Agrokennis
- Floris Leijdekkers – Ministerie van EZ, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit
- Henk van der Schee – NVWA
- Rob Theelen – NVWA-BuRO
- Wouter Hendriks – WU Dierwetenschappen

Adviseurs:

- Jacob de Jong – RIKILT
- Adrie Vermunt – RIKILT

Thema 5 Productsamenstelling en thema 6 Thema-overstijgende projecten

- Henk Keukens – NVWA, voorzitter
- Tina Zuidema – RIKILT, secretaris
- Hans Keulen – Ministerie van EZ, directie Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid ELV
- Erwin Maathuis – Ministerie van EZ, directie Agrokennis
- Paul Verhagen – Ministerie van EZ, directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Adviseurs[14]:

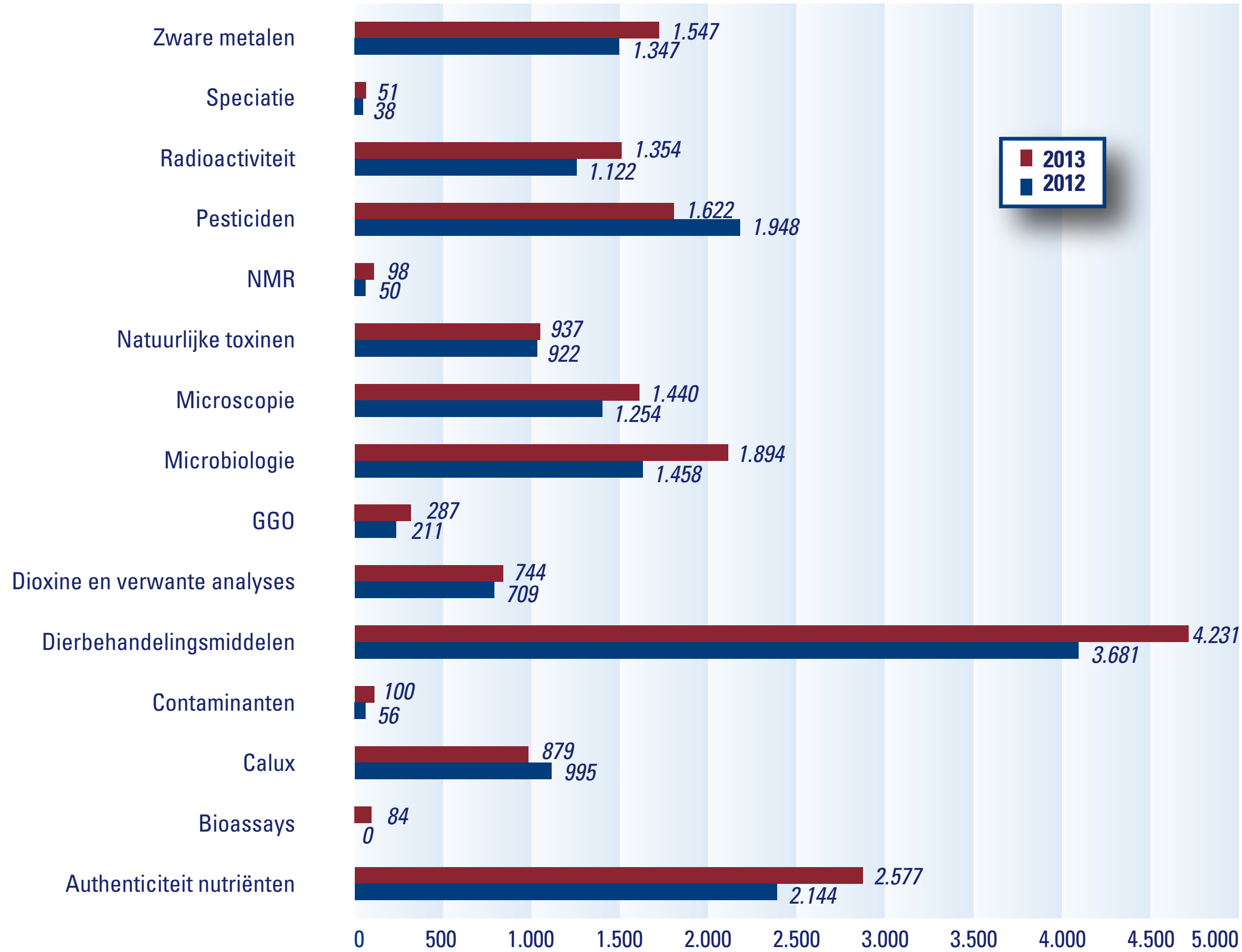
- Saskia van Ruth – RIKILT
- Adrie Vermunt – RIKILT

14 *In jaarrapportage 2013 ook: Leen van Ginkel (RIKILT) en Peter Verheijen (NVWA-lab)*

Bijlage 7. Aantal uitgevoerde analyses in 2013

Er zijn door RIKILT binnen de WOT projecten in 2013 totaal 13.114 monsters in LIMS geregistreerd. Deze monsters zijn ten behoeve van de projecten in thema 1 (2.999 monsters), thema 3 (6.052 monsters, waarvan 3.413 van Nationaal Plan Residuen), thema 4 (3.280 monsters, waarvan 2.841 van Nationaal Plan Diervoeders), thema 5 (646 monsters) en thema 6 (137 monsters). In totaal zijn de resultaten van 17.844 analyses in LIMS geregistreerd. Het aantal uitgevoerde analyses is zeer divers, in totaal zijn 178 verschillende analyses in 2013 uitgevoerd. Een verdeling van het aantal analyses in 2013 naar soorten analyses, is vergeleken met 2012 weergegeven in onderstaande figuur.

Hieruit blijkt dat in 2013 het aantal analyses naar dierbehandelingsmiddelen het grootst is, gevolgd door analyses m.b.t. authenticiteit en nutriënten, microbiologische analyses (betreft antibiotica-onderzoek), pesticiden analyses en analyses op zware metalen.

Figuur: Aantal uitgevoerde analyses naar soorten analyses binnen WOT Voedselveiligheid in 2012 en 2013

Bijlage 8. Incidenten zonder opschaling, onderzocht door RIKILT

JAAR	INCIDENT (GEEN ACTIVERING VAN DE CRISISSTRUCTUUR)	SOORT VERONTREINIGING
2008	Besmet vlees uit Ierland	Dioxines en PCB's
2008	Uitsluiten besmetting van vis na brand op Schiphol en lekkage van bluswater naar oppervlaktewater	Perfluorverbindingen
2008-2014	Incidentele besmetting van eieren van kippen met vrije uitloop	Dioxines en PCB's
2008-2014	Incidentele besmetting van paling en wolhandkrab in grote rivieren	Dioxines en PCB's
2009	Besmetting agrarisch gebied door brand in handel in oud ijzer	Dioxines en PCB's
2010	Besmette eieren van biologische kippen via besmette maïs	Dioxines en PCB's
2010	Besmette vetzuren in diervoer	Dioxines
2010	Besmetting gras na brand bij vleesverwerkend bedrijf	Dioxines
2010	Uitsluiten risico's van as van de vulkaan Eyafjallajökull	Toxische elementen
2011	Besmette melk door besmette bietenpulp uit Duitsland	Dioxines
2011	Besmetting veevoedermaïs door brand op een bedrijf met voersilo's	Dioxines
2011-2013	Normoverschrijding in urine van kalveren, mogelijk door stro	Chlooramfenicol
2012	Besmette palmvetzuren	Dioxines
2012	Dode hond na zwemmen in kreek met algengroei; mogelijke risico's voor mosselproductie	Mariene toxines
2012	Besmetting van mosselen uit Ierland, verwaterd in Zeeland	Mariene toxines
2013	Besmetting van veevoeder	Aflatoxine
2013	Dode hond door vergiftiging met stuk brood	Parathion
2014	Ontploffing in een chemisch bedrijf	Chroom
2014	Normoverschrijding van gewasbeschermingsmiddel in druiven	Ethefon
2014	Ingrediënten van kruidenthee en voedingssupplementen	Planttoxinen

1 *http://www.vwa.nl/xmlpages/page/voorkomen-en-bestrijden-van-dierziekten/melden-dierziekten/overzicht-aangifteplichtige-dierziekten*

Bijlage 9. Lijst van EURL's for Feed and Food safety

Bron: http://ec.europa.eu/food/food/controls/reference_laboratories/eu_rls_for_feed_and_food_en.htm

- EU-RL for **Genetically Modified Food and Feed**
- EU-RL for **Animal Nutrition - Feed Additives**
- EU-RL for **Food Contact Materials**
- EU-RL's for **Biological Risks**
  - EU Reference Laboratories in the area of public health :
  - EU Reference Laboratory for Campylobacter
  - EU Reference laboratory for Milk and Milk products
  - EU Reference laboratory for the analysis and testing of Zoonoses (Salmonella)
  - EU Reference laboratory for the monitoring of Marine Biotoxins
  - EU Reference laboratory for monitoring the Viral and Bacteriological Contamination of Bivalve Molluscs
  - EU Reference laboratory for Transmissible Spongiform Encephalopathies (without prejudice of Regulation (EC) 999/2001 of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001, Annex X, Chapter B)
  - EU Reference laboratory for Listeria monocytogenes
  - EU Reference laboratory for Coagulase positive Staphylococci, including Staphylococccus aureus
  - EU Reference laboratory for Escherichia coli, including Verotoxigenic E. Coli (VTEC)
  - EU Reference laboratory for Parasites (in particular Trichinella, Echinococcus and Anisakis)
  - EU Reference laboratory for Antimicrobial Resistance
  - EU Reference laboratory for Animal Proteins in Feedingstuffs
- EU-RL's for **Pesticides**
  - Cereals and feeding stuffs
  - Food of animal origin and commodities with high fat content
  - Fruits and vegetables, including commodities with high water and high acid content
  - Single residue methods
- EU-RL's for **Contaminants**
  - Mycotoxins
  - Polycyclic aromatic hydrocarbons
  - Heavy metals in feed and food
  - PCBs and Dioxins in feed and food
- EU-RL's for **Residues**
  - Residues of Veterinary Medicinal Products
  - Veterinary medicines
  - Hormones, sedatives and mycotoxines
  - Heavy metals food of animal origin
  - Antibacterials and forbidden substances

Bijlage 10. Taskforce Voedselvertrouwen (op hoofdlijnen)

De Taskforce Voedselvertrouwen, ingesteld in 2013, is een samenwerkingsverband van overheid (Ministeries van EZ en VWS) en bedrijfsleven in de dierlijke sectoren (vlees en zuivel). De Taskforce is ontstaan vanuit de toenemende zorg over voedselveiligheid en voedselintegriteit en confrontatie met grote voedselschandalen. Het bedrijfsleven wil zich door middel van de Taskforce samen met de overheid inzetten om bedrijven die de voedselveiligheid en voedselintegriteit (voedselfraude) in gevaar brengen buiten de keten houden. De Taskforce kan frauduleuze praktijken niet 100% voorkomen, de Taskforce is bedoeld als toetsing en verbetering van bestaande en nieuwe systemen, maatregelen en controles om misleiding, malafide praktijken en fraude op te sporen, aan te pakken en bedrijven die zich hieraan schuldig maken uit de voedselketen te zetten.

Met het Actieplan Taskforce Voedselvertrouwen: “Voedsel vertrouwen is verantwoordelijkheid nemen”, nemen het bedrijfslezen en de overheid de verantwoordelijkheid voor (gezamenlijke) acties om het vertrouwen van de consument in de voedselveiligheid te vergroten.

In het Actieplan zijn zes hoofdthema’s benoemd om het vertrouwen te kunnen voeden:

1. Voedselintegriteit als onderdeel van inkoopvoorwaarden.
2. Verbetering van kwaliteitssystemen en uitbreiden met een integriteitsmodule.
3. Publicatie van lijst van kwaliteitssystemen die voldoen aan door de Taskforce geformuleerde criteria gericht op voedselveiligheid en –integriteit.
4. Verbetering van informatie-uitwisseling tussen bedrijfsleven en overheid, en meer uitwisseling van informatie en kennis tussen kwaliteitssystemen.
5. Communicatie richting consument.
6. Toezicht en sancties van overheidswege, en private sancties, inclusief het toepassen van de privaatrechtelijke aansprakelijkheid.

Deze elementen zijn in het Actieplan vertaald in 17 actiepunten. Prioritair zijn de acties met betrekking tot de private aansprakelijkheid en de zogenaamde ‘witte lijsten’. Daarnaast is afgesproken binnen de vleessector een code te ontwikkelen om de beginselen van deugdelijk bestuur en ‘best practices’ vast te leggen. Met de Taskforce is afgesproken dat aan het eind 2014 alle acties moeten zijn geïmplementeerd en het voornemen is de Taskforce vervolgens te ontbinden.

Bronnen

- Kamerbrief Voortgang Actieplan NVWA Taskforce Voedselvertrouwen 4 juli 2014
- Actieplan Taskforce Voedselvertrouwen; Voedsel vertrouwen is verantwoordelijkheid nemen
- 13 juni 2013
- Bijlage I bij Actieplan Taskforce Voedselvertrouwen: overzicht acties Actieplan en hoofdthema’s
- Aanbiedingsbrief Actieplan Taskforce Voedselvertrouwen 13 juni 2013

Bijlage 11. Afkortingen

AC	Adviescommissie
AIO	Assistent In Opleiding
AID	Algemene Inspectie Dienst
AK	Directie Agrokennis
AZA	Azaspiraciden
BO	Beleidsondersteunend Onderzoek
BORI	Back Office Radiologische Informatie
BOT-mi	Beleidsondersteunend team milieu-incidenten
BuRO	Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering
CA	Competent Authority
CBb	College van Beroep voor het bedrijfsleven
CEN	Comité Européen de Normalisation
CET	Crisis Expert Team
CODEX	Codex Alimentarius Commission
COKZ	Centraal Orgaan voor Kwaliteitsaangelegenheden in de Zuivel
CVI	Centraal Veterinair Instituut
CvB	College van Bestuur
C&V	NVWA-divisie Consument en Veiligheid
DAD	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn
DCC	Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing
DG	Directoraat Generaal
DLO	Dienst Landbouwkundig Onderzoek
DOBOLAV	DOorlichting BeleidsOndersteunende Laboratoriumtaken Voedselveiligheid
EC	Europese Commissie
EFSA	European Food Safety Authority
EG	Europese Gemeenschap
EL&I	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
EPAd	Eenheid Planning en Advies drinkwater
EPAn	Eenheid Planning en Advies nucleair
EURL	Europees Referentielaboratorium
EU	Europese Unie
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FAO	Food and Agriculture Organization
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
Fte	Fulltime-equivalent
FVO	Food and Veterinary Office
GC-MS	Gas Chromatography–Mass Spectrometry
GGO	Genetisch Gemodificeerde Organismen
GMO	Genetically Modified Organisms
HIC	NVWA Handboek Incident- & crisisbeheersing
I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IAEA	International Atomic Energy Agency
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
ISO	International Organization for Standardization
KB	Kennisbasis onderzoek (DLO)
KP7	7e kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling
KvW	Keuringsdienst van Waren

LLNA-ta	Landelijk Laboratorium Netwerk terreuraanslagen
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij
MT-AK	Managementteam directie Agrokennis
NAPRO	Nog Af te ronden PRogramma Onderzoek
NEN	Samenwerkingsverband van het Nederlands Normalisatie-instituut en de Stichting NEC
NMR	Nuclear Magnetic Resonance
NRG	Nuclear Research and consultancy Group
NRL	Nationaal Referentielaboratorium
NSAIF	Nitroïmidazolen, niet-steroïdale anti-inflammatoire farmaca
NTC	Netherlands Toxicogenomics Centre
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
OM	Openbaar Ministerie
OO	Opdrachtgeversoverleg
PAK	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen
PAV	Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit
PCB	Polychloorbifenyl
RASFF	Rapid Alert System for Food and Feed
RIKILT	RIKILT Wageningen UR (voorheen: Rijkskwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten)
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RvA	Raad voor Accreditatie
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVV	Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees
SANCO	EU Directoraat-generaal Gezondheid en consumentenbescherming
SLA	Service Level Agreement
TK	Tweede Kamer
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
VenJ	Ministerie van Veiligheid en Justitie
WDT	Wettelijke en Dienstverlenende Taken
Wob	Wet openbaarheid van bestuur
WOT	Wettelijke Onderzoekstaken
WUR	Wageningen University and Research Center
XTC	Ecstasy

Vormgeving: Berenschot, Harrie Wilkens

Berenschot Groep B.V.
Europalaan 40, 3526 KS Utrecht
Postbus 8039, 3503 RA Utrecht
T 030 2 916 916
E contact@berenschot.nl
www.berenschot.nl

Berenschot is een onafhankelijk organisatieadviesbureau met 350 medewerkers wereldwijd. Al ruim 75 jaar verrassen wij onze opdrachtgevers in de publieke en private sector met slimme en nieuwe inzichten. We verwerven ze en maken ze toepasbaar. Dit door innovatie te koppelen aan creativiteit. Steeds opnieuw. Klanten kiezen voor Berenschot omdat onze adviezen hen op een voorsprong zetten.

Ons bureau zit vol inspirerende en eigenwijze individuen die allen dezelfde passie delen: organiseren. Ingewikkelde vraagstukken omzetten in werkbare constructies. Door ons brede werkterrein en onze brede expertise kunnen opdrachtgevers ons inschakelen voor uiteenlopende opdrachten. En zijn we in staat om met multidisciplinaire teams alle aspecten van een vraagstuk aan te pakken.

Berenschot is aangesloten bij de E-I Consulting Group, een Europees samenwerkingsverband van toonaangevende bureaus. Daarnaast is Berenschot lid van de Raad voor Organisatie-Adviesbureaus (ROA) en hanteert de ROA-gedragscode.